DAMIAN STĂNOIU

Dâmbovița apă dulce...

ROMAN

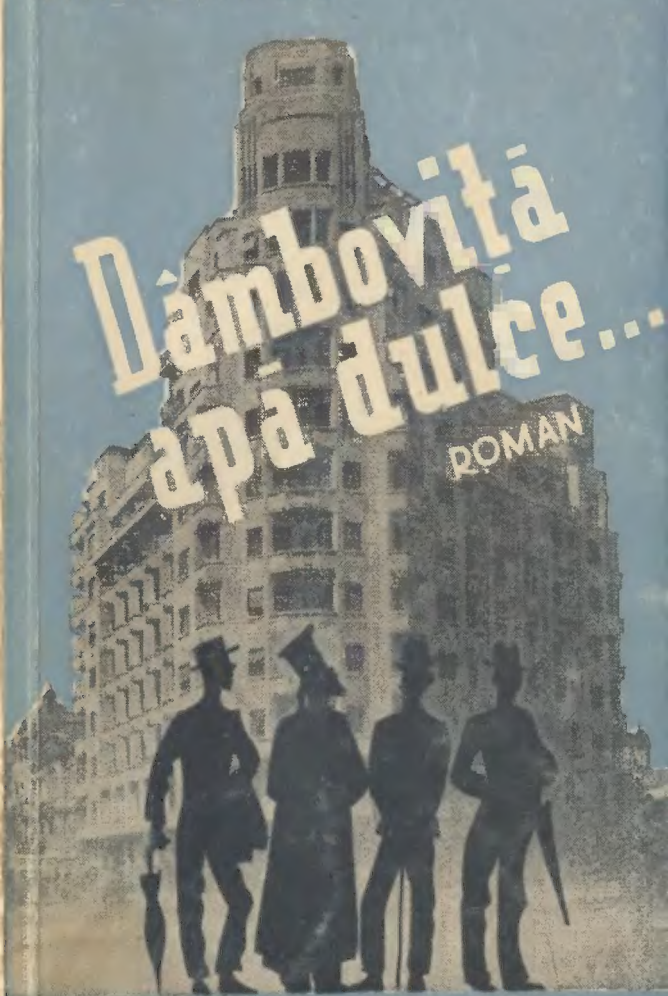

EDITURA „UNIVERSUL"

DÂMBOVIŢĂ APĂ DULCE....

DAMIAN STĂNOIU

DÂMBOVIȚĂ APĂ DULCE....

ROMAN

BUCUREȘTI
Editura Ziarului „Universul", Str. Brezoianu 23—25
1941

DE ACELAŞ AUTOR:

NUVELE ŞI POVESTIRI

Călugări şi Ispite
Pocăinţa Stareţului
Oameni cu Sticleţi
Cinci Prieteni (pentru copii)
Doi Vagabonzi („ „)

ROMANE

Necazurile Părintelui Ghedeon
Duhovnicul Maicilor
Demonul lui Codin
Fete şi Văduve
Alegere de Stareţă
Camere Mobilate
Ucenicii Sfântului Antonie
O zi din viaţa unui Mitropolit
Parada Norocului
Eros în Mânăstire
Pe străzile Capitalei
Pensionarii
Apostoli Mincinoşi
Cazul Maicii Varvara
O partidă de poker
Căsătorie de probă
Bucureşti — Sinaia
Voiaj de plăcere

I

NOROC INTÂRZIAT

Ca orice oraş legat cu drum de fier, Fălticenii, sau Folticenii, cum vreţi să-i ziceţi, începe dela gară. E drept că începe cât se poate de prost, dar lucrurile aşa stau şi noi nu le mai putem schimba.

Constaţi mai întâi că niciun automobil de piaţă nu aşteaptă trenurile, ci numai trăsuri cu cai, care trăsuri se găsesc aci debunăseamă în plină modă. Şi care, cu siguranţă că au fost moştenite sau cumpărate de actualii proprietari, la o vârstă destul de înaintată. Se cunoaşte aceasta din mulţimea bandajelor, cele mai multe făcute cu sfori, apoi din urmele unei vopseli seculare şi din diversele crăpături pe la părţile de lemn. In zadar vei stărui de birjar să lase coviltirul în jos, că omul, fie că-l cheamă Bercu sau Ghidale, refuză cu încăpăţânare. Şi pe bună dreptate. Nu poate să

piardă atâta timp, ca să lege şi să deslege arcurile coşului la fiecare schimbare de vreme şi la gusturile fiecărui muşteriu.

Dar aşa cum sunt, aceste trăsuri, te bucuri că se găsesc. Iar a doua bucurie o ai când vezi că pornesc cu viteză, deşi calul care le duce îşi poate număra singur coastele. Dar amândouă bucuriile se năruie chiar în clipa când trăsura se otâncește în botul urcuşului. Întemeetorul, sau întemeetorii Fălticenilor, n'au prevăzut că mintea omului are să scorneaască trenuri şi au pus târgul pe deal. Iar inginerii drumurilor de fier n'aveau chip să aşeze gara decât la poalele dealului. Cea mai ruinată iapă urcă mai uşor decât cea mai mândră locomotivă.

— Hi-hi ! Hi ! Hi-hii !

Coasta e abruptă iar şoseaua croită în linie dreaptă. Caii şi birjarii s'au obişnuit cu ea, adică cu coasta, şi-i respectă drepturile. O urcă fără grabă, întrucât zăbava şi greutatea fac parte din itinerar şi din tarif. Iar firea băştinaşilor nu îngăduie iuţeală nici la vale, deci cu atât mai puţin la deal.

— Hi! Hihiii!

Indemnul birjarilor e numai de ochii muşteriilor; şi caii ştiu aceasta. De aceea nici nu se sinchisesc. Stăpânul strigă iar ei filosofează. Şi merg, bineînţeles. Sunt siguri că mai curând

sau mai târziu, tot vor ajunge sus. Numai în caz de vreme urâtă, când la greutatea urcușului se adaogă zăpadă sau glod, — și birjarii și caii știu că bunăvoința fără lovituri și fără opinteli nu ajută mare lucru. Încât, dobitoacele primesc „mângâierile" biciului ca pe un elixir întăritor, iar birjarul lovește și pune umărul la roată, din datorie pentru cel care plătește și din dragoste pentru cai. Am fi nedrepți însă dacă n'am admite că se găsesc în Fălticeni și două sau trei birje mai bune, adică mai bune decât celelalte; precum și câțiva cai mai arătoși, adică mai arătoși decât frații și surorile lor din localitate.

In capitala județului Baia să nu cauți vreun bulevard, că n'ai să găsești. O stradă principală însă tot există. Și e mai arătoasă decât colegele ei dela R: Sărat și dela Huși. Mai întâi observi că e lungă, apoi că are și lățime, are și magazine înșirate de ambele părți, cu firme care îți transportă gândul pe alte meleaguri, și e destul de frecventată. După aceea constați că e pavată cu piatră de râu, curată și cu trotuare care îi cinstesc rangul de stradă principală. Se cade a mărturisi, însă, că, dacă vii pentru prima oară în Fălticeni, îi dai acest rang numai dacă îți spune cineva, sau numai după ce te-ai plimbat prin celelalte străzi. Iar dacă ești din Bucureștii plin de stop-uri, de sute de tramvae

şi de mii de automobile, te simţi fericit să mergi pe mijlocul acestei străzi, cu mâinile la spate, căci viaţa îţi este în mai bună siguranţă chiar decât pe trotuar. Trăsurile trec rar, tramvaele fac parte, pentru localnici, din domeniul basmelor, iar automobilele se lasă mult aşteptate.

Dar strada cea mai comercială a Fălticenilor, nu e aceasta, ci alta numită strada Butnarilor, fostă uliţa Ciurii. Nu ştim de ce a fost a Ciurii, nici motivul pentru care i s'a schimbat numele, şi nici măcar pentru ce i se zice „stradă". Duceţi-vă şi o veţi vedea. Pe noi ne interesează numai pentru motivul că pe ea locueşte amicul Irimia Bostan, — şi deci urmează să mai vorbim despre dânsa.

Afară de încă două sau trei străzi mai arătoase, restul Fălticenilor nu e nici oraş, nici sat. Duceţi-vă şi-l vedeţi. Să nu vă fie însă curiozitatea în timp de vară, că vă orbeşte praful; nici în vreme de iarnă, că rămâneţi fără ciubote. Cu alte cuvinte, e mai înţelept să renunţaţi. Iar dacă totuşi ţineţi să vă convingeţi, — să nu bârfiţi şi să nu învinuiţi pe nimeni. Oraşul e sărac şi din sărăce nici cel mai harnic şi priceput primar, nu poate să facă mare lucru.

Există însă în Fălticeni o stradă cu înfăţişare curat moldovenească şi cu mai multe drepturi de a fi văzută şi cinstită cu litere de tipar.

Mai înainte se chema Uliţa Rădăşenilor, iar astăzi poartă numele vrăjitorului dela Humuleşti. Mai toate casele de pe această stradă au cerdacuri în faţă, au grădiniţe cu flori, sunt curate şi parcă mereu în aşteptare de mosafiri. Se cunoaşte mâna moldovencei gospodine şi sufletul larg, al moldoveanului domol şi visător.

O tăbliţă înfiptă în peretele unei case de pe partea dreaptă, a acestei străzi, îţi spune că aci a locuit Ion Creangă, pe când învăţa la şcoala de catiheţi din Fălticeni. Casa aparţinea atunci lui Pavel Ciubotariu, „care robotea zi şi noapte între şanuri, calupuri, astrăgaci, bedreag, muşchea, pilă, sule, ciocan şi hârburi cu căllacan şi cu clei..." Adică între unelte care trebue unui cismar. Iar tovarăşii de gazdă ai lui Creangă, erau: Nică Oşlobanu, fecior de popă, văru-său Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăznea şi alţii, care veniseră, ca şi el să înveţe cum urcă **oligonul** şi cum coboară **epistroful**, care sunt cele şapte Taine, cum se citeşte sfânta Evanghelie, cum se pun poştii la picioare, cum arată Ileana popii din Fălticenii Vechi şi cum joacă ochii crâşmăriţei din satul Rădăşeni...

Dacă te opreşti în faţa acestei căsuţe, şi nici nu poţi să treci fără să te opreşti, ai să te duci o lecuţă cu gândul în urmă şi ai să

auzi îndată fluerul lui moș Bodrângă, sunând Țiitura sau Alivencile, iar pe harnicii elevi, unii bărbați însurați și cu copii, țopăind și chiuind, ca să uite năduful gramaticei și să facă plăcere popii Ciucalău, din ulița Buciumenilor...

Orașul Fălticeni e luminat electric, dar numai în centru se observă acest lucru. La periferie, noaptea stăpânește nestingherită, acoperind cu mantia-i discretă uneltirile și isprăvile lui Cupidon. Mucaliții afirmă că o singură dată s'au săturat fălticenenii de lumină: în noaptea când a ars stufuł iazului din vale...

Când e lună plină, pe cer fără nori, periferia prinde viață mai abitir și în mod mai original decât centrul onorat cu puține dar permanente becuri electrice. Prin răspântiile mai populate ies țiganii lăutari, cu dible sau cu harmonici, și cântă de sperie huhurezii:

Ș'ai plecat, bădiță,
Ș'ai lăsat mândruță...

Atunci, poporul iese pe la porți, cu cățel cu purcel, iar tinerii și cei mai puțin tineri uită calvarul zilei, în vârtejul dansului și în voioșia glumelor.

După București și Iași, Fălticenii e orașul din România, care a dat sau a adăpostit și stimulat, prin pacea-i prielnică visului, cei

mai mulți scriitori de-ai noștri. Unii au plecat în cele veșnice, alții l-au trădat de dragul Iașilor sau Bucureștilor. Dintre aceștia din urmă, unul singur revine în fiecare vară să se întremeze în atmosfera-i antirăzboinică — și, probabil, să constate în ce măsură a mai progresat orașul lui de naștere. Dar nu el este omul cel mai popular în Fălticeni, și nici alți cetățeni cu merite de seamă, ci numitul Haimălă, un sărman vânzător de ziare, care ispășește, se zice, o dragoste nefericită. Strigă titlurile ziarelor și cântă. Solfegiază. Mănâncă și în acelaș timp îngână notele-i favorite:

Do re mi fa sol...
Sol fa mi re do...

*

Oraș liniștit ca o apă de iaz, Fălticenii a cunoscut totuși frigurile unui eveniment, așa cum se poate întâmpla și altui oraș. Adică unui oraș mic, de provincie, iar nu unuia mai mare, fie chiar și de provincie, în care astfel de evenimente sunt mai puțin luate în seamă.

Minunea, căci minune a fost, s'a întâmplat în anul mântuirii una mie nouă sute patruzeci, luna Mai, ziua 15. Iar cetățenii care au stârnit această minune, au fost trei: Iancu Pană, Ifrim Iftodor și Irimia Bostan. E drept că și cuviosul ieromonah Ermolae, trăitor în sfânta mânăs-

tire Slatina, unde odihnesc oasele Lăpușneanului, a luat parte frățească ; dar cuvioșia sa, nefiind înscris în condicele urbei, are drepturi mai puține la admirația, la simpatia și la invidia celor ce sunt scriși în aceste condici. Fiecare familie se fălește sau se... feștelește, cu vlăstarul aceleeași tulpini ; după cum e cazul. Iar un târg sau un sat, nu se poate mândri sau rușina, decât numai cu indivizii care îi aparțin în calitate de cetățeni. După cum e cazul.

Dar să povestim lucrurile întocmai cum s'au petrecut.

In ziua aceea, de istorică însemnătate pentru viața măruntă a unui orășel și pentru viața și mai măruntă a unor oameni ce n'au crestat pe răboj decât fapte care nu strigă pe la răspântii, cei patru prieteni, adică patru cu părintele Ermolae, s'au așezat în jurul unei mese din fața crâșmei lui Moișă Negru. Dar nu s'au așezat numai pentru plăcerea unui păhărel cu vin și nici de dragul ochilor vicleni și cobitori ai lui Moișă, ci ca să aștepte o veste. Nu sunt siguri că are să le sosească această veste și nici nu-și mărturisesc gândurile, dar o așteaptă. Jertfiseră în bună tovărășie suma de lei două sute, plus litrul de vin pe care îl cinstesc, și această jertfă le dădea măcar atâta drept : să aștepte o veste.

— Mi se bate ochiul stâng — și ăsta e semn

bun, — grăește Iancu Pană, cu oarecare neîncredere în asemenea bătăi.

— Iar pe mine mă mănâncă după ureche, — grăi și Ifrim Iftodor, fără să-i arate fața că-i arde de șagă.

— Și ce-i cu astă? — se încontrează Irimia Bostan, ca un dușman al superstițiilor. Toată viața m'am frecat la ochi și m'am scărpinat după urechi, ba chiar și la ceafă, și tot calic am rămas... Copiii mei au mâncat aseară pâine cu nimic...

Tustrei își ridicară privirile și își ațintiră urechile către părntele Ermolae. A dovedit adesea, cuviosul monah, că e dăruit dela Dumnezeu cu dreaptă judecată, iar din Ceaslov și din Minee a culeș mult nectar de înțelepciune. Dar părintele Ermolae e așa de adâncit în cugetare, sau poate chiar în rugăciune, că nu observă pauza intervenită în vorbirea celor trei.

— Ce? — îl trezi Bostan, trăgându-l ușor de mâneca dulamei de muhair. Te rogi la Dumnezeu să iasă milionul? Ori te gândești cum să ne dai la cap cu Solomon și cu Pavăl și cu Biblie și cu Evanghelie? Pentru astă ai rupt cincizeci de lei din sărăcia dumitale — și eu din sărăcia mea? Lasă acuma proorocii și sfinții să se odihnească și gândește-te că mai bună ar fi o telegramă dela Loterie, decât toate aiurelile

dela Solomon. Parcă nu știu eu câte neveste și câte țiitoare a avut?...

Părintele Ermolae , deși știe că Irimia Bostan, fost Iţic Goldenberg, vorbește mai rău decât gândește, nu se putu ține să nu-l mustre după cuviință.

— Ți-am spus d'atâtea ori că ești prea slobod la limbă și văd că în deșert am grăit. Și asta mă face să mă tem că ești și viclean la gând. Solomon a fost un mare înțelept și din pildele lui picură roua dreptății și a izbândirii întru cele bune. Și deci nu se cade ca un oarecare Irimia Bostan, negustor de mături și de lopeți, să-l grăiască de rău, cu nerușinată îndrăzneală. Odată ce Dumnezeu l-a iertat, înseamnă că faptele lui cele bune au întrecut pe cele rele..

— Parcă am zis eu că Solomon a fost un prost ? se desvinovăți Bostan, scărmănându-se nervos acolo unde cu doisprezece ani în urmă purta barbă necivilizată. Ia să am eu bogățiile lui, să vezi mata, părinte Irmulae, ce mai sfaturi și ce mai înțelepciune ar ieși din gura știrbă și vicleană, cum zici mata, dela Irimia Bostan... Cum ar putea un om să fie înțelept, când n'are doi poli să-și lege o cravată la gât? Ce?

Cuviosul Ermolae, pricopsit foarte în tâlcuirea scripturilor, aprig în apărarea credinței și în mustrarea fărădelegilor, dar având dela Dumnezeu și un suflet în care să încapă toată

bunătatea din Evanghelie, socoti că nu e ceasul potrivit pentru mustrări și pentru temeiuri din cărțile sfinte. Dealtfel și în mintea lui sburdau aceleași întrebări și neliniști care frământau capetele prietenilor: va ieși lozul, ori nu va ieși?

— Fraților! — grăi el ca din predicele lui Ilie Miniat. Fățarnic aș fi și mincinos aș fi dacă aș ascunde adevărul și aș ocoli dreptatea, numai din plăcerea de a mustra pe alții. Adusu-mi-am aminte de biserica din Prăsada, care biserică s'a stricat de pârjol și stă ca o mărturie a necredinței și a împietririi inimilor celor bogați. Și astfel gândeam întru sine-mi: că dacă bunul și milostivul Dumnezeu ne ajută să câștigăm o sumă mai mare de bani, jumătate din ei să-i jertfim întru înnoirea sfântului locaș. Iar după ce facem împărțire dreaptă din cealaltă jumătate, smerenia mea, care nici copii nu hrănesc, nici de biruri sau de alte angarale nu sunt obijduit, dăruesc toată partea mea întru acelaș scop. Ce ziceți domniile-voastre? Bine am gândit, au rău am socotit?

Iancu Pană și Ifrim Iftodor, neîncrezători într'un noroc care nu le-a fost nici când prea binevoitor, zâmbesc ironic și schimbă priviri la fel. Și până să răspundă, le-o ia înainte jupân Irimia.

— Jumătate ai zis mata, părinte Irmulae?

Dar pentru ce numai decât jumătate? Poate că n'ar să trebue atât! Sau poate că ar să trebue mai mult! Dumnezeu nu e fisc, să zică atât să-mi dai şi atât să-ţi rămâie... Şi nici el n'ar să se supere dacă părintele Irmulae îşi face un potcachi nou şi o dulamă care să nu mai stârnească potăile din Fălticeni... Ce?

Părintele Ermolae, ştiindu-l pe Bostan cu totul protivnic cuvintelor care leagă cu putere de jurământ, râse îngâduitor şi nu mai stărui. Dealtfel era vorba de pielea ursului din pădure şi nu făcea să pună la cale soarta ei.

Mai cinstiră câte-un păhărel, mai glumiră pe socoteala norocului, — în care nu voiau să creadă, dar se vedea cât de colo că una vorbesc şi alta gândesc. Jucau pentru prima dată la loterie, auziseră şi citiseră despre atâtea cazuri de îmbogăţire neaşteptată, încât cu greu şi-ar fi putut ascunde picătura de speranţă, ce se lupta să le alunge din suflete oceanul de îndoială. Niciunul din ei nu făcuse încă lux de noroc, cu toate că tustrei se află în pragul bătrâneţii. Cuviosul Ermolae s'a trudit şi s'a svârcolit până la vârsta de treizeci de ani să-şi facă un rost pe lume, dar nu nimerea decât în garduri şi în hârtoape. Când şi-a dat seama că soarta lui e scrisă deandoaselea, a pornit la Sfântul Munte şi s'a făcut monah. Doisprezece ani în şir a umblat cu mularii de căpăstru pe

coclaurile muntelui sfânt, după care, încredințându-se că Dumnezeu e peste tot, sau că dracii vor fi mai puțini și mai îmblânziți în alte părți, s'a întors în țară și s'a așezat la sfânta mânăstire a Lăpușneanului. Când și când purcede la Fălticeni, să-și vadă prietenii și să-și mai împrospăteze cunoștințele despre lume, — nu și despre cele lumești. A intrat în al cincizeci și șaptelea an și zice că se simte gârbovit de bătrânețe, cu toate că n'a suferit nici când de vreun beteșug.

Iancu Pană, cu trei ani mai tânăr, dar cu oarecare pietricele la rinichi, e institutor și om de treabă. A început să învețe copiii într'un sat, după aceea a trecut în târg la Darabani, și la urmă în Fălticeni. N'are altă avere decât leafa și biblioteca, și altă boală decât rinichii. Duduca Raliță i-a turnat șase ploduri, dintre care patru au fost luați de Arhanghelul Mihail. I-au rămas două fete, care au trebuit hrănite, îmbrăcate și date la învățătură. Incât vai de leafă și de viață. De șapte ani n'a mai ieșit din Fălticeni și de cinci ani n'a izbutit să-și mai cumpere o carte nouă. Și nici pălărie. Amândouă fetele stau pe cheltuială la Iași, iar datoriile dela Casa Corpului Didactic nu i-au îngăduit de multă vreme să încaseze mai mult de trei pătrimi din leafă.

Ifrim Iftodor, burlac și șef de birou la pre-

fectura județului, bărbat în preajma jumătății de sută, n'a săvârșit vreo ispravă mai de seamă în viață. Se laudă el c'a împușcat zece dușmani, pe dealul Cașinului, dar n'are nicio dovadă pentru asta. Joacă poker, își stâlcește ochii după fuste, și nici din fața unei carafe cu vin nu se dă la o parte. Dealtfel, chiar dacă ar trăi după alt tipic, tot șef de birou și tot calic ar trece pe cealaltă lume. Așa zice el — și așa vor fi stând lucrurile.

Povestea lui Irimia Bostan, fost Itic Goldenberg, e mai lungă și mai interesantă. Să-l lăsăm s'o depene el însuși, atunci când i-o fi limba mai deslegată și dispoziția mai îndemnătoare. Deocamdată trebuie de știut că e sărac, așa cum a fost totdeauna, că vinde mături, oale, lopeți și alte mărunțișuri, într'o mică prăvălioară pe strada Butnarilor, că are nevastă și cinci copii, că ovreimea din localitate îl consideră ca pe-un renegat, iar creștinii se încăpățânează să creadă că și-a botezat numai pielea. E drept că nici el nu-și dă osteneala să-i convingă pe ce-i de-un neam că a rămas tot ovrei, nici pe creștini că rugăciunile dela botez și apa sfințită i-au schimbat și naționalitatea. Se războește cu greutățile vieții și lasă gura lumii slobodă. Dealtfel, lucrurile s'au cam învechit și rar de-i mai amintește un creștin că e ovrei. Iar prietenia lui cu părntele Ermolae și cu

Iancu Pană, amândoi buni români și buni creștini, stă mărturie, până la dovada contrarie, că între Irimia Bostan și Itic Goldenberg nu mai există decât amintirea, poate uneori nostalgică, a originei comune. Ceva mai mult. Călugărul, prin a cărui purtare de grijă s'a făcut creștinarea ovreiului, se mândrește că are un astfel de fiu duhovnicesc. Dar nici cuviosul și nici institutorul, nu și-au dat osteneala să-l desbare pe Irimia de accentu-i evreesc și nici de anumite șiretlicuri negustorești. Sau poate că au încercat dar și-au dat seama că e în zadar... Poate că și Bostan a încercat, dar și el și-a dat seama că e în zadar.

Prietenia dintre călugăr și ovrei s'a legat într'o împrejurare deosebit de tristă pentru cel din urmă. In această împrejurare, călugărul a urmat pilda samarineanului milostiv, care n'a ținut seamă că dă ajutor unuia de alt neam și de altă credință. Iar prietenia tuturora și-a legat firele în sfânta mânăstire Slatina, unde fălticenenii se duc adesea pentru slujbe, pentru plimbare și pentru că trebue să se ducă undeva — măcar la un an odată. Acolo sunt călugări cu frica lui Dumnezeu, care se roagă zi și noapte și grăesc din Scripturi, dar care sunt și primitori și prietenoși cu mirenii. Intre cuvioșiile lor, părintele Ermolae e cel mai pricopsit în

cele pentru mântuire şi deci cel mai căutat şi mai cinstit de vizitatori şi de megieşi.

In ajunul acestei zile, adică la 14 Mai 1940, a sosit părintele Ermolae în Fălticeni, pentru doftoricirea unei măsele. Căci până acum nu s'au găsit încă nici pusnici şi nici filosofi care să suporte durerea de măsele fără să crâcnească. Şi s'a întâlnit cuvioşia sa mai întâi cu institutorul şi cu jupân Irimia, iar pe Ifrim Iftodor l-au găsit la aceeaşi crâşmă şi la aceeaşi masă unde se află acum.

— Mâine se trage loteria, — a zis Moişă Negru, crâşmarul, — şi fiindcă sunteţi aşa prieteni n'ar fi de mirare să câştigaţi...

— Zici aşa ca să mai vinzi un bilet, — s'a încruntat Irimia. Ce? Dacă suntem patru şi suntem prieteni, ar să ţie loteria samă de astă? Eu nu vrau!

Dar Moişă Negru, care pe lângă băuturi are şi măsline putrede, mai vinde şi tutun şi lozuri, a tot stăruit, aşa ca în chip de glumă, şi până la urmă gluma s'a prins. Au pus tuspatru două sute de lei, aşa ca să scape de gura lui Moişă şi ca să vadă ce-o să fie. Se întâmplă uneori ca din glume şi din prostii să iasă lucruri de mirare. Peste noapte însă, oameni săraci fiind, s'au lepădat de glumă şi şi-au pus aşa nădejde în numerele de pe loz, că nici somnul şi nici alte gânduri nu s'au mai lipit de ei. Incearcă

ei și acum să mai glumească pe seama celor ce cred în minuni, dar nu izbutesc. Vor să câștige și au presimțiri care nu amăgesc.

— Dacă luăm milionul, rupe Pană tăcerea, plec cu nevasta în Italia...

Bostan râde cu răutate și cu tâlc, căci cucoana Raliță, soția institutorului, nu văzuse alte orașe afară de Roman și de Fălticeni.

— Eu plec direct la Paris! — se pronunță Iftodor cu așa hotărîre că stârni râsul părintelui Ermolae. Parisul e visul meu de totdeauna și sper că n'am să mor înainte de a-l vizita...

— Și dacă ai să mori după Paris, crezi mata, domnule Iftodor, că ar să-ți fie mai bine la cimitir? — sări Irimia cu gura lui plină de șagă. Parcă eu n'aș vrea să merg la Tel-Aviv, să-mi văd băiatul cel mare? Dar dacă iese un milion tot am să merg la Tel-Aviv... Și la jumătate dacă iese și tot am să merg la Tel-Aviv. Ce? Parcă am muncit ceva ca să iasă? Și dacă merg la Tel-Aviv am să iau și pe Savasta, că arabii s'au făcut dija ca mieii.. Și poate că chiar ar să iasă fiindcă mi-am schimbat eu numele. Atâta vreme cât m'a chemat Goldenberg, eu n'am văzut niciun munte de aur — și niciun gram... Iar acuma, fiindcă mă cheamă Bostan, s'ar putea să-mi și umplu buzunarele de aur, nu numai să-l privesc. Iar câtă vreme m'a chemat Itic, eu m'am lovit cu ală tot în grad; iar

acuma, fiindcă mă numesc Irimia, n'am să mă mai lovesc în gard... Ci zici mata, părinte Irmulae?

Monahul se arătă a fi iarăşi încolţit de gânduri. Vorba de ducă, a prietenilor, îi desmorţise şi lui doruri neîmplinite. Din ceasul în care s'a afierosit Domnului şi-a îngropat toate năzuinţele de om pământean, dar s'au ivit două, până atunci necunoscute, care au prins să-l frăbânte mai abitir ca acele de care se lepădase: mântuirea sufletului şi închinarea la Locurile Sfinte. Pentru mântuire şi-a agonisit el multe drepturi ca s'o capete dela Dumnezeu, atunci când i s'or pune faptele în tirizii, dar ca să se roage şi să lăcrămeze pe pământul călcat de picioarele Mântuitorului, nu s'a învrednicit până în ceasul de faţă. Incât, firesc era să uite o clipă făgăduinţa pe care o făcuse bisericii din Prăsada şi să cugete la lucruri pe care nici sărăcia şi nici apropierea bătrâneţelor nu i le înlăturaseră definitiv din minte.

— Şi eu m'aş duce undeva... departe! — grăi el mai mult pentru sine şi pentru Cel de Sus, carele singur face minuni şi poate împlini visurile celor ce îi dovedesc statornicie în credinţă şi doresc lucruri folositoare sufletului.

— La Ierusalim! — ghici Bostan înaintea celorlalţi. Mergem împreună, părinte Irmulae... Parcă dela Tel-Aviv mai e departe?

Mai cinstesc câte un pahar și iar încearcă să facă haz de ușurința cu care ei, bărbați în toată firea și oameni hârsiți de greutățile vieții, și-au legat speranțele de capriciile mașinei dela Loteria Statului. Parcă o să țină seamă, mașina aia neînsuflețită, de sărăcia și de dorurile în suferință, ale cutăror domni din Fălticeni?

— Să știți că tot ar să vie ! — șăgui crâșmarul desghiocând semințe de dovleac. Ar să vie că prea v'ați adunat patru din patru vânturi...

Irimia Bostan vrea să răspundă, așa cum știe el să răspundă când îl ia cineva în băscălie, dar îi luă vorba din gură un tânăr cu uniformă dela poștă, care era cât pe-aci să intre cu bicicleta în dugheană.

— O telegramă, jupân Moișă !

Crâșmarul încremeni cu sămânța între dinți și fața-i roșcată luă culoarea șteviei îmbătrânite. O telegramă aduce de obicei numai vești rele. Și el nu mai primise telegramă dela moartea unicului frate, adică cu vreo doisprezece ani în urmă.

— Ce ? O telegramă zici ? Poate că nu e pentru mine... Ai citit bine adresa ?

Dar poștașul îi și întinsese recipisa ca s'o semneze, căci împărțitorii telegramelor sunt slujbașii cei mai grăbiți din lume.

Moișă iscăli cu mână nesigură, așa cum ar fi iscălit o sentință de condamnare, și nu îndrăz-

nea să deschidă telegrama. Iar cei patru prieteni și tovarăși, care uitaseră de loz și de loterie, priveau cu tristețe fața speriată a crâșmarului — și niciunul nu-i dorea rău. Hapsân la suflet și stricător de băuturi e jupân Moișă, dar moldovenii sunt oameni îngăduitori. Le place mai vârtos să facă haz de necinstea unui crâșmar, mai cu seamă că nici ceilalți negustori de băuturi spirtoase nu sunt mai pre jos de bănuială. Fie ei din orice oraș sau sat și din orice nație.

Dar iată că fața lui Moișă se prefăcu toată într'un rânjet dușmănos, iar ochii-i mici și plini de neastâmpăr se fixară uimiți lângă rădăcina nasului.

— Ce ? — îl iscodi Bostan, care n'are sărăcie în casă cât dar de a citi în ochii și în sufletul altuia.

— A ieșit ! — icni Moișă, cu mutra celui care ar vrea să facă o crimă.

— Ieși-ți-ar ochii ! — strigă Bostan, așa ca o mustrare la adresa crâșmarului, care și el fusese poftit să contribue la cumpărarea lozului — și refuzase.

— Când ar să iasă ochii mei din cap, atunci ar să câștige Irimia la loterie ! — grăise el după ce încasase două sute de lei, pe sfertul de loz. Fie că făcuse o glumă prostă, fie că n'avea încredere în norocul fostului coreligionar, dar

cuvântul îi scăpase și acum se căia și se tânguia ca o muere proastă.

Cei patru sar de pe scaune cu sprinteneală de copii și năvălesc asupra lui Moișă, care înțepenise cu ochii holbați deasupra telegramei.

Câștigaseră a patra parte din lozul de șase milioane...

Dar iată că în loc să sburde de fericire și să dea mulțămită lui Dumnezeu, se lasă cuprinși de mare jale pentru faptul că n'au cumpărat lozul întreg...

— Huo! — le strigă Moișă, fără să țină seamă că printre dânșii se află o față bisericească și una școlărească

— Să vă fie rușine, lacomilor! — mai țipă el încă odată, așa ca să-și verse focul pe propria lui prostie. Ba și alte cuvinte de mustrare mai slobozi din buzele lui pline de păr și de vicleșug, până ce fericiții... nenorociți își veniră în piele. Se ocorîră și ei înșiși, și cerură iertare dela Dumnezeu pentru rătăcirea de o clipă.

— Plec îndată la Ierusalim! — hotărî cuviosul călugăr cu ochii plini de lacrămile celei mai mari fericiri.

— Intr'o săptămână sunt la Roma, cu nevastă-mea! — hotărî și Iancu Pană, așa trăgând de mustățile-i stufoase că parcă ar vrea să le smulgă.

— Vive Paris! — striga într'una Ifrim Ifto-

dor, dansând și scotocind prin cap după cuvinte franțuzești și după nume de localuri vestite sau de instituții pariziene.

Irimia Bostan plânge năuc de fericire.

— Eu nu plec la Tel-Aviv! Eu nu plec la Ierusalim! — răsuflă el cu gesturi de protest, parcă l-ar fi silit cineva să plece. Eu n'am ce căuta la Tel-Aviv! Băiatul meu mi-a scris acum patru luni că e sănătos și arabii s'au făcut dija ca mieii. Eu nu plec nici la Ierusalim! Ar să meargă părintele Irmulae și ar să-mi spue și mie cum a fost pe drum și cum a fost la Ierusalim. Eu rămâi la Fălticeni, să duc pe Savastă la doctor, să-mi îmbrac cupiii și să gonesc sărăcia... Ce?

Așa vorbea și așa gesticula Irimia Bostan, caşi când visa că-l scoate cu escortă din țară. Dar prietenii îi înțeleseră starea sufletească și-l liniștiră cu vorbe potrivite. Apoi... conveniră cu toții că nu e timpul de plimbări peste hotare. In Europa miroase a praf de pușcă și deci s'ar putea să-i surprindă războiul prin cine știe ce meleaguri străine. Știi unde pleci și când pleci, dar nu ești sigur dacă ai să ajungi — și mai puțin dacă ai să te poți întoarce.

— Mergem la București! — hotărî Ifrim Iftodor, care cu greu să resemnase să amâne voiajul către Orașul-Lumină. N'am mai văzut Capitala din ziua retragerii de pe Argeș, iacă

sunt aproape douăzeci și patru de ani, și-mi arde sufletelul în mine de dorul ei. Sper că voiu găsi-o în stare să mă consoleze de focul Parisului. Se aprobă ?

— Se aprobă ! — răspunse Iancu Pană lovind cu pumnul în masă. Eu sunt institutor bătrân și mi-e rușine să spui că n'am mai văzut capitala țării mele de când aveam șaisprezece anil Am fost mereu împovărat de griji și de nevoi, dar pentru un drum la București tot puteam să-mi încropesc și bani și timp. Indată ce punem mâna pe bani, plecăm cu primul tren. Pe nevastă-mea o iau în vacanța cea mare, într'o călătorie prin toată țara. E bine, jupâne Irimia?

— Dacă crezi mata, cucoane Iancule, că ar să fie bine, ci mă întrebi pe mine ? Mata ești om cu carte și cu minte mai multă și se cade să faci cum vrai. Dar eu sunt un prost și nu se cade să fac cum vrau. Eu am fost la Iași și la Cernăuți și la Brăila, și așa îmi închipui cum ar să fie Bucureștii, că parcă sosesc acum deacolo... Eu am cupii și nevastă bolnavă și dugheană ca o javră și nu se cade să arunc banii la tren... Dacă vreți — iaca mergem cu toții la Iași și acolo punem toate casele una peste altă și ne închipuim că suntem dija la București... Iar dacă nu vreți — vă duceți domniile-voastre la București și când vă înapoiați o să-mi spuneți și mie ce ați văzut acolo... Și eu am să vă cred

şi aşa am să mă bucur parcă şi eu am fost la Bucureşti... Ce ?

Institutorul şi cu şeful de birou se supărară foc pe Bostan, care se dovedea acum mai avar ca în amanul sărăciei. Dar când îşi dădură seama că vorbise mai mult în glumă şi numai aşa ca să nu-şi calce obiceiul şi să cedeze fără tocmeală, îl convinseră repede şi se bucurară şi dânşii la gândul că-l vor vedea rupându-se de viaţa de câine pe care o ducea în plin târgul Fălticenilor.

Mai rămânea părintele Ermolae. Cuvioşia sa văzuse Atena şi Salonicul, ba chiar şi Ţarigradul — atât cât îi chip de pe vapor, dar Bucureştii niciodată. Intrucât însă capul sfinţiei sale e îndopat de lectura sfintelor cărţi, în care se scrie pe fiştecare pagină că în lumea aceasta toate sunt deşertăciune, nu s'a lăsat încântat de câte văzuse în acele oraşe străine şi deci nici palatele cu douăsprezece caturi, din capitala României, nu-l vor face să proslăvească puterea banului şi confortul pe care civilizaţia l-a pus la îndemâna omului.

— Ce să văd în Bucureşti ? — zice cuvioşiasa, amărît că are şi bani şi vreme slobodă şi totuşi nu se poate duce la Sfintele Locuri. Lux, femei pudrate şi înzorzonate, stricăciune, necredinţă şi pierzanie de suflete. Parcă Ninive şi Capernaum-ul, n'au fost cetăţi mari şi luxoa-

se ? Și ce s'a ales de ele ? Praf și cenușă, pentrucă au nesocotit poruncile lui Dumnezeu și s'au făcut stricătoare de suflete. Și pildă pentru cei ce nu cred în nestatornicia celor pământești și în răbdarea, fără pedeapsa din urmă, a lui Dumnezeu. Vă rog, fraților, să mă iertați că nu vă pot însoți. Sufletul meu s'ar turbura de cele văzute, iar din nădejdea mea într'o întoarcere a lumii către cele de suflet izbăvitoare, n'ar mai rămâne nimic. Indată ce voiu lua partea mea din câștig, voiu purcede la înoirea bisericii din Prăsada, iar restul ce va prisosi îl voiu da întrù folosința mânăstirii în care mă mântuesc.

— Asta înseamnă că ești lipsit de virtuțile sufletești ale apostolilor, ale mucenicilor și ale marilor călugări ! Aceștia nu se sfiau și nici pregetau să înfrunte pe antipații și pe împărații păgâni și să lupte pentru Hristos — tocmai acolo unde era necredința mai mare și stricăciunea mai în răsfăț ! — încercă institutorul să întărâte pe părintele Ermolac.

— „Dreptul de auzul rău nu se teme", — răspunse cuviosul monah, a cărui viață curată și îndrăzneală întru mustrarea celor păcătoși, erau cunoscute și lăudate în tot județul Baia și până departe în județele vecine.

— ...Și nici de nedreptățile și de stricăciunile pe care le va întâlni în cale-i. Dimpotrivă : credința iese întărită din atingerea cu cele ce îi

stau în cale, așa cum puterea de răbdare a omului se fortifică pe măsură ce loviturile soartei sunt mai simțite. Și apoi, dragă părinte Ermolae, de ce să admitem numai decât că în București e viața așa și pe dincolo și că nu există și lucruri demne de cunoașterea unui om al lui Dumnezeu ? Mi-ai vorbit adesea de cuviosul ieromonah Natanail, vechiul dumitale prieten dela Sfântul Munte, care hălăduește de atâția ani în București ; cum îți explici, așa dar, existența unui schit de monahi în inima Capitalei ? Și ce părere îți poți face de mântuirea unui călugăr așa de vrednic, care totuși viețuește în... iadul Ninivei sau al Capernaum-ului ?

Ochii călugărului priviră înviorați în fața lui Iancu Pană, iar îndărătnicia lui părea că slăbește. De câte ori nu și-a arătat și el dorința să mai vadă pe fratele Natanail, cu care nu mai schimbase de atâția amari de ani, cuvinte duhovnicești, și iată că acum ar putea să aibă prilejul de mult așteptat.

— Dacă părintele Irmulae merge la București, eu dau din sărăcia mea cinci mii de lei pentru biserica din Prăsadă, — intervine și Irimia Bostan, crezând pe semne că mută munții cu atâta dărnicie.

— Și eu douăzeci ! — se oferă și Iancu Pană, făcând un gest ca și când ar fi vrut să-i scoată din buzunar.

— Iar eu, ca unul cu mai puține obligații și greutăți, dau treizeci de mii, — zice Ifrim Iftodor din toată inima.

Părintele Ermolae nu-i găsi tocmai darnici, față cu norocul ce le căzuse din cer, dar în schimb se bucură că va pune el partea cea mai mare.

— Amăgitorilor ! — grăi el drept încuviințare. Să știți însă că din gara de Nord mă duc drept la schitul Darvari, ca să-l găsesc pe fratele Natanail, și nu ies de acolo până în ceasul când veți veni să mă luați pentru plecare. Amin !

— Doamne-ajută ! — ziseră Iancu Pană și Ifrim Iftodor, făcându-și cruce.

— Amin! — zise și Irimia Bostan după ce cântări puțin cuvântul. Și de bucurie că și părintele Ermolae va merge la București, porunci un litru de vin.

II

CETĂȚENII DIN FĂLTICENI ȘI NOROCUL CELOR PATRU. — PREGĂTIRI DE PLECARE

Toată vorba în orașul Fălticeni, probabil și în județ, se învârtește în jurul norocului de pomină, care a dat peste cei patru prieteni. Faptul este considerat drept cel mai de seamă eveniment dela memorabila noapte, când oastea și dibăcia lui Ștefan cel Mare, au nimicit hoardele și trufia lui Matei Corvin, în lupta dela Baia. De atunci și până astăzi, deci vreme de aproape cinci veacuri, nimic mai important nu s'a petrecut pe acele plaiuri, care să stârnească în așa măsură interesul localnicilor și să le măgulească mândria.

Sau poate că s'a petrecut, dar bieții oameni au fost atât de surprinși și de uimiți, de gestul zeiței care cârmuește norocul după bunul ei plac, că au uitat și faptele de arme și răsvrătirile naturii.

Dealtfel și ziarele au contribuit în largă mă-

sură la această vâlvă care a scos târgul din moleşeala lui provincială şi moldovenească. Au publicat fotografiile fericiţilor câştigători, însoţite de multe amănunte asupra vieţii lor trudnice şi mereu ocolită de noroc. Au fost scoşi din obscuritate şi declaraţi presonagii. Dacă Irimia Bostan n'ar fi fost botezat, ar fi devenit pentru evreimea târgului, ceeace Joe Louis este pentru negrii din harlemul newyorkez: un erou naţional. Aşa însă, fericirea lui a stârnit numai invidie şi a readus pe tapet vâlva iscată cu doisprezece ani în urmă, de trecerea lui la creştinism. In schimb, Iancu Pană a fost felicitat de către toţi foştii elevi ai domniei-sale, care s'au grăbit să-i împărtăşească bucuria, în toate chipurile obişnuite, aşa cum se cuvine unui adevărat om al şcoalei şi al datoriei care nu cunoaşte concesii.

Tot poporul însă — creştini şi evrei — e de acord că un astfel de noroc nu poate să vie fără ştirea şi fără voia lui Dumnezeu. Şi cum părintele Ermolae îndeplineşte toate condiţiile unui adevărat reprezentant al Celui de Sus, calitate recunoscută unanim de creştini şi de evrei, nimeni nu se îndoeşte că dacă el nu participa la cumpărarea lozului, marele eveniment ar fi avut loc aiurea. Mai ales că Ifrim Iftodor e un crai, un beţiv şi un cartofor, institutorul nu prea dă pe la biserică, iar Bostan stă spân-

zurat între Moise și Hristos. E drept însă că nici șeful de birou nu-i chiar așa de stricat, nici institutorul nu se abate prea rar prin casa Domnul și nici Bostan n'a dat vreo dovadă că încă nu s'a lepădat de Itic, sau că nu se simte bine cu Irimia. In împrejurările de față însă lumea găsește necesar să exagereze, pentru a scoate și mai cu moț contribuția monahului dela mânăstirea Slatina. A știut bunul Dumnezeu că sfinția-sa suferă pentru biserica din Prăsada și l-a ajutat să-și împlinească dorința.

Ce să mai vorbim de bucuria pe care sfertul de loz a adus-o în casele și în familiile celor trei târgoveți norocoși! Rareori sărăcia a fost alungată mai brutal și mai pe nepusă masă. Cucoana Raliță, vrednica tovarășă a institutorului, nu mai contenește cu pomenile în dreapta și în stânga. Iar cucoana Savasta, soția negustorașului de mături și de perii, găsește prilejul nimerit să se împace cu rudele de sânge, care continuau s'o urască, și pe ea și pe Irimia, din pricina lepădării de legea lui Moise. Și s'a împăcat. Fiindcă puterea banului e mai mare decât a Satanii. Nu poți refuza zâmbetul darnic al unei rude bogate, chiar dacă această rudă s'a îmbogățit pe căi necinstite.

Iancu Pană și-a făcut haine noui, și-a ajustat mustățile și și-a cumpărat un țigaret cu cercuri de aur. Iftodor și-a plătit datoriile și

a consultat cinci specialiști, pentru cinci boale imaginare. Dar cu Irimia Bostan au mers lucrurile ceva mai greu. Atât de mult se obișnuise el să umble în haine soioase și petecite, cu părul lăsat în voia soartei și cu barba nerasă câte-o lună întreagă, încât a trebuit multă stăruință din partea familiei și a prietenilor, ca să-l decidă să arunce semnele sărăciei. Când l-a văzut cucoana Savasta cu haine noui, cu pantofi de bocs și cu ceas la brâu ; ras, tuns și frizat și cu pălărie la modă, l-a privit lung și s'a intimidat ca în momentul primului sărut...

— Tu ești, Irimie ? — l-a întrebat ea, neavând alte cuvinte la îndemână.

— Da cini vrai să fie? — a răspuns Irimia, privindu-se în oglindă ca să se încredințeze că nu spune o minciună.

— Parc'ai fi dija un director de bancă...

— Și dacă n'aș fi un director de bancă, tu ci ai vra să fiu ?

—Aș vra să fii dija un director de bancă...

Bostan și-a aruncat pălăria, și-a scos hainele, căci se simțea stingher în așa lux, apoi s'a gândit la vorbele soției și s'a convins că banul zăpăcește mai repede pe femee decât pe bărbat.

Toate acestea s'au petrecut în șase zile, așa cum s'ar fi petrecut în șase ceasuri sau în șase ani. Data de 20 Mai, ora 19.58, era hotărîtă pentru plecarea la București și deci toate pre-

gătirile trebuiau terminate până atunci. Părintele Ermolae sosea dela mânăstire cu bilet de voe pe termen fix ; și nici sfinției-sale nu-i place să stea fără rost în Fălticeni.

Când au auzit din gura bărbaților că vor să facă vizită Capitalei, atât cucoana Ralița cât și cucoana Savasta s'au bucurat și s'au învoit fără rezerve și fără cârtire. Știau că mai târziu le va veni și lor rândul. Se obișnuiseră să dea soților întâietatea și deci pricină de îmbufnare nu aveau. Indată însă ce i-au văzut așa ferchezuiți și așa întineriți și vioi, au căzut mai întâi la gânduri și apoi la temeri. Auziseră și ele — așa se duce svonul — că chiar din gara de Nord, credincioșenia soților începe să se clatine. Iar până în inima Bucureștilor nu mai rămâne nimic din ea. Mai ales când au buzunarele doldora și li s'a făcut lehamite de un singur fel de bucate. Nu și-au dat însă temerile pe față, ca să nu vâre soților în cap un lucru la care ei poate că nu se vor gândi niciodată. S'au rugat însă de părintele Ermolae să nu-i lase nicio clipă singuri. Pretextul : cuviosia sa este omul lui Dumnezeu și deci în toată vremea apărat de cele rele. Incât, fără să vrea, părintele Ermolae a trebuit să părăsească hotărîrea cea dintâi și să încredințeze pe bunele doamne că va fi în permanență îngerul păzitor al cetei călătoare.

Se cade a adăoga aci, întru neştirbirea reputaţiei cuviosului călugăr, că sfinţia sa n'a făcut alte pregătiri pentru călătorie şi pentru intrarea în Capitală, decât acestea: şi-a spălat gulerul rasei cu benzină şi şi-a luat culionul pe care îl păstra pentru înmormântare.

Plecarea s'a făcut dela locuinţa lui Iancu Pană, unde se adunaseră din vreme rudele şi cei mai de aproape. Mai întâi s'a ţinut un fel de consiliu de familie, în care s'a dat libertate de cuvânt şi copiilor. In momentele istorice, sortite să se pomenească de către generaţiile următoare, se admit excepţii dela reguli şi dela tradiţii. Apoi, au făcut cu toţii cerc în jurul unei mese pe care erau dinainte aşezate o sticlă cu aghiasmă şi sfânta cruce, şi au ascultat cu smerenie şi cu evlavie această rugăciune, citită cu glas mare şi cu frica lui Dumnezeu, de către cuviosul ieromonah Ermolae:

„Doamne Dumnezeule, cela ce ai călătorit cu Iosif, sluga Ta, călătoreşte, Stăpâne, şi cu robii Tăi aceştia: Ermolae Ieromonahul, Iancu, Irimia şi Ifrim. Ajută-ne, Doamne Dumnezeule, să umblăm în pace şi în nestricăciune, păzind poruncile Tale. Şi să ne întoarcem sănătoşi la suflet şi la trup. Că Tu eşti dătătorul bunătăţilor şi izvorul milei şi ţie slavă înălţăm, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin".

La gară au fost însoţiţi numai de cucoana

Raliţa şi de cucoana Savasta, ca să nu se facă cheltuială cu trăsuri şi să nu treacă pe străzi în chip de alai. Dar în oraş se cunoştea ziua şi ora plecării, aşa că în gară fură întâmpinaţi de multă lume. Dealtfel se svonise că vor avea audienţă la Palat, la I. P. S. Patriarh, la primul ministru şi la primarul Capitalei, — şi bunii concetăţeni socotiseră de datoria lor să-i salute la plecarea trenului şi să le ureze drum bun şi succes pe toată linia. Din care pricină, călătorii noştri au fost siliţi să ia bilete de cl. II-a, cu toată împotrivirea părintelui Ermolae şi a lui Irimia Bostan, şi să-şi dea aerele miniştrilor de altădată, care erau siliţi să accepte şi să suporte „manifestaţiile spontane şi entusiaste" ale cetăţenilor.

— Uraa !

— Umblaţi sănătoşi !

— La revedere ! Să vă găsim sănătoşi !

— Irimie dragă, să nu uiţi ci ţi-am spus, — zise madam Bostan când locomotiva începu să dea semne de nerăbdare. Dacă te calcă tramvai, eu ci am să fac fără tine ? Şi cupiii ci au să se facă ?

— Ce ? — se răsti Bostan, neştiind pe cine să asculte mai întâi şi cui să răspundă şi să strângă mâna.

— Ai grijă de pălărie ! — strigă şi madam Pană, enervată că şi-a adus aminte în ultimul

moment. Soţul dumisale e uneori distrat — şi atunci uită acoperişul capului. In Fălticeni, pericolul de a-l pierde era minim, deoarece toţi cetăţenii îi cunoşteau meteahna şi pălăria. In Bucureşti însă riscă să nu şi-o recunoască el însuşi, căci abia o cumpărase şi deci nu-i luase încă bine seama.

— Bine, bine ! — răspunse Iancu Pană, fără să fi înţeles despre ce e vorba.

— Să-i faci un semn! — mai adăogă cucoana Raliţa după ce trenul se puse în mişcare.

— Să ai grijă de pardesiu şi de umbrelă şi să nu scoţi capul pe fereastră ! — răcni madam Bostan în urma trenului.

— S'a făcut ! — râse frânarul dela ultimul vagon, fluturând steguleţul roşu, în semn de aprobare şi de salut.

III

PRIMĂVARĂ RĂCOROASĂ. — UN TREN CARE NU ȘTIE UNDE MERGE. — SOSIREA IN GARA DE NORD

E după jumătatea lui Mai, — cel puțin așa arată calendarul, — dar vremea noroasă și vântul cam tăios care izbește trenul dinspre soarerăsare, își bat joc de socotelile astronomilor. Pesemne că iarna s'a plictisit în hotarele ei firești și caută să se întindă în paguba vecinei mai puțin războinice.

— Astă se cheamă primăvară ?! — se strâmbă Irimia Bostan, în timp ce se frământa cu nasul stâlcit într'un geam de pe culuar, să ghicească dacă trenul merge într'adevăr spre miază-zi, adică spre București, sau a luat-o cumva către miază-noapte.

— Astă nu e primăvară ! — hotărî el definitiv, schițând un gest dușmănos la adresa naturii. Apoi închise ochii, iar îi deschise, iar îi închise, iar îi deschise, până se convinse că di-

recția acceleratului e către miază-noapte... Dar nu strica să mai ceară și părerea altuia. Toți călătorii însă, inclusiv tovarășii lui de drum, dorm sau se prefac că dorm. Se scărpină după ureche și mai privi încă odată pe fereastră: de data aceasta trenul alerga spre miază-zi, adică spre locul de destinație. Bănuind că năprasnica schimbare a destinului l-a scrântit la cap, închise ochii din nou și-i ținu așa preț de două minute, apoi îi deschise brusc și constată cu groază că trenul sboară sigur către Carpați...

— Ci-i astă ? — se burzului el — pe sine, pe Dumnezeu și pe Direcția C. F. R.-ului. Și ca să lămurească odată cum stau lucrurile, căci îi venea să sară din tren la gândul că și-a pierdut vreo doagă, solicită ajutorul lui Ifrim Iftodor, care tocmai făcuse ochi și se căsnea să deschidă fălcile dincolo de închieturi.

— Mergem spre vest, — hotărî acesta între două căscături.

—Ce ? Cum să mergem spre vest, când am trecut dija de Ploești ?! Aici sunt altfel punctele cardinale ?

— Dacă am trecut de Ploești, înseamnă că mergem spre București — căscă iarăși șeful de birou. Bostan oftă enervat și închise ochii. La redeschidere, trenul mergea într'adevăr spre București... Râse de unul singur și rugă pe

Iftodor să repete și el aceeași gimnastică a pleoapelor.

— Ci vezi mata acuma? Vezi miază-noapte sau miază-zi?

— Dar ce crezi că punctele cardinale sunt dealuri sau ape sau păduri, ca să se vadă? — căscă Iftodor a douăzecea oară. Irimia vrea să se exprime mai lămurit dar însoțitorul de tren apăru brusc din vagonul clasei I-a și anunță somnoros și dușmănos:

— Vine Chitila!

— Ce? Și dacă vine Chitilă, trebue să deranjezi lumea din somn? — se răsti Bostan către omul cu bandă roșie la mânecă. Dar când află că după Chitila urmează îndată Bucureștii, își ceru scuze, cu toate că însoțitorul dispăruse în alt vagon, și dete buzna în compartiment ca să se pregătească pentru coborîre, râzând singur de-o amăgire ca aceasta.

Cuviosul Ermolae și Iancu Pană, care avuseseră parte de-un somn mai lung, se ridicară și ei brusc și își căutară bagajele. Tuspatru au umbrele și câte-o mică valiză de mână. Așa ca să fie la fel — și fiindcă nici n'aveau trebuință de mai mult. Planul de acasă prevede o vizită de trei zile. Și nici n'ar fi chip de prelungire deoarece Iftodor și institutorul atâta au concediu; și nici trebuință pentru ceilalți doi. căci cuviosului monah îi ajung trei zile ca să se

sature de vorbă cu prietenul dela schitul Darvari, iar Irimia Bostan putea să se întoarcă chiar din Chitila. Nici călugărul şi nici negustorul de perii nu simţeau arsură în călcâie de dorul Bucureştilor. Cel dintâi ardea de nerăbdare să înceapă refacerea bisericii din Prăsada, iar celălalt să-şi mărească volumul afacerilor.

Cu toate că mai sunt zece minute până în gara terminus, călătorii noştri s'au îngrămădit în uşa vagonului, de parcă ar vrea să sară din mersul trenului. Din care pricină nu izbutesc să vadă bine defilarea nesfârşită a miilor de vagoane şi a sutelor de locomotive ce stau înşirate pe liniile fără număr dintre Chitila şi gara de Nord. Când un tren trece cu aceeaşi viteză în sens contrariu, toţi se sperie şi chiar se tem de o ciocnire. Apoi răsuflă uşuraţi şi fac haz de neştiinţa lor de oameni neumblaţi pe linii duble. Când liniile de garaj se termină în unghiu ascuţit, sunt siguri că au sosit în gară şi se miră dece trenul nu-şi micşorează viteza. Iar când văd că liniile se prăsesc din nou, iarăşi fac haz de propria lor ignoranţă.

După interminabile macazuri, cabine de manevră şi locuinţe pentru ceferişti, trenul trece cu aceeaşi iuţeală prin cartiere mărginaşe ale Capitalei, cu locuinţe ca nişte cutii, aşa cum nici în Fălticeni şi nici în Darabani sau în Podu-Iloaei nu se găsesc. Părintele Er-

molae, institutorul și șeful de birou le privesc cu inimile strânse, gândindu-se la sărăcia celor care le locuesc, în vreme ce Irimia Bostan se agită desamăgit:

— Ce? Astea sunt palatele din București? Astea sunt blocurile cu patrăsprezece etaje? Pentru astă am lăsat eu afacerile și-mi cheltuesc banii și-mi pierd vremea și nu dorm toată noaptea?

— Răbdare! — îl îmboldește Iftodor, la fel de desamăgit, dar sigur, dealtfel ca și Bostan, că peste câteva minute vor găsi și palate.

— Parc'am zis că n'am răbdare?!

Trenul se oprește lin, ca o săniuță la capătul diniușului. Dar peronul pentru coborîre nu era în partea blocată de cei patru, așa că simpaticii noștri fălticeneni se văzură nevoiți să aștepte și să coboare printre cei din urmă.

Bostan vru să facă o observație care-i sta pe limbă, dar se mulțumi să strâmbe din nas și s'o amâne pentru mai târziu. Se pare că nu-i place gara. Când ajunseră însă sub bolta cea mare și văzură atâtea peroane și atâtea trenuri, unele sosind, altele gata de plecare, Irimia își exprimă admirația tot printr'o observație critică:

— Păcat de așa piatră că e pavată la o gară! Asta ar fi ajuns pentru jumătate din Fălticeni...

— Trăncăneşti de pomană, jupâne Irimia, — se împotrivi Ifrim Iftodor. Crezi că are târguşorul nostru nas pentru astfel de pavaj?

— Da' parcă Bucureşti are aşa nas? N'ai văzut ce mai case?

Ca să-şi satisfacă o firească şi nestăpânită curiozitate, cerură relaţii unui impiegat şi aflară lucruri care le dădu ameţeală. Şi anume: că din gara principală a României pleacă zilnic peste şaptezeci de trenuri de călători şi se înapoiază tot atâtea...

— Ce zici, jupân Irimie?

— Parcă trebue să mai zic ceva? Ferească Dumnezeu de-o negură groasă sau de-o stingere a lămpilor, că atunci toate trenurile ar să se încurce şi ar să fie o moarte cum n'a mai fost!

Imboldiţi de foame şi de nevoia de-a întocmi un plan după care să viziteze Capitala, intrară în restaurantul gării, aproape ţinându-se de mână. E drept că-şi mai făcuseră ei vreo zece planuri, dar pe cel definitiv îl lăsaseră să-l urzească la faţa locului.

Li se păru aşa de mare restaurantul gării de Nord, că, după o socoteală sumară, găsiră că ar încăpea într'însul toate restaurantele şi bodegile din Fălticeni...

Cerură ceai şi pâine, ca să nu rupă din primul moment cu obiceiurile de acasă, să nu

se aşeze pe risipă chiar din gară şi să nu comită vreo greşală care i-ar micşora în faţa chelnerului.

Purceseră apoi la întocmirea planului.

După puţina lor ştiinţă despre Bucureşti, aveau de văzut Palatul Regal, Patriarhia, Cişmigiul, Luna Bucureştilor şi Carul cu Bere. La care mai adăogară, după dorinţa celor interesaţi, Universitatea, un muzeu, Bursa şi schitul Darvari, unde se mântuia întru Domnul prietenul părintelui Ermolae. Toate acestea urmează a fi vizitate în prima zi. In ziua a doua, se vor plimba pe străzi şi vor număra etajele celor mai înalte clădiri. Iar în ziua a treia şi ultima, vor face unele cumpărături pentru cei de acasă şi vor pleca spre locul de unde au venit. In prima seară se vor distra într'un cinematograf, iar într'a doua la Teatrul Naţional. Bineînţeles programul nu privea pe călugăr, care n'avea altă treabă în acest presupus Babilon sau Ninive, decât să-şi vadă prietenul şi să se închine la moaştele sfântului Dimitrie.

— Lucru mare! — strâmbă Irimia din nas, aşa ca o încheere a discuţiei. N'aveam decât să ne uităm pe cărţile poştale ilustrate şi să ne închipuim că dija am văzut Bucureştii.. Iar un car cu bere, şi chiar mai multe, găseam

şi la Fălticeni. Ce trebuia atâta osteneală şi atâta risipă de parale? Vine norocul după ce ţi-au plesnit ochii de sărăcie, şi atunci să-ţi baţi joc de el? Ce?

Prietenii lui Bostan ştiau că negustorul de mături şi de oale nu e un cârcotaş şi un bicisnic, ci are inofensivul obicei să aducă o notă de humor în orice discuţie. Chiar când e vorba de pagubă şi de moarte. De aceea nu se supără. Dar nici haz prea mare nu mai fac de răţoelile şi de ghiduşiile lui.

— Cheltueşti din bani nemunciţi, dragă Irimia, şi deci n'ai motive să te plângi, — îl mustră Iancu Pană, cu îngăduinţă.

— Nu sunt munciţi, dar nici furaţi! — îi replică Bostan cu vioiciune. Incât, să nu vă supăraţi domniile voastre dacă am să mă hrănesc la Bucureşti ca şi la Fălticeni, cu pâine fără icre negre, şi am să umblu fără tramvai...

— Ce tramvai! — se umflă Ifrim Iftodor. Toate cursele şi toate plimbările, le vom face numai cu automobilul. Iar tragi a sărăcie? Şi tot jidan ai rămas?

Irimia Bostan surâse şiret şi îşi mângâe porţiunea care cu doisprezece ani în urmă era acoperită cu barbă. Iar Iancu Pană îşi aduse aminte că în cele două nopţi hărăzite a fi trăite pe malurile Dâmboviţei, vor trebui să

doarmă undeva, și ceru chelnerului o carte de telefon ca să aleagă de acolo un hotel. Dar în carte găsiră înșirate mulțime de hoteluri și ei habar n'aveau măcar despre unul din ele. In cele din urmă se hotărîră să încerce la cel din capul listei, adică la... **Ambasador.** Dacă nu le-o conveni, fie din preț, fie din lipsă de curățenie, se vor duce la altul.

— Ce atâta bătae de cap pentru un hutel? — închise Irimia discuția. Parcă o să dormim o lună în București? Tragem la Ambasădăr — și gata. Dar numai să fie curat, că eu cu ploșnițe nu sunt deprins să dorm. (Aci, Irimia închise cu tâlc dintr'un ochiu). Și să n'aibă mueri stricate, că suntem oameni însurați și părintele Irmulae e așa un călugăr ! Mata domnule Iftodor, dacă vrei să-ți faci de cap, poți să te duci aiurea. Ce? Și să fie closet în curte, că nu nu vrau să dorm cu closet în casă. Și să nu fie scump. Mai mult de-o sută eu n'am poftă să plătesc pentru un somn. Iar dacă dau șase poli, am pretenția să nu fie igrasie și nici pivniță sub camără... Nu grăesc eu bine, cucoane Iancule?

Nu era niciunul în măsură să-i răspundă. Părintele Ermolae, călugăr îmbătrânit în cetirea și tâlcuirea sfintelor scripturi, ar fi putut mai ușor să-i dea amănunțite lămuriri

despre Rai şi despre Iad, iar Iancu Pană şi Ifrim Iftodor nu-şi amintesc să fi păşit vreodată pe uşa unui hotel.

Achitară nota în dreaptă tovărăşie, îşi făcură către trei cruci, apoi îşi luară tărăbuţele şi plecară să descopere un oraş mare şi o lume cu totul necunoscută lor.

IV

NEMERNICI IN IERUSALIM. — ŞOFERII BUCUREŞTENI. — CAPERNAUME, CAPERNAUME...

Rar s'au văzut provinciali sosiţi în Bucureşti, în starea sufletească a acestor patru cinstiţi fălticeneni. Alţii mai au rude sau prieteni în cetatea lui Bucur şi deci ştiu mai dinainte unde au să tragă şi cui să ceară un sfat sau o îndreptare, ba chiar o însoţire prin haosul marelui oraş, dar ei nu cunosc pe nimeni şi nici singuri nu sunt în măsură să se ghideze. E drept că părintele Ermolae are un prieten care slujeşte lui Hristos, în schitul Darvari, dar n'a mai primit slovă dela el cam de multişor, încât nici nu ştie bine dacă se mai află în ţară ori s'a înapoiat la Athos, sau a plecat în locuri de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea. Şi chiar dacă părintele Natanail ar vieţui încă la schitul din Bucureşti, un călugăr nu poate intra prin toate cârciumile şi

prin diverse localuri, căci prietenii noştri, minus Ermolae, nu gândesc defel să vadă numai biserici şi muzee. Nu-şi mărturisesc acest gând, dar nici nu încearcă să-l alunge. Şi pe bună dreptate. Vorba ceea: oameni suntem şi căciuli purtăm.

Iată-i cum se învârtesc prin vasta piaţă a gării, vorbind şi gesticulând ca nişte marinari plecaţi în larg fără hartă şi fără busolă. Au venit oamenii să vadă şi să cunoască inima ţării, dar nu ştiu de unde să înceapă. Nu le-a spus nimeni şi n'au citit nicio carte despre acest misterios Bucureşti. Abia după o jumătate de ceas, fiind în dreptul oficiului poştal, îi veni lui Bostan o idee.

— Na! — zise el ciocnindu-şi fruntea ca un om când recunoaşte că nu-i chiar aşa de deştept precum îşi închipuia. — Na! Am uitat să batem telegrame acasă. Cu astă trebuie să începem!

Institutorul îi mulţumi cu felicitări — şi intrară amândoi să-şi înştiinţeze pe cei de-acasă că au ajuns cu bine în Bucureşti. Ticluiră depeşile cam pe acelaş calapod: **„Am sosit. Bucureştii e oraş mare şi frumos".**

— Crezi? — întrebă Irimia pe Iancu Pană, sigur pe jumătate că şi-a minţit nevasta.

— „Puţin credinciosule!" — îl mustră Iancu

Pană, împrumutând pentru o clipă mutra și gesturile cuviosului Ermolae.

Calea Griviței, totdeauna îmbulzită pe această porțiune, de tramvaie, de autobuze, de turisme și de pietoni, prezenta pentru ei aspepect de bejenie. Unde s'a pomenit așa ceva în Fălticeni?

— Aș putea să pariez că aici e centru, — grăi Bostan după ce văzu mai de aproape nouile și arătoasele clădiri din bulev. Cuza. — Cum se poate așa prostie, să se puie gară în centru?

Dar se răsgândi îndată:

— Iar dacă nu e centru și totuși îți hăue capul de așa omenire și de așa tramvaie și de așa utumubile, atunci cum ar să fie în centru? Imi pare așa rău că nu mi-am făcut testamentul! Ce zici mata, cucoane Iancule?

— Zic așa: că jupân Irimia face glume proaste. Mai bine ar fi cu ochii în patru și cu urechile tot în patru.

— Și chiar dacă în patruzeci și patru am să fiu, și eu la Fălticeni nu mă mai întorc cum am plecat... Și poate chiar deloc.

Când își dădură seama că nehotărîrea și lipsa lor de vlagă se datoresc în bună parte oboselei, căci timp de șase zile s'au ținut numai de vizite, de târgueli și de bucurii, iar în tren n'au ațipit mare lucru, se deciseră să înceapă cu hotelul. Nu poți să vezi nimic și să

pricepi mare lucru, când ai pleoapele de plumb și capul nelimpede. Le mai trebui însă încă un sfert de oră până să se pună de acord asupra mijlocului de mergere până la hotel „Ambasador". Bostan nu vroia în ruptul capului să se urce într'un taxi, și aceasta pentru două motive: ca să nu se ciocnească și ca să nu bănuiască cei dela hotel că sunt oameni bogați și să le ceară prea mult. Ba s'ar întâmpla să le puie și gând rău...

— Parcă poți să știi cine e la un hutel?

Ifrim Iftodor, care sufere de multe metehne dar nu și de încăpățânare, nici nu vrea să audă de tramvai sau de autobuz. Asta numai așa „ca să nu-și ridice jupân Irimia nasul" încă dintru început.

— Da' ci ai mata cu nasul meu, domnule Ifrim? Parcă eu am ceva cu nasul matale? Da' eu nu vrau să fiu ciucnit de utumubile și nici să trag la un pârlit de hutel, ca un om bogat. Asta-i! Eu n'am zis că-mi ridic nasul. Ce?

Iancu Pană, om pașnic și prea modest pentru situația lui socială, face haz. Iar cuviosul Ermolae nu vrea să uzeze de argumente biblice pentru toate fleacurile. Și nici să-și ia răspunderea unei eventuale nenorociri. Dacă ar fi singur, ar folosi mijloacele sfinților apostoli. Pe jos — e și mai eftin și mai sănătos.

In cele din urmă se urcară într'un taxi.

— Să ne duci la hutel Ambasador, dar să nu ne ciucnești! — porunci Irimia în cel mai curat accent ovreesc. Știi unde e ală hutel? Și ești sigur că n'ai să ne ciucnești?

Șoferul nu dădu niciun răspuns și nici vreun semn c'a auzit și că se va conforma întocmai. Le întinse tichetul cu numărul mașinei și porni cu viteză.

— Asta e bun! Să se știe măcar cine ne-a omorât... Hei! Da' pentru ce fugi așa? Crezi mata că mergem la gară și pierdem trenul? Hei, mai încet! Vâliiuu!

Intervine și Pană și Ermolae, dar omul dela volan nu vrea s'audă nimic. Cu o dibăcie proprie șoferilor din București, se strecoară nevătămat printre căruțe și tramvae, trece la o muche de cuțit de automobilele care vin din sens contrariu, își micșorează viteza brusc în fața unui trecător distrat sau zăpăcit de iureșul circulației, și tot așa în răspântii de străzi. Ocolește reglementar pe gardienii din posturi fixe. nu claxonează, nu țipă, nu înjură și nici măcar nu tușește. S'a transformat tot numai în ochi și urechi. Iar fricoșii lui pasageri, după ce i-au strigat pe toate glasurile, l-au rugat și l-au amenințat în toate chipurile, și-au acoperit fețele și și-au încredințat soarta în mâinile lui Dumnezeu... E drept că șoferul n'a depășit nicio clipă viteza îngăduită, dar ne-

teama cu care își conducea mașina putea să sburlească părul oricărui provincial neumblat prin Capitală.

După cinci sau șase minute, oprește brusc în fața unei clădiri uriașe.

— Am ajuns! — își înștiințează el pasagerii, care tot nu îndrăzneau să-și deschidă ochii.

— Nu s'a întâmplat nimic? — întrebă Irimia galben și zăpăcit .

Șoferul ridică din umeri, zâmbind batjocoritor.

— Dacă se 'ntâmpla vreo nenorocire, să știi c'o pățeai! Eu n'am venit la București să mor, eu am venit ca să-l văd cum arată și apoi să mă întorc sănătos. Eu sunt om sărac și am nevastă și zece copii... Ce?

Ușa automobilului fu deschisă mai 'nainte ca pasagerii să se desmeticească bine și un tânăr în uniformă frumoasă înhăță micile valize, fără să le adreseze vreo întrebare, și dispăru cu ele pe intrarea secundară a marelui hotel.

— Ce? Am plecat la hutel și am înimerit la liceu? — se burzului cvreiul. convins totuși că o astfel de încurcătură nu s'a făcut.

Când coborîră și dădură cu ochii de imensul bulevard, care pe această porțiune poartă numele lui Take Ionescu, făcură ochii cât cepele și se priviră speriați. Erau mai degrabă dis-

puși să creadă că visează. Așa stradă largă, atâtea automobile, care de care mai luxoase, gonind într'o muțenie de necrezut, atâtea clădiri uriașe care tind să stinghereasică libertatea norilor, — nu puteau să existe decât în vis. Sau cel mult în Paris și în America. Iar când își dădură ochii peste cap, ca să vadă unde se isprăvesc etajele hotelului de care se temeau să nu aibă... ploșnițe și igrasie, le veni ameteală și se sprijiniră reciproc.

— „Capernaume, Capernaume! Până la cer te-ai înălțat, dar până în iad te vei coborî!" — amenință călugărul, cu glas și cu înfățișare de prooroc. Irimia crezu că părintele face o glumă — și izbucni într'un așa râs că îngrijoră pe ceilalți. Apoi se molipsiră cu toții.

— Eu nu intru aici! — se scutură Ermolae ca de-o mare ispită diavolească. De palate, de aur și de pietre scumpe, inima mea nu se va lipi niciodată. Domniile voastre însă faceți cum poftiți. Nu uitați însă cuvântul din Scriptură, carele zice: „Pieirea ta, prin tine, Israile!..." Cine are urechi de auzit, să audă. Eu mă duc la schitul Darvari, să întâlnesc pe fratele Natanail și să mă satur împreună cu el de aduceri aminte și de merinda duhovnicească.

Rămași singuri, ca niște orfani de tată, cei trei se consfătuiră câteva minute, apoi intrară în hotel, nedecișî dacă să rămână sau nu.

Mai ales că Bostan nu era dispus să plătească mai mult de o sutătreizeci de lei pe noapte...

Hollul imens al marelui hotel, cu coloane îmbrăcate în marmoră și cu lux de lămpi venețiene și oglinzi de cristal, îi zăpăci așa de tare, că primul gând le fu să facă stânga 'mprejur. Dar directorul hotelului le pricepu starea sufletească și le veni în ajutor.

— Dacă nu mă înșel, dv. ați avut intenția numai să vizitați hotelul... Băiatul însă n'a știut, dar valizele vă stau la dispoziție.

— Exact! — confirmă Iancu Pană, foarte recunoscător și foarte mirat că în loc să fie trași de mânecă sunt poftiți așa de politicos să decidă ei singuri dacă să rămână sau să plece. Dar Irimia Bostan, om de afaceri și mai curios din fire, socoti că nu trebuie s'o șteargă înainte de-a afla lucruri pe care să le povestească acasă și la crâșma lui Moișă Negru.

— Cum se poate așa hutel?

— Se poate, — zâmbi directorul cu înțelegere. In București vin foarte mulți străini obișnuiți cu maximum de confort, precum și români de-ai noștri cărora le dă mâna să se instaleze într'un hotel de primul rang...

— Am înțeles! — oftă Bostan înghițind în sec. Și cât a custat așa o namilă?

Când auzi din gura directorului, câte mili-

oane a înghițit uriașa clădire, Irimia socoti că e șagă și refuză să creadă.

— Ce? Atâta zici mata? Da' parcă eu am să te cred? Cu sumă astă aș putea să cumpăr jumătate din Folticeni!

— Are douăsprezece etaje... trei sute de camere.. bufet.

— Și chiar dacă are bufet și tot nu face un sac de milioane. Parcă n'ar să se cutremure cu pământul și ar să cadă? Și cine e așa un prost să doarmă la douăsprezece etaje?

Surprins de ignoranța acestor provinciali cumsecade, directorul hotelului socoti că le-ar face o deosebită plăcere să-i plimbe puțin pe sus. Bostan însă nu acceptă să se urce în ascensor decât după ce parcurseră ceilalți două etaje...

— Am cinci copii și nu vreau să mor tocmai acum când pot să trăesc mult și bine...

De pe terasa de deasupra celor douăsprezece etaje, ochiul îmbrățișează aproape trei pătrimi din Capitală. Se zărește până hăt departe de ultimele ei clădiri. Ai atunci o mică decepție. Bucureștii ți-a făcut de multe ori impresia că nu se mai isprăvește, că întinderea lui e nemărginită, — și iată-l acum limitat în spațiu, ca orice așezare omenească. Când cauți în jos, la furnicarul de pe bulevard, ai senzația că picioarele ți se topesc și pe ochi se așterne o

pânză de păianjen, care tinde să se îngroaşe, mai cu seamă dacă nu eşti obişnuit cu înălţimile.

Dni cei trei, singur institutorul se dovedi mai rezistent. Bostan şi Iftodor, numai luară cunoştinţă de prăpastia din faţă şi se retraseră repede ca nişte nevolnici şi ca nişte laşi.

Vizitară apoi câteva din încăperile ultimului etaj. Toate camerele au bae şi telefon. Irimia Bostan se amoreză în special de-o încăpere a cărei construcţie oferea iluzia unui mic apartament.

— Cât costă la o noapte?

— Şapte sute pentru o persoană — şi opt dacă sunt două persoane...

Irimia se scărpină după ceafă şi vru să zică ceva dar rămase cu gura căscată. Şapte sute pe lună îl costa chiria prăvăliei... Dar el era obişnuit să se tocmească.

— Dau două sute şi să fac bae... Dacă vrai, dacă nu — parcă nu mai sunt hoteluri?

— Preţurile sunt fixe...

— Ce? Mie să-mi spui mata? Eu sunt mare angrosist şi zic aşa: este preţ fix şi nu las nici un leu. Dar până la urmă scaz la jumătate... Şi chiar dincolo de jumătate, numai să nu pierd muşteriul. Dacă mai dau cinczeci de lei, tot e puţin? Şi dacă mai dau încă douăzeci, tot puţin este? Ce? Eu văd bine că mata te gândeşti

la trei sute, dar eu nu dau mai mult de două sute optzeci — nici un leu măcar. Pe cuvânt de cinstit! Și să fac bae și să fie cearceaful curat... N'am dat eu dija prea mult, cucoane Iancule și domnule Iftodore?

Dar cei doi tovarăși și cu directorul hotelului se amuză grozav. Bostan se ambiționează și mai oferă... un pol.

— Dacă nici cu trei sute nu vrai, însamnă că n'ai camăre de 'nchiriat. Crezi mata că noi suntem milionari și am venit la București să aruncăm banii? Ce? Nici cu patru nu e bine?

— Nu se poate... Regret. Prețurile sunt absolut fixe: șapte sute pentru o persoană și opt pentru două persoane.

— Atunci, dau șase sute și să fiu numai o persoană. Ai avut mata noroc că n'am timp să mai merg la alte huteluri. Dar să știi că e scump și nu face. Ce?

— A 'nebunit! — își arătă Iftodor nedumerirea, către Iancu Pană.

— Glumește, — răspunse acesta nesigur. Dar Irimia Bostan nici nu înebunise și nici nu glumea. Toată viața a trăit ca un câine și-i sosise acum ceasul să scuipe în gâvanul trecutului mizerabil. Hotărît totuși să nu-i mai calce picicarele pe la astfel de hoteluri.

Până și cu Iftodor se bucurară sincer de uimitoarea transformare a prietenului din se-

minţia lui Iuda şi angajară şi ei camerile învecinate, acestea ceva mai eftine.

— Dacă doriţi ceva dela bufet, vi se poate servi şi în cameră, — îi înştiinţă funcţionarul, după ce le refuză plata anticipată. Măgulit la culme că i se arăta atâta încredere într'un mare oraş, unde nu-l cunoaşte nimeni, Irimia Bostan se lăsă cu plăcere antrenat pe calea risipei.

— Să vie îndată o litră de mezeluri, trei bucăţi de pâine şi trei sticle de şampanie! — porunci el cu o mutră care stârni râsul. Râse şi el, fiindcă aşa crezu că se cuvine; apoi găsiră cu cale să se ostenească ei înşişi până la bufet. Acolo vor putea să-şi aleagă din grămadă şi să consume cât le va permite cataramile lor de oameni flămânzi şi dornici de lucruri mai deosebite.

V

UN SCHIT DE CĂLUGĂRI IN MIJLOCUL BUCUREŞTILR. — LĂCOMIA CEA DUPĂ SĂRĂCIE

Indată ce se despărţi de bunii lui prieteni şi tovarăşi de drum, cuviosul părinte Ermolae rugă în taină pe bunul Dumnezeu să le poarte de grijă şi să-i ferească de rele. Apoi luă cunoştinţă dela omul de pe stradă, de locul unde se află schitul Darvari, şi porni apostoleşte, cu fereală mare de tramvae şi de automobile. Nu ţine cuvioşia sa la viaţa aceasta de pe pământ, dar nici pentru cealaltă nu-i pe deplin pregătit. Cel puţin aşa-i e bănuiala. Şi chiar de-ar fi, nu sub roţile unei maşini doreşte să-şi dea obştescul sfârşit.

Când ajunse la schit şi văzu că nu se deosebeşte întru nimic de alte modeste aşezări călugăreşti, mirarea dintâi se amestecă cu bucuria dela urmă. Căci în drumul dela Am-

basador și până aci, și-l închipuise cu multe etaje și fără un pic de curte sau grădină.

Îi căină în sinea lui pe cuvioșii călugări aduși din crestăturile veșnic însorite ale Athosului, să se mântuiască — „vai de mântuirea lor!" — în palate cu ascensoare și cu alte scorniturî drăcești. Și iată că găsește o curte largă, atât cât e cu putință în mijlocul unui oraș mare, împodobită cu pomi și cu brazde de flori, și despărțită de mireni și de ale lor năravuri, printr'un gard de zid, — așa cum stă bine unui schit, ori unde s'ar afla acel schit. Iar în mijlocul curții o biserică zidită în cel mai curat stil ortodox. Care biserică e foarte smerită față de vechile și marile locașuri ale Domnului, dela Sfântul Munte, dar destul de falnică în mijlocul piticelor chilii care o înconjoară. Și duhovnicească bucurie a sfinției sale se mări și mai mult în clipa când pe fereastra deschisă străbătură crâmpeie de cântări și de ectenii.

Păși înăuntru, cu evlavia celui ce descopere un colț din patria-i îndepărtată și mult iubită, atunci când se aștepta mai puțin.

Era tocmai vremea sfintei liturghii. Nu-i sărbătoare cu ținere, dar pravila mânăstirească, dăinuind din prăfuite veacuri, poruncește cu poruncă de cutremur, ca în fiștecare zi, după răsăritul soarelui, să se săvârșească

sfințirea pâinii și a vinului, întru pomenirea răstignirii, morții și învierii Mântuitorului — Dumnezeu și om.

Cu smerenie și cu evlavie se oprește părintele Ermolae într'un colț al pronaosului și ascultă cântările și ecteniile, care se fac întocmai după rânduiala cea veche. Monahii aci slujitori, fiind toți din Muntele cel Sfânt, fură recunoscuți, parte din ei, de către cuviosia sa, dar nu cu ușurință, căci vremea nu se lasă oprită în loc, iar fața omului merge cu numărul anilor. Și se bucură părintele Ermolae, cu bucurie duhovnicească, de această întâlnire mult dorită. Și în mintea sf. sale se lămuriră întâmplări și fapte aproape intrate în negura uitării.

Dar unde să fie Natanail, bunul și vechiul lui prieten și frate întru Hristos? A trecut anul de când slovă dela el n'a mai primit și iată că nici acum, când întâlnirea ar fi fost ca o dulceață din Evanghelie, nu-i zărește chipul voinic și ochii copilărești; și nici glasu-i subțire, ce părea a ieși din alt gâtlej, nu-l aude. O neliniște grăitoare îi cuprinse sufletul — și căută adevărul la fratele care vindea lumânări.

— S'a mutat în cele veșnice, — îi răspunse acesta, fără să arate un grăunte de întristare. Vestea îl umplu de mâhnire pe Ermolae și

buzele lui rostiră rugăciuni pentru odihna lui Natanail. Apoi își aduse aminte din învățăturile Sfinților Părinți, că moartea adevăratului călugăr nu trebue să fie prilej de mâhnire pentru frați. Toată viața lui, și-o întrebuințează pentru a se pregăti de moarte, deci sfârșitul acestei vieți înseamnă plinirea pocăinței și dobândirea bunătăților făgăduite de scripturi.

După sfârșitul slujbei, părintele Ermolae merse în vizită la stareţul schitului, pentru blagoslovenie și pentru a mai afla știri dla Sf. Munte. Căci schitul Darvari, deși e zidit de boeri bucureșteni și se află în purtarea de grijă a urmașilor acestora, nu e de sine stătător ci face parte din zestrea schitului românesc „Prodromul", ce se află în cuprinsul Atonului.

După ce ascultă din gura stareţului învățături de suflet folositoare și după ce află știri dela Podromul, îndrăzni și puse o întrebare care-i neliniștea sufletul:

— Cum e cu putință, cinstite părinte, ca un asemenea schit, cu călugări duhovniciți în asprimea rânduelilor dela Athos, să-și afle loc într'un oraș de stricăciune și de pierzanie?

Părintele stareț zâmbi îngăduitor și-l liniști mai întâi printr'un semn. Apoi astfel îi grăi:

— Cuviosia ta, părinte Ermolae și iubit frate

în Domnul, ai citit scripturile și deci îți amintești de cuvântul care zice: „Cele sfinte nu se spurcă...“ Și altul: „Nu cei sănătoși au trebuință de doftor, ci cei bolnavi“. Dacă doftorii ar intra numai în casele oamenilor sănătoși, știința lor fără roade ar rămâne. Și dacă vor propovădui în pustie, iar preoții numai în mijlocul celor temători de Dumnezeu, învățăturile celor dintâi vor cădea ca o ploae în mare, iar ale preoților ca o ploae într'un ogor sătul de apă — și deci prea mult nu vor folosi dreptei credințe.

Noi suntem aci ca niște pasnici ai vechilor rânduieli, într'o lume care se lasă purtată de toate vânturile, și iscusința noastră stă în fapte și în smerenia noastră. Noi nu luptăm pe la răspântii și prin ulițele cetății, căci învățătura noastră e din alte veacuri. Ne îngrădim osteneala în plinirea pravilelor călugărești, ca și când ne-am afla în pământ nelocuit de oameni, iar creștinii dreptcredincioși vin singuri și se folosesc de credința și de statornicia noastră.

Să știi însă, frățiа ta, că Bucureștii nu merită să fie numit oraș al pierzaniei. Bucureștii e o cetate mare și deci anumite păcate se vor fi săvârșind mai lesnicios aci, dar această cetate e plină de biserici, toate în bună stare și toate vizitate de credincioși. Numele lui Dum-

nezeu e mai des chemat aci, căci lupta pentru pâne e mai grea şi greşalele sunt mai scump plătite.

Apoi întrebă părintele stareţ, pe cuviosul Ermolae, de viaţa monahilor trăitori în mânăstirea Slatina şi de mersul vremii prin acele părţi de ţară, după care poftiră împreună la trapeză, pentru a da şi trupului cele din rânduiala lui Dumnezeu cuvenite.

Indestulându-se cu mâncări de legume şi de fructe, părintele Ermolae telefonă îndată la hotel, ca să afle de ştirea celor trei prieteni. Şi fiindcă i se răspunse că sunt bine — sănătoşi, rămase la schit până seara şi până dimineaţa, având grijă să se roage când şi când pentru ferirea lor de ispite şi de primejdii.

— Să umbli sănătos — şi să mai pofteşti pe la noi. — i-a zis stareţul când şi-a luat blagoslovenie de plecare.

— Mulţumesc, cinstite părinte, şi bunul Dumnezeu să vă aibă în pază, — a răspuns părintele Ermolae, cu părere-de-rău că datoria lui de tovarăş şi de prieten, nu-i îngăduie să rămâie în acest colţişor de Athos, pripăşit şi înrădăcinat în inima Bucureştilor.

Apoi a pornit grăbit şi îngândurat către hotel. Era grăbit, sfinţia sa, pentru motivul binecuvântat, că dracii trimişi de Scaraoschi să vâneze suflete într'un oraş ca Bucureştii, tre-

bue să fie mai iscusiți ca aceea însărcinați să facă acelaș lucru în Fălticeni. Iar dorul de libertate și de voe-bună, al celor trei prieteni, încătușați o viață întreagă în pacea unui orășel sărac, îi va duce ușor în ghiarele lor. Și îngândurat, căci cuvintele auzite din gura starețului dela schitul Darvari, îl sileau să cugete fără zăbavă la unele rosturi călugărești, pe care mai 'nainte le socotise primejdioase pentru mântuirea sfinției sale.

Își găsi prietenii tăifăsuind în camera lui Irimia și înțelese dntr'o privire că niciun rău nu li s'a întâmplat. Se bucurară cu toții și porunciră bunătăți pentru stomac, ca să prindă puteri noui întru biruința ostenelelor pe care vor avea să le întâmpine în cea dintâi zi de plimbare prin Capitală. Care zi, după programul întocmit în restaurantul gării, trebuia să fie a doua...

— Ce-ați făcut și ce-ați văzut de eri și până în ceasul de acum? — îi ispiti cuviosul, așa ca să afle lucruri noui și să se veselească sau să se întristeze împreună cu tovarășii de drum.

— Ce să facem? — răspunse Irimia cu mutră de om ghiftuit de bunurile acestei vieți. Am călătorit cu „accesorul" și am văzut așa bufet, că n'am avut curaj să-l mai lăsăm... Apoi iar am vuiajat cu ală și ne-am culcat și

am dormit ca niște așa boeri, că n'aveam curaj să ne mai sculăm...

Râseră cu toții — râs de oameni fericiți, dar părintele Ermolae vrea să afle amănunte, însă cei trei nu mai pridideau cu pofta căscatului. In cele din urmă izbutiră ei să povestească, aci pe rând, aci deodată, printre căscături și sughițuri, despre bunătățile pe care le-au găsit la bufetul hotelului și despre lăcomia fără de sfârșit cu care s'au înfruptat din toate. Au băut, au mâncat, apoi iar au băut și au mâncat, și iar au băut și au mâncat, până s'au aprins luminile de seara și până ce n'au mai putut să lupte cu somnul.

N'au rămas bucate din care să nu se înfrupte și nici băutură pe care s'o n'o încerce. Cel mai harnic „încercător" a fost bine înțeles Ifrim Iftodor. Intre timp au șăguit pe socoteala săracilor și a beților din Fălticeni și de pe tot globul, fără să lase nebârfiți pe cunoscuții și necunoscuții pentru care satiul pântecului trece înaintea tuturor altor îndatoriri către trup și chiar către suflet. Iar atunci când necontenitele ciocniri și urări i-au aruncat în filosoficească întristare, au început a-și depăna trecutul, oftând la fiecare răscruce mai grea și lăudând puterea de răbdare pe care Dumnezeu a dat-o omului.

Apoi iarăși au mai mâncat și au mai băut,

până ce au venit la starea cea dintâi. Atunci au lăudat puterea banului și au făcut planuri de viitor. Deoarece însă, după ticluirea acestor planuri au făcut descoperiri noui în rafturile bufetului, au băut pentru succes și pentru încheere, până ce nu le-a mai rămas în cap, din cele chibzuite, decât crâmpeie fără legătură. Și oarecare amețeli...

— Ci înseamnă să ai bani! — oftă Bostan cu ochii strălucind de răzbunarea săracului ieșit din capcana necazurilor. Părintele Ermolae, întristat de această cădere în lăcomie, deschise gura să-i mustre ca pentru drăcească satisfacție, și să aducă dovezi din scripturi precum că bogații își pierd sufletul mai degrabă decât săracii. Văzând însă atâta fericire pe fețele lor brăzdate de necazuri și de așteptări veșnic nerăsplătite, socoti că e mai bine să folosească alt prilej. Și deci, în loc de mustrări, le povesti cuviosia sa despre schitul zidit cu cheltuiala căminarului Mihalache Darvari și despre călugării trăitori în acel schit. Care călugări, se simt așa de fericiți în rostul și în sărăcia lor, că nici o bogăție din lumea aceasta nu li s'ar lipi de inimă...

— Par'că nu știu eu cum e sărăcia?!—îl întrerupse Irimia cu vădită neîncredere. Și iarăși deschise Ermolae gura să-i facă dojană și iarăși amână pentru alt prilej. Se găseau de

treizeci de ceasuri în București și nu văzuseră, cei trei, decât bufetul hotelului. Incât nu era timpul de duhovnicire, ci de împlinire măcar a unuia din nenumăratele planuri cu care plecaseră la drum.

Incheiară deci pace vremelnică și porniră la întâmplare. Adică fără niciun plan.

VI

PE STRĂZILE CAPITALEI

E cald şi frumos, aşa cum se cade să fie în a doua jumătate a lunei Mai. Prietenii noştri, însă, oameni sosiţi dela Miazănoapte, unde învărarea se face mai greu şi iarna vine mai uşor, au ieşit îmbrăcaţi în pardesie. Părintele Ermolae, a cărui uniformă nu cere pardesiu, poartă rasă groasă din şiac de Agapia, iar între rasă şi antiriu o scurteicuţă cu blană neagră de miel.

Se bucură grozav de aşa zi însorită şi dau slavă lui Dumnezeu, că pot să viziteze Capitala fără vreo piedică din partea stihiilor cereşti.

Iată-i pe toţi patru ostenindu-şi ochii în sus şi în jos, în dreapta şi în stânga, înainte şi înapoi, neştiind ce să observe mai întâi şi ce cuvinte de laudă să întrebuinţeze, pentru a-şi arăta admiraţia şi satisfacţia de cele văzute.

Înălţimea clădirilor de pe bulevard, cu toate

că nu-i mai sperie ca în ajun, le dă ameţeli; mulţimea automobilelor ce gonesc în două vânturi, le vâră fiori în trup; îmbrăcămintea şi graţia femeilor le inspiră sentimente deosebite. Părintele Ermolae nu vede în ele decât slugile cele mai credincioase ale Satanei; institutorul şi cu Irimia, oameni însuraţi şi cu deosebit respect pentru legile adevăratei căsnicii, le privesc cu temere pentru cei ce le ţin la uşa casei, dar nu şi pentru propria lor statornicie; iar Ifrim Iftodor, burlac ruginit şi crai incorigibil, le adulmecă pe rând, ca pe nişte cotlete bine rumenite, — şi oftează după fiecare în parte.

La prima încrucişare de străzi, se opriră ca să vadă cum se poate trece fără pericol de sluţire sau de moarte, şi ca să-şi reconstitue ultimul program, adică cel stabilit în gară însă stricat de bufetul hotelului. Dar întrucât programul le indica numai ceeace au de văzut, fără să prevadă şi ordinea în care urmau să viziteze anumite instituţii, parcuri etc., prelungiră popasul ca să se pună de acord.

— Suntem creştini şi deci se cade să începem cu Sf. Patriarhie, — grăi părintele Ermolae.

— Am putea să începem cu palatul regal, — îşi dădu părerea institutorul. E şi mai aproape şi mai dorit. Patriarhia o ştim cum a-

rată, căci e veche și chipul ei se vede prin diferite publicații, dar palatul regal e nou și deci stârnește mai mult curiozitatea celui ce vine pentru întâia oară în capitala țării.

— Nu e vorba de văzut, ci de închinat, — îl lămuri părintele Ermolae. Dumnezeu e mai presus de Rege și deci casa lui se cade s'o vizităm mai întâi și dela el să cerem ajutor pentru a scăpa teferi la suflet ca și la trup, din acest oraș plin de femei frumoase și de alte ispite. Și tot lui să-i mulțumim că ne-a dat putința să vizităm Bucureștii...

— Da' până acu ce-am făcut? — se burzului Irimia Bostan. Că din minutul în care a sosit telegrama, n'am făcut altceva decât să-i mulțumesc într'una și să-l rog să mă deranjeze în fiecare lună cu așa telegrame. Și pentru ce am merge tocmai la Patriarhie? Parcă nu sunt biserici mai aproape? Insă eu zic așa: că dacă e vorba să ne închinăm la o biserică, să mergem la Bucur Ciobanul și să începem de unde a început Bucureștii. Ce?

— Ba s'o luăm dela „Carul cu bere", — se amestecă șeful de birou, jumătate în glumă, jumătate în serios. Tot e cald și tot suntem noi jinduiți de bere proaspătă...

— Ce spui mata? Eu n'am să pot înghite un car cu bere toată viață! Și dacă nu ne înțelegem, n'avem decât să apucăm fiecare încotro

îl îndeamnă gândul. Noi n'am venit la Bucureşti să pierdem vreme... Părintele Irmulae merge la Patriarhie, cuconu Iancu merge la Palatul Regal, mata, stimate domnule Iftodor. te duci la harabaua cu bere, iar eu am să văd cum se joacă la bursă... Ce? Iar la întoarcere povestim ce am văzut şi ce am priceput şi ar să fie ca şi când am fost cu toţii de faţă...

— O, ce marfă neunită! — râse Iftodor, — fără să aibă curajul să pronunţe şi restul.

Părintele Ermolae va decide! — hotărî institutorul, ca să curme neînţelegerea.

— Foarte mulţămesc; dar eu nu sunt dădaca domniilor-voastre! — se lepădă, nesincer, cuviosul călugăr. Şi ca să dovedească precum că nici prin minte nu-i trece să ia protia în permanenţă, puse chestiunea la vot. Fiştecare să scrie pe un bileţel, care îi este dorinţa, adică de unde crede că ar fi bine să se înceapă cu vizitarea, iar bileţelele să fie întocmite şi vârîte în buzunarul institutorului. Era încredinţat, părintele Ermolae, că fiecare va rămâne la părerea cea dintâi, încât tot sfinţia sa va trebui să hotărască. Dar când desfăcu bileţelele şi constată că trei sunt pentru „Carul cu bere" şi numai unul, adică al cuviosiei-sale, pentru Patriarhie, se întristă cu duhul şi făcu dojana cuvenită:

— Fătarnicilor! Aţi venit să vedeţi şi să

cercetați ceeace e mai de seamă în acest București, sau să vă îmbătați de bere? La urma urmei faceți cum vi-i pofta și cum vă îndeamnă satana, că eu îmi urmez calea pe care mi-o porunceşte sufletul.

Și fără să mai adauge alt cuvânt, cuviosul Ermolae traversă bulevardul, chipurile ca să meargă spre Patriarhie, dar bine nu știa care-i cale cea mai scurtă. Rușinați oarecum de mustrarea călugăriului, ceilalți îl urmară de aproape, până se pomeniră cu toții în piața palatului regal. Luară cunoștință de locul unde se află, cu unanimă satisfacție, și se oprira cu evlavie de pelerini, silindu-și primele impresii să tacă.

Falnica statue a regelui Carol I le strămută gândurile în epoca de așezare și de consolidare a temeliilor statului român. Războiul pentru independență, Regatul, opera uriașă de înzestrare a unei țărișoare abia scăpată dintr'o nesfârșită robie, — toate realizate în curgerea unei lungi și glorioase domnii, le stârni lacrămi de recunoștință pentru Cel-de-sus, care încearcă răbdarea neamurilor, dar până la urmă le întinde mâna sa ocrotitoare.

Stăpâniți de aceste simțăminte, prietenii noștri parcurseră Calea Victoriei până la Teatrul Național, fără să-i observe strâmbăturile. In fața templului Thaliei se oprira câteva mi-

nute şi doi dintre ei, adică institutorul şi şeful de birou, poftiră să vadă o piesă. Iancu Pană nu mai asistase la o reprezentaţie teatrală din ultimul an al şcoalei normale, pe care o făcuse la Iaşi, iar Iftodor de aproape douăzeci de ani. Cât pentru părintele Ermolae şi Irimia Bostan, — ei nu păşiseră niciodată pe uşa unui teatru. Dealtfel nici nu înţelegeau bine ce e aia teatru. Irimia îl confunda cu o panoramă dela iarmaroc, iar monahul cu o blestemăţie oarecare.

— Nu plec din Bucureşti până nu văd o piesă de teatru şi un film pe cinste! — hotărî Iftodor cu gesturi defintive.

— Parcă te opresc eu? — ridică Irimia, batjocoritor, din umeri şi din sprâncene. Dacă ai venit la Bucureşti să vezi fleacuri — voia dumitale! Eu nu vrau să mă fac de râs în Folticeni... Şi nici nu vrau să mă prostesc la bătrâneţe... Ce?

Iancu Pană făcu haz, fără să-şi mărturisească gândurile, iar părintele Ermolae, deşi era încredinţat că teatrul e scornitură ereticească şi drăcească, dar ne găsind pe loc un temei din Scriptură, tăcu şi el. Totdeauna, când memoria nu-i răspunde la apel, ia înfăţişarea sfântului Ioan Tăcutul şi ascultă de sfatul lui Solomon: „Cel ce îşi păzeşte gura şi limba, îşi scuteşte sufletul de multe necazuri".

La întretăierea Căii Victoriei cu bulevardul Elisabeta, se simțiră oarecum ofensați de oprelișteа gardianului, dar la urmă judecară cu înțelepciune și găsiră că, fără rânduială în circulație, multe oase ar mai trosni sub roțile automobilelor și ale tramvaielor.

Intrară în Cișmigiu, ca într'o grădină despre care auziseră lucruri ca din povești. Și întocmai așa o găsiră, adică precum și-o închipuiseră din spusele altora. Ba încă și mai minunată, căci, oameni neumblați fiind, nu puteau să-și făurească numai din imaginație un astfel de colț de rai, cum altul nu mai există în țara românească. Până și Irimia Bostan, care n'a văzut, sau n'a vrut să vadă, în viața lui, decât lopeți, oale și măturoae, se lăsă impresionat de mulțimea și varietatea florilor, de aleele străjuite de trandafiri sau de stânjânel, și de covoarele de iarbă verde, așternute ca un omagiu la picioarele copacilor venerabili.

Când ajunseră la „Buturugă", luară loc în jurul unei mese și se ospătară cu lapte bătut. Venind vorba de lucruri din trecutul Bucureștilor, iar aerul odihnitor, din grădină, îndemnându-i să mai rămână, fiecare ar fi vrut să afle, cam ce fel de case, de obiceiuri și de oameni vor fi fost înainte de a se inventa „sgârie-norii", pavajul, tramvaiul, automobilul, stop-urile, monoclul și rujul de buze. Căci în privința în-

temeierii acestui mare şi sgomotos oraş, cu toţii erau de acord că dela Bucur Ciobanul se purcede. Singurul în măsură să-şi spună cuvântul, este Iancu Pană, dar nici el nu ştie lucru mare. E sigur că acest frumos Cişmigiu a fost pe vremuri o băltoacă mlăştinoasă, cu întinderi mai mari, cu stuf şi cu broaşte. Poate chiar şi cu şerpi. Că ideea unei grădini, care să fie de înfrumuseţare Bucureştilor şi de răcoreală bucureştenilor, a pornit dela Bibescu-Vodă. Că actuala cale a Victoriei s'a numit mai înainte Podul Mogoşoaei, că Dâmboviţa se lăfăia nestingherită, că bucureştenii hălăduiau în case cu grădini şi cu orătănii, poate chiar şi cu dobitoace, că pe vremea lui Caragea a bântuit ciuma, pe vremea lui Bibescu a fost un foc prăpădelnic şi că, ridicat a fost la rangul de reşedinţă domnească, adică Bucureştii, de către Radu cel Frumos, pe la leatul una mie patru sute şaizeci şi cinci. Cu alte ştiinţe — regretă că nu e în măsură să le stea la îndemână.

Sosisd vremea să părăsească Cişmigiul, căci nu se osteniseră atâta cale numai de dragul lui, începură iarăşi să discute asupra celor ce ar mai fi de văzut şi de cunoscut. Părintele Ermolae ar vrea să vadă bisericile mai de seamă; Iancu Pană, ca om al şcoalei, ar dori să viziteze Academia Română, Universitatea şi măcar un muzeu; pe Irimia Bostan îl interesează Bursa,

Banca Națională și fabrica de bani, adică Monetăria Statului. Iar Ifrim Iftodor, fire petrecăreață, mărturisește ritos că nu se urcă în trenul de înapoere, până n'o face cunoștință cu barurile și cu cârciumile mai vestite, din București.

— Eu n'am venit aici să scutur Bucureștii de praf, ci să-i cunosc, în primul rând, latura mai veselă din existența lui actuală. Cu alt prilej, voiu căuta să văd și biserici și muzee și bănci; de data asta vreau să petrec!

— Parcă te pune cineva să mături praful?! — se miră jupân Irimia, cu resteu. N'ai decât să petreci și chiar să-ți spargi capul, că pe mine n'are să mă doară. Eu vrau să văd cum e la Bursă și la Bancă Națională și la Munetărie! Ce?

Văzând așa nepotriveală și amărît de pornirile celor doi, către lucruri diavolești, părintele Ermolae își șterse fruntea de nădăhul supărării și grăi ca din amvon:

— „Vai celor ce zic răului că este bine și binelui că este rău! Vai celor ce zic luminei întuneric și întunericului lumină! Vai celor ce socotesc dulceața a fi amară și amarul a fi dulce! Pentru aceasta, în ce chip arde trestia de flacăra focului, așa rădăcina lor ca țărîna va fi, că n'au voit să facă legea Domnului!".

Ați venit la București, să vă îmbătați de bău-

tură beţivă şi de sunetul banilor? Pe cămătari i-a alungat Iisus, cu biciul, din templu, iar de beţie toate relele se leagă. Şi mai degrabă va trece cămila prin urechile acului, decât beţivul şi cămătarul să intre întru împărăţia lui Dumnezeu!

— Da' parcă eu am zis că fac cămătă şi că vrau să intru acolo? — se apără Irimia, necăjit că monahul l-a înţeles greşit. Eu vrau numai să văd şi apoi să plec îndată ca şi când n'am văzut nimic. Dumneata, părinte Irmulae, nu trebue să te superi pentru astă!

Işi ceru iertare şi Iftodor, dar călugărul citi în ochii lui minciună şi prefăcătorie.

— Făţarnice! — îl mustră sfinţia-sa, ca pe un fariseu şi ca pe un saducheu. Apoi îndată zâmbi ca un om care înţelege cele omeneşti, căci monahul îşi făcuse datoria. Dar tot nu se putu ţine să nu mai adaoge un cuvânt de adâncă înţelepciune:

— „Toate sunt pentru mine, dar nu toate îmi sunt de folos", — zice sfântul apostol Pavel, în epistola către Efeseni. Deci ia aminte să nu râvneşti ceea ce nu-ţi foloseşte, căci sminteala din urmă, va întrece plăcerea cea amăgitoare...

— Amin! — răspunse Iftodor, cu făţarnică semerenie.

— Amin! — grăi şi Irimia, nădăjduind că aşa se va mai îmblânzi mânia cuviosului călugăr.

Hotărîră, în cele din urmă, să ia Bucureștii dela începutul începutului, adică dela biserîcuța lui Bucur Ciobanul. Nu puteau să prevadă până unde vor ajunge cu vizitarea, în scurtul interval de timp ce-l mai aveau disponibil, dar de luat se cădea s'o ia dela cap.

Drumul la bisericuța în jurul căreia s'au țesut o mulțime de legende, îl făcură cu automobilul. Iftodor și cu Irimia nu vor să audă de tramvai, pentru motive cu totul diferite, iar Iancu Pană, om subțire și antirăzboinic, și-a luat obiceiul să se abțină dela vot. Ceeace înseamnă că e totdeauna pentru-contra.

Așezată în vârful unei măgurele, pe malul stâng al Dâmboviței, bisericuța are fasonul unei ciuperci. Zidul de cărămidă și de piatră, ce o înconjoară, fiind pe temelie de beton, făcu pe Irimia să se mai gândească înainte de a crede că din chimirul lui Bucur Ciobanul a fost ridicată.

— Și oile unde au șezut? — întrebă el ca să aibă toate științele la îndemână și fiindcă nu zărise prin prejur niciun coșar și nici o stână.

Biserica Radu Vodă, fostă egumenie grecească, se află numai la o sută de pași, în vârful unei coline împrejmuită cu gard de ulucă, deci e în drumul pelerinilor noștri și nu poate fi ignorată, căci este catalogată în istoria țării. Urcară poteca bătută de picioare domnești, vlă-

dicești și călugărești, cu gândurile aiurea, căci spațiul dintre stradă și biserică, de o rusticitate neverosimilă în această epocă de înnoire și înfrumusețare a Capitalei, nu spune nimic vizitatorului neinițiat în cele ce au fost.

Sfântul locaș e foarte încăpător, cu zugrăveala ștearsă pe alocuri, cu policandre și candele dăruite de domni și boeri evlavioși, dar rece ca o ghețărie căci pardoseala e toată din lespezi grele de piatră. In dreapta se vede mormântul lui Radu Mihnea Voevod, săpat în zid, iar naosul e plin de vechi morminte boerești.

Dela slujitorul bisericii, un călugăr cu o barbă impunătoare, aflară vizitatorii noștri, că Radu Vodă a reclădit și înfrumusețat biserica moșului său Alexandru Vodă, pentru iertarea păcatelor tatălui său, Mihnea Turcitul, care în vremea aceea era pașă în țara turcească. Și mai aflară de viața cu totul neculăgărească pe care o duceau egumenii greci îmbuibați de averi nemuncite. Ci-că unul din ei așa se întrecuse în lumești stricăciuni și în tâlhărești fărădelegi, că arhiereul chemat să-l prohodească și care se întâmplase să fie luminatul episcop Chesarie al Râmnicului, în loc de laude, cum se obișnuește la un răposat, a poruncit să se stingă luminile și a rostit cuvânt greu, de blestem...

Ieșiră din această sfântă biserică îngânduraţi

foarte și doritori să pătrundă cât mai adânc în istoria bogată a Bucureștilor, care istorie se împletește și se ametescă cu însăși istoria neamului.

— Unde auzi așa ceva la Folticeni? — zise Irimia Bostan, dornic de-acuma să mai vadă și să mai audă lucruri atât de noui pentru el. Iar după ce se depărtară până dincolo de Calea Șerban Vodă, grăi iarăși cu vădită satisfacție:

— Bine i-a făcut!

— Cui? — întrebară călugărul și institutorul în acelaș timp.

— Grecului ală păcătos!

Abia acum băgară de seamă că Iftodor a dat birul cu fugiții. Părintele Ermolae și jupân Irimia se arătară îngrijorați de soarta lui, dar Iancu Pană, care primise o șoaptă la ureche, dela cel dezertat, râse cu tâlc și le alungă temerile.

— Tot Iftodor a rămas! — grăi cuviosul, oftând, ca de obicei, pentru păcatele tuturora.

— Și Iftodor ar să moară! — grăi și Irimia, ca un fel de compătimire amestecată cu felicitare.

Când ajunseră în locul unde au fost răposatele Hale Centrale, Iancu Pană, care își amintea bine de ele, precum si de dealul Patriarhiei, rămase uimit și nu-i venea să creadă ochilor. O piață mare, modernă, e în curs de efectuare, a-

colo unde altă dată zăceau grămezi uriaşe de legume şi de fructe. Iar aleea care urca spre clopotniţa Patriarhiei, printre maluri de pământ, a dispărut fără nicio urmă. Terenul a fost nivelat şi un bulevard de toată frumuseţea i-a luat locul. Iarba verde şi florile abundă peste tot, castanii falnici, răsădiţi aproape aşa cum se văd, au luat locul bătrânilor salcâmi tăiaţi în timpul războiului, — şi toată partea dinspre bulev. Maria, a colinei, care mai înainte avea înfăţişarea unui crâng devastat de omizi, încântă astăzi ochiul cel mai pretenţios.

Urcară încet, ca să nu le scape vreun colţişor neobservat, şi toată vorba lor se învârti în jurul primarilor cu tragere-de-inimă pentru craşul, târgul sau satul pe care îl gospodăresc. Iar când ajunseră la clopotniţa urâtă şi ruşinată ea însăşi că se află aci şi nu la poarta vreunui schit, Irimia Bostan văzu statuia lupoaicei dăruită cândva de către primăria Romei, şi râse ca de altă comedie:

— Ci caută căţeaua astă, la poarta Patriarhei?!

Explicaţia o primi dela Iancu Pană, — şi făcu aşa un cap, că parcă şi-ar fi cerut mii de scuze. A învăţat şi el în şcoală despre legenda întemeierii Romei şi se căi pentru graba cu care s'a declarat mai ignorant decât e în realitate.

Catedrala Sf. Patriarhii este deschisă, aşa

cum de altfel se aștepta părinele Ermolae. Aci slujesc călugări și pravila lor nu le îngădue să țină biserica zăvorită. Dar Irimia Bostan nu îndrăzni să intre în vechea ctitorie a lui Constantin Vodă Șerban. Se cunoaște dela distanță că e din neamul lui Moise și îi e teamă că nu toți sfinții vor fi luat cunoștință de trecerea lui în rândul creștinilor. Intrară numai monahul și institutorul, cu evlavia cuvenită unui astfel de sfânt locaș, și se închinară la moaștele sfântului Dimitrie cel nou. Apoi luară loc în colțul din stânga ușii dela intrare și ascultară slujba Acatistului, oficiată de către un bătrân arhimandrit, din clirosul Patriarhiei.

Rămas singur în marea tindă a catedralei, Irimia Bostan privește cu așa atenție la mulțimea chipurilor de pe pereți, încât ai crede că vrea să descopere vreo rudă sau vreun prieten... Sunt atâtea figuri omenești, îngerești și drăcești, aci, că o numărătoare ar fi greu de făcut. Intr'o parte a tindei e zugrăvit Raiul, iar în cealaltă Iadul. La mijloc — Dreptul Judecător, cu cântarul în mână... Fericiții locuitori ai Raiului se bucură de societatea îngerilor, pe când amărîții de dincolo sunt mereu împinși în vâltoarea focului, de diavoli înarmați și fioroși...

VII

AVENTURA

Scăpat din ceata tovarăşilor săi, ca dintr'un lagăr de prizonieri, Ifrim Iftodor se urcă în primul taxi întâlnit şi porunci să fie dus la „Capşa". Vechea cofetărie din Calea Victoriei formează punctul de onoare din programul intelectualului — mai mult sau mai puţin — sosit proaspăt din provincie. El trebue neapărat să se ducă la Capşa. Să-şi ia cafeaua la Capşa, să-şi citească ziarul la Capşa, dar mai ales să-şi dea toate întâlnirile la Capşa. Când pronunţă numele renumitei cofetării, vrea să pară puţin plictisit, aşa ca de un lucru cu care eşti obişnuit, dar când un prieten sau un cunoscut îl întreabă unde poate fi găsit, îi răspunde ofensat:

— La Capşa, dragă, dar unde crezi?!

La înapoiere, când îşi povesteşte impresiile, numele cofetăriei preferate apare aproape în fiecare frază. Toate prăjiturile pe care le mănâncă în urbea lui, sunt condamnate să sufere

o comparaţie dezastruoasă cu semenile lor dela Capşa. Iar când observă că ascultătorii încep să se privească cu coada ochiului, are grijă să caşte chiar în clipa când pronunţă cuvântul „Capşa".

Ifrim Iftodor, însă, mai descălecase la Capşa şi în alt scop. Omul nu se simte la largul lui în compania unui monah şi a doi bărbaţi căsătoriţi, toţi cu idei învechite despre viaţă şi despre cum trebue trăită. El vrea să petreacă o lecuţă. Totdeauna i-au plăcut chefurile şi femeile — şi nu acuma, când are bani şi se află în Bucureşti, s'ar putea lipsi de ele. Spera să găsească la Capşa vreo şatenă singuratică — îi plac şatele, — sosită şi ea din vreun colţ de ţară, dornică de-o aventură pe malurile Dâmboviţei. Sau chiar o bucureşteancă stingherită de concentrări şi sătulă de economii, sau chiar de lipsuri. Simţea cum posesiunea banului îi oferă toate îndrăznelile şi — spera — toate posibilităţile. Dar în cofetărie nu găsi nicio Evă singură şi nici măcar un scaun liber, pe care să se aşeze şi să pândească.

Ieşi decepţionat şi intră în cafeneaua de vis-a-vis. Ochiul lui expert întâlni îndată, la o masă din fund, privirea altor ochi — probabil şi mai experţi. Proprietara acestora, o doamnă fără vârstă, deci trecută de treizeci şi cinci de ani, poate şi de patruzeci şi cinci, visa în faţa

unei cești de cafea, cu aere ce se vreau distinse. Imbrăcată la hotarul dintre cochetărie și simplitate, fără risipă de pudră și de ruj, cu o roche bej și cu o pălărie în formă de tingire, de aceeași culoare, dădea aparența unei femei serioase, care își așteaptă soțul, sau care a venit din provincie cu niscai treburi importante. Iar revista pariziană, pe care își arunca privirea când și când, îi dădea dreptul să fie socotită intelectuală.

Când privirile li se întâlniră a doua oară, doamna zâmbi orgolios și își lăsă din nou ochii pe paginile revistei franțuzești. Fără să-i mai ridice.

— A ghicit pe semne că sunt un provincial neisprăvit, — își zise Iftodor, oarecum intimidat și ofensat. Dar cum el e hârsit în astfel de dueluri, e drept că numai cu femei din Folticeni, nu se dădu bătut și își alese loc la masa vecină cu a necunoscutei. Aceasta însă refuză ostentativ să ia act de vecinătatea lui. Iftodor își mușcă buzele și făcu semn garsonului:

— Dă-mi ceva de băut!

— Poate doriți un sirop? Un lapte bătut? Capuținer? O halbă?

— Ce lapte bătut? Ce sirop? — se răți oi folticeneanul ofensat în gusturile lui. Dă-mi un... capuținer!

Primul gând i-a fost la bere, firește, dar so-

cotind capuținerul a fi băutură rară și scumpă, îi dădu preferință, — ca să-i cunoască gustul și ca să dovedească vecinei că știe ce să comande și că nu e nici sărac și nici strâns la pungă. Când văzu însă cafeaua cu lapte, se indignă și vru să ceară socoteală chelnerului, dar acesta i-o luă înainte:

— Doriți și cornuri la capuținer?

Vecina îi zâmbi prietenos și îngăduitor, din gură și din ochi, — și abandonă revista. Iftodor se intimidă și se servi cu vădită stângăcie. O halbă i-ar fi fost mai la îndemână.

— Sunteți din provincie? — îl întrebă vecina după ce mai întâi îl strecură prin lornietă.

— A, nu! Ba da... Sunt moldovean... Chiar din Fălticeni. D-voastră sunteți bucureșteancă?

Doamna îl disecă din nou prin unealta-i optică și zâmbi superior. Urechile lui Iftodor se colorară și paharul îi tremură în mână.

— Eu... sunt din Constanța, dar locuesc mai mult la moșie, în apropiere de Craiova. La Constanța, unde am un corp de case, chiar în centru, mă duc numai o lună pe an... De obicei în August... Și, bineînțeles, când mi se face dor de mare și de sora mea, — singura rudă pe care o am pe lume... Cunoașteți Constanța?

— Mda... Mai mult din auzite, — îngână Iftodor, rușinat că încă nu i-a călcat piciorul în primul nostru port maritim.

— Parlez-vous français?

— Daa... foarte puțin, — se bâlbâi șeful de birou, revoltat pe sine că a uitat și ceeace a învățat în liceu.

Doamna îl privi ironic și respiră ușurată.

— Eu am învățat cu guvernanta... Mai rămâneți în București?

— A, nu... ba da... să vedeți... în tot cazul mai rămân o zi, două. Abia am sosit ieri! Și e așa de plăcut în București!

— O, nici vorbă! Bucureștii e oraș frumos, dar prea multe femei stricate mișună pe străzi și prin localuri,—grăi doamna cu un aer foarte serios și făcând un gest de scârbă la adresa semenilor sale certate cu morala.

— Ba dimpotrivă! — o contrazise Iftodor, fericit că are prilejul să se arate mai bine informat. Le-a adunat generalul Modreanu, de n'a rămas una! Regret că am venit în București tocmai pe așa secetă...

Râseră amândoi și se declarară prieteni.

— Sunteți căsătorit? Eu m'am măritat, din dragoste, la vârsta de șaptesprezece ani, cu un tânăr ofițer de marină... După doi ani însă a trebuit să divorțez, deoarece soțul meu se încurcase cu o grecoaică... N'am stat văduvă decât trei ani și două luni deoarece părinții m'au silit să mă recăsătoresc cu un amiral...

— Daaa?! — se strâmbă Iftodor cu o mutră care se vrea și entusiastă și plouată. Entusiastă, pentru norocul negândit, de-a avea prilejul să curteze o amiraleasă, și plouată — pentru pricina, oarecum descurajantă, că amirăleasa nu e liberă. Dar vecina se grăbi să-l liniștească.

— Soarta a vrut însă ca nici cu amiralul să nu rămân mai mult de trei ani și o lună... A fost împușcat într'un duel...

Aci, inconsolabila văduvă își lăsă pleoapele în jos și forță o lacrimă să se strecoare printre gene... Iar norocosul folticenean cu greu izbuti să-și ascundă bucuria pentru moartea unui om pe care nu-l cunoscuse niciodată și care nu-i făcuse niciun rău.

— Eu... nu m'am însurat încă, — zise el ca să alunge gândurile vecinei. Am vrut în câteva rânduri să-mi iau o tovarășă de viață, dar până la urmă am renunțat.

— Poate căutați mai bogată?...

— A, nu! Nu m'am gândit numai decât la avere, iar de aci înainte și mai puțin, dar n'a fost chip să găsesc una cu care să mă potrivesc...

Vecina râse cu poftă și își arătă dantura pestriță: jumătate de aur, jumătate de os.

— Poate că încă nu s'a născut, — îl amenință ea cu un aer glumeț și compătimitor totodată.

Și pentru ce ați spus că acum doriți și mai puțin ca viitoarea d-voastră soție să fie bogată?...

— Pentru că... mi-a ajutat Dumnezeu de mi-am legat calul la gard. S'a dus sărăcia pentru totdeauna! — se laudă Iftodor mângâindu-și mustățile. Căci Ifrim Iftodor poartă mustăți, așa cum de altfel poartă și institutorul și Irimia Bostan.

— Așa dar, sunteți bogat? — răsuflă amiraleasa, dublându-și ochii și reducând distanța care îi despărțea. Iftodor făcu un gest larg, de om care nu-i mai pasă de nimic, și mai reduse și el din distanță.

— Dar d-voastră, rămâneți mai mult în București? — o întrebă el în șoaptă, gata să-i cadă la picioare, de va fi nevoe, ca s'o înduplece să nu plece înaintea lui.

— Poate o zi, poate două, — răspunse vecina după ce reflectă o clipă și după ce lărgi brusc intervalul dintre ei. Am venit să încasez niște cupoane dela renta ce mi s'a dat pentru partea de moșie expropriată... N'aș avea nevoe să-mi grăbesc plecarea, dar mă plictisesc grozav... N'am nici rude și nici prieteni în București...

Iftodor mustăci ca un cotoi bătrân, în apropierea prăzii. Doamna îl pândi cu coada ochiului, sigură că omul ar fi dispus să sacrifice și timp și bani, ca să-i alunge plctiseala și s'o în-

credinţeze că şi provincialul ştie să fie galant şi să se poarte cu o doamnă mare.

— Eu locuesc la „Ambasador!" — se umflă fălticeneanul, trimiţând fumul de ţigară drept în tavanul cafenelei.

— Şi eu la... „Athenee Palace", — îşi divulgă şi doamna domiciliu-i vremelnic, eliminând fumul pe ambele nări, cu o satisfacţie care stârni sângele norocosului şef de birou.

Părăsiră cafeneaua împreună, doamna înainte iar Iftodor mereu atent să-i facă loc şi să fie în permanenţă măcar cu o palmă în urma ei. Momentul în care îi atinse braţul, la urcarea în taxi, fu socotit de Iftodor, tot aşa de important ca acel în care primise vestea câştigului. Niciodată nu i-a trăznit prin cap, că se va învrednici cândva de atenţia vreunei femei de condiţie aşa de bună. In maşină, cu toate avansurile acordate de femeea pe care o însoţea, se mulţumi să înregistreze toate atingerile şi să-şi ceară pardon după fiecare. Doamna surâde cu îngăduinţă şi nu mai oboseşte ducând lornieta la ochi şi reaşezându-o în poală. Priveşte cu un aer superior toată lumea pe lângă care trece, zâmbeşte limuzinelor cu care se încrucişează, iar pentru domnul care o însoţeşte, începe să aibă atenţii de patroană. Ca şi când i-ar fi al doilea sau al treilea secretar. Acesta, cu toate că se plimba pentru întâia oară în lungul căii

Victoriei, nu vede altceva decât albeața mâinilor amirălesei, atât cât îi îngădue mânușile, și nu aude altceva fără numai exclamațiile — de admirație sau de neplăcere, ale acesteia. Are convingerea că nobila doamnă face mereu comparații cu străzi, cu pietoni și cu echipagii din alte metropole europene — și regretă că Bucureștii nu întrec în frumusețe și în originalitate, toate marile orașe de pe glob.

Deodată Calea Victoriei se oprește brusc și își întinde brațele într'o parte și în alta, vrând parcă să cuprindă toată această enormă forfoteală de oameni, de tramvaie, de trăsuri și de automobile.

— Piața Victoriei! — exclamă amirăleasa, înțepenindu-și lornieta pe nas și întorcând puțin capul ca să vadă o pereche ce se plimba într'o trăsură elegantă, ca din alte vremuri. Iftodor o imită pe loc, dar el nu văzu decât o ceafă netedă ca o minge și albă ca o felie de caș. O sărută în gând — mare îndrăzneală! — și găsi că nici una din cefele de femei, pe care le văzuse și le sărutase în viața lui de holtei și de crai, nu-i dăduse atâta senzație.

— Splendid! — exclamă din nou văduva de amiral, când automobilul intră în hotarele Șoselei. Și iar își agață lornieta și iar își arătă ceafa.

— Splĕndid! — îndrăzni și Iftodor, cu un

ochiu la ceafa vecinei şi cu celălalt la pitorescul amestec de lume, de arbori şi de verdeaţă. Dacă nu mă înşel, asta e şoseaua Kiseleff...

— Exact!

Iftodor ar fi vrut să reamintească doamnei împrejurările care au făcut din generalul rus, stăpânul vremelnic al destinelor ţării româneşti, dar renunţă repede. Luase hotărîrea să nu vorbească decât strictul necesar, pe cât posibil să tacă, pentru a nu bâlbâi vreun cuvânt, sau să spună vreo prostie, şi deci să se micşoreze în judecata simandicoasei tovarăşe.

Când ajunseră la Băneasa, asfinţea soarele. Grijuliu de sănătatea şi de siguranţa doamnei, Iftodor propuse timid să se înapoeze, dar dar doamna insistă să mai meargă o bucată. Câmpul cu holde şi cu flori îi aminteşte frumoasele vacanţe petrecute la moşia bunicului după mamă...

— Aveam un cal blând şi foarte iute. Când fugea, credeam că mănâncă pământul. Profesorul care mă învăţa să călăresc rămânea departe, în urmă, şi striga disperat la mine: Ai să cazi şi eu am să răspund! Dar eu râdeam şi fugeam şi mai tare...

La întoarcere, fiind vremea cinei, doamna îşi exprimă dorinţa să ia un aperitiv într'unul din restaurantele dela Băneasa. Iftodor însă găsi prilejul să-şi arate recunoştinţa pentru

nevisata onoare de a simți de aproape căldura unei femei din elită, precum și puțina importanță ce o prezintă banul pentru el. Restaurantele din marginea șoselei, prea puțin arătoase față de ceeace văzuse el în centru, nu meritau să fie viztate de văduva unui amiral. Iar dacă dânsa i-a făcut această propunere, s'a gândit desigur să nu-l dea prea mult de cheltuială. De aceea își puse în joc toate resursele sale oratorice, ca să-și convingă tovarășa să renunțe a lua masa într'o cârciumă, și să binevoiască a merge la un restaurant mare, în centru. Doamna se lăsă greu, pe semne că avea alte păreri despre ceeace Iftodor numea cârciumi, dar la urmă acceptă, cu o drăgălășenie care dădu speranțe narcotizante, naivului provincial.

Intrară la „Continental".

Marele restaurant e aproape plin. Rar câte-o masă care își așteaptă mușterii. Chelnerii sunt gătiți ca niște înalți demnitari invitați la a festivitate oficială. Muzicanții la fel. Vorba e mai mult șoptită, uneltele de mâncare folosite fără sgomot, căci orchestra tocmai executa cu religiozitate „Un vis de dragoste", de List.

Ifrim Iftodor, care intrase cu ifose de om în măsură să-și permită orice lux, se făcu așa de mic, că la un moment dat avu senzația că se găsește într'un ascensor care coboară. Dacă

ar fi fost singur, s'ar fi întors după primii paşi. Numai siguranţa cu care păşia inconsolabila văduvă îi dădu curaj să rămână şi să înfrunte zecile de perechi de ochi pe care îi simţea aţintiţi asupră-i. In realitate, nu prea fu luat în seamă. Câţiva bărbaţi scrutară ca nişte cunoscători, toaleta cam şifonată a amirălesei, iar o doamnă sau două îl remarcară numai pentru faptul că purta mustăţi.

Jucându-se cu lornieta, simandicoasa doamnă căută în zadar o masă care să-i pună în evidenţă falsele-i bijuterii şi capul într'adevăr remarcabil. E rotund ca o minge şi ornat cu un păr de cea mai pură platină, cu doi ochi verzui şi iscoditori, despărţiţi de un nas cam lung şi cu nările de copoi în căutarea vânatului, cu o gură prea largă faţă de o bărbie ca de fetişcană. In cele din urmă se resemnă şi acceptă o masă izolată într'un colţ, de unde putea fi admirată numai de vecini, având în schimb toată orchestra în faţă. Iftodor respiră uşurat, căci la o masă mai din centrul restaurantului s'ar fi simţit din cale afară de stângaci.

— Vă rog, scumpă doamnă, să nu faceţi economie! — se adresă el companioanei, cu cel mai binevoitor glas din lume. O mie de lei, la mine, e ca o pişcătură de purice... Pe cuvânt de onoare!

Mâncară și băură după cel mai autentic cod al săracului îmbogățit pe neașteptate. Ca primă răsplată, doamna binevoi a-și divulga numele de botez. O cheamă Lucreția, dar rudele și intimii îi spun Țuchi...

Încălzit de băutură și de privirile promițătoare de paradis pământesc, ale lui Țuchi, Ifrim Iftodor își deslegă limba și băerile sufletului. Își povesti trecutul incolor, de biurocrat fără perspective de avansare; apoi necazurile de holtei pripășit și înțepenit într'un orășel de provincie, unde viața de familie e în mai mare cinste decât într'un oraș mare, unde legăturile cele mai nevinovate sunt cunoscute și exagerate, iar celibatul e socotit ca o dovadă de nevolnicie a individului care se complace în afara fireștilor orândueli. Apoi scrâșni ca un triumfător, pe mormântul sărăciei de curând îngropată, și mulțumi lui Dumnezeu că în momentul de față se găsește deasupra necazurilor și în măsură să-și permită și luxul întemeierii unui cămin...

— Fiindcă, stimată doamnă Țuchi, greutatea nu constă în a te însura, adică a-ți alege o soție, ci în a avea posibilitatea să întreții o familie, fără să oftezi în fiecare seară de grija zilei care urmează.

Țuchi se arătă profund mișcată de spovedania acestui om curat la suflet și își depănă, la

rându-i, cu vocea sugrumată de emoția amintirilor, viața ei lipsită de griji materiale, dar săracă în fericire...

Către sfârșitul mesei, Țuchi căzu deodată în melancolie. La întrebările insistente ale lui Iftodor, binevoi să-și desvălue pricina acestei subite schimbări a stării ei sufletești. Venise la București direct din Veneția, unde petrecuse sărbătorile Paștelui, și deci cu foarte puțină monedă națională, dar cu o sumă mai importantă în lire italiene și în dolari... Cum însă formalitățile pentru încasarea cupoanelor întârzie, iar cheltuelile zilnice sunt mari, va fi nevoită să schimbe liretele și dolarii la Banca Națională, în loc să le plaseze la bursa neagră, pe un curs cu mult peste cel oficial...

— Asta era pricina? — se însufleți Iftodor, fericit că nu alte gânduri negre turburau frumosul cap al tinerei văduve. D'apăi, scumpă doamnă, nu sunt nici zece minute de când v'am spus că vă stau la dispoziție — și cu persoana și cu punga mea! De ce să fiți atât de îngrijorată și de ce să schimbați devizele în pierdere, când portmoneul meu geme de bani?

Țuchi se arătă la început oarecum jignită, apoi refuză oferta cu duioase mulțumiri, ca la urmă să consimtă, cu condiția ca amabilul domn să primească drept garanție un inel de aur...

— Nici nu vreau s'aud! — se împotrivi cavalerul din Fălticeni, ofensat, la rându-i, în bunele lui intenții. Am toată încrederea. Inima mea, care nu mă înșală niciodată, îmi spune că pot să vă încredințez orice sumă, fără cea mai mică teamă. Parole d'honneur! Ce dracu!

După atâta stăruință, Țuchi se lăsă înduplecată și primi zece mii de lei. Iftodor era în culmea fericirii. Cu zece zile în urmă împrumuta „Naționale" dela colegi, și acum iată-l în măsură să scoată pe o nobilă doamnă din încurcătură.

— Mari sunt minunile tale, Doamne! — gândi el, drept mulțumire pentru întortochiatele drumuri ale destinului. Și sărută mâna lui Țuchi, în semn de recunoștință pentru că binevoise a-i acorda o așa de nesperată favoare.

După ce ieșiră din restaurant, merseră câțiva pași împreună, apoi se despărțiră ca niște prieteni din copilărie, regăsiți după multă trecere de vreme. Țuchi se urcă într'un taxi, iar Iftodor norocosul porni agale, spre „Ambasador", rumegându-și fericirea cea mai recentă în răcoarea plăcută a unei nopți de Mai...

Ce va mai urma? Deocamdată știe numai atât: că mâine, la ceasurile trei, se vor întâlni în bufetul hipodromului dela Băneasa. Țuchi fixase și locul și ora. Apoi — se va întâmpla

ceeace ar fi logic să se întâmple, sau ceeace stă scris în Cartea Vieții. Punct!

Când intră în hotel își aduse aminte că e funcționar și expedie o telegramă șefului său dela Fălticeni: **„Ușor indispus. Rog prelungiți concediul cu trei zile".**

VIII

MINUNILE SFÂNTULUI DUMITRU. — IN FRIGURILE CUMPĂRĂTURILOR.

După ce ieşiră din biserica Sf. Patriarhii, minunaţi de pictura nouă nouţă şi de evlavia cu care bucureştenii aleargă la moaştele Sf. Dimitrie, să-şi spună păsurile şi să ceară mijlocire către Dumnezeu, cuviosul Ermolae şi cu Iancu Pană luară pe Irimia Bostan, care nu se mai sătura privind tablourile din tindă şi făcând aprecieri, mai mult sau mai puţin juste, asupra grozăviilor din Iad şi a bunătăţilor din Rai, — şi plecară mai departe.

In ziua următoare fiind sfânta Duminică şi deci magazinele închise, hotărîră să pornească îndată după unele cumpărături, pentru cei de acasă. Işi făcuseră o părere despre Bucureşti şi deci se puteau înapoia la vremea mai dinainte hotărîtă. Irimia nu mai ţine atât de mult să-şi încerce norocul la bursă, iar Iancu Pană va mai vizita mâine un muzeu sau două şi se

va declara luminat. Când va mai veni la București, va mai cerceta și alte instituții, precum Academia Română, Ministerul Educației Naționale și ce va mai găsi de cuviință. Totuși, nu-și putu ascunde adânca părere-de-rău, că nu cunoaște mare lucru din trecutul Bucureștilor și deci nu e în măsură să explice și celorlalți fapte și întâmplări petrecute chiar prin locurile pe care le calcă acum. Cum vor fi fost alcătuite, de pildă, diversele alaiuri, care au urcat și coborît dealul Mitropoliei, în decursul veacurilor? In ce împrejurări va fi luat ființă spitalul Brâncovenesc, în ale cărui încăperi și-au găsit alinarea și tămăduirea, mii și mii de suferinzi? Cum va fi arătat această Dâmboviță murdară, înainte de a fi constrânsă să circule în hotare fixe? Ce fel erau moravurile cu un secol în urmă? Ce îmbrăcăminte obișnuiau bucureștenii de altădată? Ce mâncau? Unde petreceau? Cine le păzea avutul? Cum se făceau nunțile și înmormântările?

Părintele Ermolae, mereu cu mintea la racla cu sfintele moaște, găsi cu cale să povestească și prietenilor săi câteva din minunile Sfântului Dimitrie, mai potolind astfel setea pentru ale trecutului, care îl picnise pe Iancu Pană.

In vremea ciumii care a bântuit cu mare furie, pe vremea domniei lui Caragea, au scos călugării sfintele moaște și le-au purtat până

în mijlocul Bucureștilor. Aci s'au oprit și au citit rugăciuni pentru milostivirea sfântului Din ziua aceia, cumplita boală a început să scadă și în scurtă vreme orașul a scăpat ca dela o pustiire ce nu mai putea fi oprită.

Altădată, sub domnia lui Grigorie Ghica, fiind secetă grozavă, căci de trei luni cerul nu mai slobozise niciun pic de ploae, a chemat vodă pe mitropolitul de atunci și l-a poftit să scoată sfintele moaște și să le plimbe cu mare alai pe străzile Bucureștilor. Insuși domnul, dimpreună cu boerii, toți călări, a urmat sicriul sfântului Dimitrie — dela plecare și până la întoarcere. Și — o, minunile tale, Doamne! N'au mers cale de două ceasuri și iată că se ivește un norișor venind dinspre miazănoapte. Iar când au sosit în capul podului Mogoșoaei, unde o fi fost ala, s'a pornit o ploae care a ținut necurmat trei zile și trei nopți. Iar mitropolitul cu domnul și cu boerii, de bucurie mare ce erau cuprinși, nici nu s'au grăbit să se întoarne la mitropolie, ci au mers încet prin potopoul de fulgere și de apă.

Iar pe la leatul 1831, stăpân fiind un general moschicesc, anume Kiseleff, a intrat holera în București, încât toți boerii și dregătorii, și cine a mai vrut și a putut, au dat birul cu fugiții. Atunci a poruncit acel Kiseleff a se face sfeștanie mare în câmpul Filaretului, a-

ducându-se moaștele sfântului Dimitrie. Și slujba s'a făcut fiind de față mitropolitul țării, cu preoți și cu călugări, precum și toată generalimea moschicească. Și n'a trecut vreme de o lună, dela această sfeștanie, că boala holerei a pierit ca și când n'ar fi fost.

Ne mai amintindu-și și altă minune de-ale sfântului Dimitire, cuviosul Ermolae se întoarse cu fața către Sf. Patriarhie și se închină călugărește, urmat fiind de Iancu Pană și la urmă de Irimia Bostan

— Foarte interesant, grăi acesta din urmă, dar eu nu înțeleg ce caută Iadul la ușa Patriarhiei și pentru ce acolo intră numai oameni bogați și numai boeri și împărați... Acuma, dacă se cheamă că am câteva mii de lei, trebue musai să mă ia dracu?

Văzând că Ermolae nu răspunde, așa cum i-ar fi fost dreptul și datoria, se oferi institutorul să lumineze pe cel mai de curând creștinat, dintre dânșii. Zise:

— Omul sărac n'are posibilitatea să facă bine, iar omul de rând n'are prilejul să facă rău; de aceea merg amândoi direct la Rai...

— Și cât bine trebue să fac eu. ca să intru în Rai?

— Cât îți stă în putintă.

— Și dacă n'am să vrau să pot?

— Intri în Iad!

— Și dacă n'am să vrau să intru? Am zis eu că-mi trebue astă? Eu am să mă rog frumos să mă lase în pace. Eu plătesc și merg unde-mi place. Parcă numai Rai și Iad este? Altceva nu mai este? Ce?

Părintele Ermolae explică lui Irimia pricina pentru care se zugrăvește închipuirea judecății ce va să vie, în tinda bisericilor cu pictură mai bogată, apoi îl sfătui să nu mai glumească pe seama unor astfel de lucruri.

— Da' eu n'am glumit, părinte Irmulae! — protestă Bostan, făcând cu coada ochiului către Iancu Pană. Eu am vorbit cât se poate de serios!

— Cu atât mai rău!

— Dacă e mai rău — iacă n'am să mai vorbesc. Eu n'am făcut așa păcate ca să mă bage în Iad! Și dacă în Rai nu mă primește, eu n'am să protestez. Eu am să rămâi în cimitir la Folticeni... Parcă acolo nu e verde și nu vin păsări să facă cuncerte?

— Glumești, jupân Irimia, dar ai să vezi pe dracu! — îl amenință institutorul, răzând cu mare poftă.

— Am să văd pe dracu, zici mata, cucoane Iancule? Și ci-ar să fie dacă am să-l văd? Am să mă recumand și am să-i propun o afacere.. Eu pui capital și el pune vicleșug... Dar la socoteală tot eu am să-l trag pe sfoară...

Făcură haz câteşitrei, apoi se grăbiră să găsească magazinul „La Vulturul de mare". Il cunoşteau din auzite şi deci deacolo urmau să cumpere ceea ce li s'a poruncit de acasă şi ceea ce vor mai găsi cu cale. La risipă însă nu se gândea niciunul. Şi nici nu puteau să se gândească deoarece nu cunoscuseră niciodată plăcerea de a târgui din prisosul buzunarului. Dar când se văzură în mijlocul unui astfel de magazin, cu mărfuri cât ar încăpea în toată Uliţa Ciurii, din urbea lor, târguiră pe capete. Şi ce le trebue şi ce nu prea le trebue. Când ai buzunarele pline de bani nemunciţi, după ce o viaţă întreagă ţi-ai întors hainele şi ţi-ai cârpit cămăşile, cumperi cu toptanul. Până şi cuviosul monah, care nu trecuse pe lista de acasă decât două perechi de ciorapi pentru sfinţia sa şi o flanelă de lână pentru fratele Ion dela bucătăria mânăstirii, făcu târgueli de mii de lei. Cumpără ciorapi pentru jumătate din obştea schitului; iar flanele de lână şi ştofă pentru dulămi şi pentru anterie, luă cât să ajungă la şase călugări — cei mai săraci din ctitoria Lăpuşneanului.

Furaţi de plăcerea cumpărăturilor, senzaţie aşa de nouă pentru ei, Pană şi Bostan îşi aduseră aminte de rude şi de prieteni şi luară câte ceva pentru fiecare.

Chiar şi pentru cei mai puţin prieteni, căci

în astfel de stări sufletești omul bun amestecă în aceeași oală, prieteni și dușmani.

Casierița îi rugă să-și lase adresa și să aștepte cumpărăturile acasă, — bineînțeles dacă nu vor ei înșiși să și le transporte. Irimia se uită la Pană, Pană la Irimia, apoi amândoi la Ermolae — și Ermolae la amândoi.

— Hutel Ambasădăr! — zise Bostan cu oarecare zăbavă și privind la casieriță cu ochi de polițist. — Dar noi plecăm cu accelerat de 9.21 și nu e vreme...

Casierița îi asigură că într'o jumătate de oră vor avea pachetele la hotel, iar un funcționar le făcu o reverență confirmativă.

—Da' să știi mata, domnule director, că eu am două pachete, — zise Bostan oarecum amenințător.

— Și eu trei, — zise și Iancu Pană

— Iar eu unul și bun, — grăi și părintele Ermolae, zâmbind ca omul fără teamă de pagubă.

Salutară cordial și porniră mai departe.

In fața unui magazin de sticlărie și de diferite unelte casnice, se opriră atrași fiind de vitrina bogat încărcată. Numai așa ca să privească. Apoi intrară înăuntru ca să-și cumpere părintele Ermolae un ibricel pentru cafea. Dar sfinția sa cumpără trei ibrice, așa ca să aibă mai multe mărimi, și pe deasupra mașină

de spirt, fiind mai lesne de aprins. Iar jupân Irimia ,aducându-şi aminte că toate ceştile de cafea, din gospodăria dumisale, sunt — care fără coadă, care ştirbe, cumpără o duzină întreagă. Apoi luă şi o tavă pentru servit la musafiri. La îndemnul vânzătorului, mai achiziţionă şi o cheseà pentru dulceaţă, o piuliţă de lemn, o maşină de râşnit piper şi o strecurătoare pentru ceai. Iar Iancu Pană, neştiind ce lipsuri se află pe acasă, căci niciodată nu s'a amestecat în atribuţile cucoanei Raliţa, nu cumpără altceva decât patru scrumiere şi o piuliţă pentru pisat sare.

— Hutel Ambasădăr! — porunci Irimia, cu mutră de ministru plenipotenţiar, după ce achitară notele respective.

Când ajunseră în faţa unui magazin cu pălării, Iancu Pană îşi aduse aminte că are obicei să-şi piardă acoperişul capului şi se hotărî să mai cumpere o pălărie, aşa ca să aibă două. Nu dealta, dar îi e teamă să nu se întoarcă în Fălticeni cu capul gol şi să mai dea târgului prilej de haz.

— Foarte bine te-i. gândit mata, cucoane Iancule, — încuviinţă Irimia, — dar te rog să fii aşa de bun şi să stărui de părintele Irmulae, să-şi cumpere şi el una... O fi bine cu potcachi acolo la mânăstire şi în Folticeni şi în altă parte, dar în Bucureşti nu merge. N'ai obser-

vat mata, părinte Irmulae, că la „Ambasădăr" nu poartă nimeni așa coif și cum toată lumea se uită după mata?

— Îți mulțămesc pentru purtare-de-grijă, jupân Irimia, grăi monahul cu asprime în glas; — să știi, însă, dumneata, că potcapul nu înseamnă numai acoperământ pentru capul călugărului ,așa ca o cușmă sau ca o pălărie. El, adică potcapul, este „coiful mântuirii", și adevăratul călugăr nu are slobozenie să-l schimbe cu pălărie sau altceva. Nu-i deajuns că am călătorit cu clasa II-a, ca un lipsit de smerenie? Și nu crezi mata că ai face mai bine să nu te amesteci în lucruri pe care nu le pricepi?

Irimia Bostan ridică din umeri, ca unul ce n'a vrut să grăiască de rău, și vru să răspundă ceva. Dar apoi își luă seama, de teamă să nu-l supere pe părintele Ermolae și să-și atragă mustrări și mai aspre.

Intre timp, institutorul își mai făcuse rost de-o pălărie. Avea acum două: cea nouă, pe cap, iar pe cea veche, împachetată în hârtie subțire, o ducea în mână. Socotise că nu se cuvine să pretindă negustorului să-i trimită la hotel un obiect așa de mic și mai ales așa de ușor.

Se mai abătură și într'un magazin de încălțăminte, ca să cumpere Irimia o pereche de papuci pentru cucoana Savasta. Cumpără însă

și Pană, pentru cucoana Raliţa. Iar părintele Ermolae cumpără două perechi: una pentru sfinţia sa şi una pentru stareţul mânăstirii. Socotise, şi pe drept cuvânt, că se cuvine să ducă şi celui mai mare ,un dar din Bucureşti.

Apoi dădură peste o prăvălioară cu mărunţişuri. Cuviosul monah îşi aminti pe loc, că-i lipseşte aţă şi că i-a căzut degetarul într'o fântână, şi intră ca să-şi împlinească aceste lipsuri. Mai cumpără însă şi două testele de ace,. apoi ibrişin, sfoară de Braşov şi o duzină de nasturi pentru cămăşi. Iar Iancu Pană târgui şireturi pentru pantofi şi o cutie de pioneze. Irimia însă luă poziţie de grevist şi nu cumpără nimic.

— Ci însamnă astă? — se revoltă el, pe sine şi pe ceilalţi, după ce ieşiră în stradă. Aici, toate magazinele parcă au lipici, aşa te îndeamnă să intri şi să cumperi, fără să iasă patronul, cu nevasta şi cu toţi vânzătorii, ca să te tragă de haină! Aşa şmecherie eu încă n'am văzut. Au făcut frumos la geamuri, că nu te lasă inima să treci, fără să te opreşti. Iar dacă te opreşti, nu te lasă inima să nu intri înăuntru şi să nu cumperi. Domniile-Voastre faceţi cum socotiţi, dar eu să ştiţi că nu mai intru şi nu mai cumpăr nimic. Şi, ca să nu mai intru şi să nu mai cumpăr, n'am să mă mai opresc la geamuri şi n'am să mă mai uit

Eu n'am furat banii — și am cinci copii și vrau să deschid dughiană mare în Folticeni... Ce?

Nu făcură însă cincizeci de pași, că un miros de cafea proaspăt măcinată, le învioră răsuflările nasului...

— O am scrisă chiar în capul listei! — se bucură Iancu Pană că are să cumpere și articolul cel mai de seamă din alimentația cucoanei Raliță. Și se miră că uitase un lucru așa de important și nu uitase, de pildă, să ia șireturi pentru pantofi. Apoi, constată că nasul are uneori prilejul să suplinească ținerea-de-minte și deci să îndeplinească încă un rol la casa cui îl găzduește.

Intrară tustrei. Căci și madam Bostan poruncise cafea. Iar cuviosul Ermolae, când n'are altceva mai bun de făcut, pune ibricul la foc. Il mai pune, sfinția sa, și când îl vizitează părintele stareț sau un alt frate întru Hristos. Și pe mirenii binecredincioși, care îi trec pragul chiliei, tot cu cafea îi cinstește. Băutură bețivă nu ține la ușa casei, căci duce în ispită. Iar dulcețurile și fructele, nu le poate păstra. Le mănâncă, adică, cu vreme și fără vreme.

Magazinul e mare, încărcat cu toate soiurile de cafea, dar și cu alte bunătăți care-ți fac cu ochiul și-ți lasă apă în gură. Incât, prietenii noștri, se lăsară ispitiți și mai cumpărară și

alte bunătăți, afară de cafea. Adică: ceai, rahat, pistil și alune americane. Apoi mai luară și câte-o sticlă cu rom, ca să fie la ceai și la cafea. Iar Irimia Bostan, om cu copii mărunți, mai luă și o litră de stafide, părintele mai luă și o litră de halva, iar Iancu Pană târgui câte-o litră din amândouă bunătățile, adică și din halva și din stafide.

— Mai doriți ceva? — îi ispitește vânzătorul, făcându-le o plecăciune mai mult ironică decât respectoasă.

— Da' ci vrai mata să mai dorim? — sări Bostan oțerit. Crezi că am intrat aici să cumpărăm toată marfă?

— Avem cacao foarte bună... Chocolată, dacă doriți.

Irimia privi vânzătorul dintr'o parte, apoi șopti la urechea institutorului:

— Astă e nebun! Ce?

Drept răspuns, Iancu Pană mai târgui o cutie de cacao și cinci pachete mari de chocolată. Irimia îl imită, după ce se scărpină la ceafă și după ureche, iar călugărul nu socoti că i-ar putea folosi decât o sută de grame de cacao.

Abia la socoteală își dădură seama că s'ar fi putut mărgini la cafea și la ceai. Ba și pe acestea trebuiau să și le procure din calitate inferioară. De ce să sară dintr'odată, dela năut amestecat cu orz, la astfel de scumpătățuri?

— Dragă părinte Irmulae și stimate cucoane Iancule, zise Irimia după ce ieșiră din ispititoarea prăvălie, — vă rog să nu vă supărați, dar să știți că eu nu mai intru prin dughene și nu mai cumpăr nimic. Până acum o săptămână eram fericit să am pâine destulă la masă și la trei zile un os în oală, iar acum arunc banii ca un prost. Parcă pistil și rahat îmi trebue mie? Să mă scuzați domniile voastre, dar eu cred că m'am țicnit o lecuță... Ce?

Cei doi tovarăși făcură haz, apoi găsiră că Irimia are dreptate. Nu că li s'ar fi mișcat ceva din mașinăria capului, dar că, magazinele bucureștene, așa încărcate cum sunt, scuturâ buzunarele provincialului aiurit de ceeace îi văd ochii deprinși cu sărăcia din satul sau din târgușorul lui. In consecință, hotărîră, cu o energie care îi făcea caraghioși, să nu mai păsească, până la plecare. decât în retsaurante și în biserici. Iar acum, într'o librărie, ca să-și procure institutorul niște caete, creioane și peniță.

Intrară la „Cartea Românească", așa ca să târguiască sau că caște ochii în cea mai mare librărie din România — poate chiar din Europa. Vrednicul institutor din Fălticeni, care totuși văzuse librăriile din Iași — și chiar pe cele din Bucureștii de acum patruzeci de ani, rămase uimit de atâta îmbulzeală de cărți în

diferite limbi. Dar simpaticii lui tovarăşi şi prieteni, oameni neumblaţi prin astfel de prăvălii, nu se arătară câtuşi de puţin impresionaţi, ci mai de grabă stingheriţi de neştiinţa lor. Abia după ce pătrunseră mai adânc printre rafturile cu cărţi şi cu unelte de-ale scrisului, se mirară că se găseşte atâta omenire care cheltueşte bani pe poezii şi pe romanţuri.

Iancu Pană, văzându-se înconjurat de atâtea cărţi, uită de caete şi de creioane şi se apucă să savureze titlurile, cu ochelarii pe nas şi stingherit de pachetele pe care le purta.

— Dacă nu costă nimic, putem să ne uităm şi noi, — şopti Irimia către Ermolae.

Şi se uitară şi ei. Când dădu peste un roman de-ale unui cunoscut scriitor şi critic fălticenean, Irimia scoase portofelul şi chemă pe vânzător:

— Dacă a mai făcut şi altă carte, fii bun mata şi dă-o şi pe aceea. E dela noi, din Fălticeni, — şi cât o fi plătesc. Dar să nu fie prea scumpă — şi să mai laşi ceva...

— O să plătiţi cam mult, — zise vânzătorul când îşi dădu seama că acest client nu se prea îndeletniceşte cu cititul cărţilor. Acest autor a publicat vreo şaptezeci de volume...

— Ce? — se răţoi Irimia vârîndu-şi portofelul în buzunar. Fii aşa de bun mata şi dă-mi peniţe de doi lei şi un creion care să nu fie

scump și să nu se rupă. Am doi copii la școală și trebue. Cum se poate șaptezeci de cărți la un om?

Vânzătorul îndreptă pe Irimia către papeterie. Dar până să ajungă acolo, inimosul fălticenean dădu peste cărțile de copii și cumpără cinci: câte una pentru fiecare moștenitor, cu toate că cel mai mare avea șaptesprezece ani. Apoi, neștiind drumul drept, deoarece nu-i era aminte de penițe și de creioane, intră printre galantarele cu stilouri și-i rămaseră ochii pe unul pestriț. Adică pe un stilou. Îl pipăi, îl puse la ureche, apoi la buzunarul din piept, iar îl pipăi, iar îl așeză la ureche și iar la buzunar, până ce se hotărî să-l cumpere. Toată viața s'a folosit numai de plaivase. E sigur că numai cu un astfel de condei va stârni invidia lui Moișă crâșmarul. Și fiindcă se pornise iarăși pe cumpărat, își mai luă și două bricege, o mapă cu plicuri, un coupe-papier, un tampon și... hârtie higienică, fără să știe precis la ce i-ar folosi.

Părintele Ermolae, după oarecare rătăcire printre rafturi și printre mese, dădu la urmă peste locul unde sunt rânduite cărți scrise de preoți și de alți teologi și cumpără o duzină, dintre care șapte de predici. Le luă așa ca să-și facă o idee, căci numai unul Dumnezeu l-ar putea convinge că a mai dat omenirea și alți

meşteri cuvântători, în afară de Ilie Miniat şi de Ioan cel cu gura de aur. Cu mare greutate se hotărî să cumpere şi un roman din viaţa monahală, ca să se încredinţeze că nu degeaba a blestemat pe autorul lui. Apoi, mai cumpără încă unul şi încă două, ca să aibă motive să-i mai tragă câteva anateme şi să-i citească, de va fi cazul, chiar moliftele Sf. Vasile.

Iar Iancu Pană, furat de mulţimea cărţilor, pe care le tot privi, le tot întoarse şi le tot citi titlurile şi numele părinţilor, îl apucă vremea închiderii fără să fi cumpărat ceva. Ieşi din librărie ca dintr'un sanctuar, cu sufletul plin de-o bucurie necunoscută până aci, şi oftă pentru seceta intelectuală în care se prigoreşte şi moare un om de carte, şi sărac şi rătăcit într'un târguşor din indiferent ce colţ de ţară.

Irimia îl felicită, cu vădită invidie, că s'a putut abţine să nu cumpere, şi îşi arătă temerea că el a căzut în mania risipei. Ca să se convingă de contrariu, refuză cu îndărătnicie să se urce într'un taxi, aşa că se văzură nevoiţi şi ceilalţi să-l urmeze în tramvai, obosiţi şi încărcaţi de pachete

Când ajunseră la hotel, Irimia se bucură că e teafăr la cap şi se jură că n'are să mai vie la Bucureşti cu portmoneul doldora. Iar Iancu Pană constată că-i lipseşte pălăria cea nouă... Intâmplarea nu-l surprinse, dar nu-şi putea

închipui cum a pierdut-o pe cea din cap și nu pe cea din mână! Mai ales că n'a umblat nici o secundă cu capul descoperit — crede domnia-sa.

— Spune-i adio — și gata! — îl sfătui Bostan, făcând haz. Crezi mata că ar să-ți mai vie acasă, ca la Folticeni? Acolo, toată lumea știe că numai mata îți pierzi pălăria, dar aici cine te cunoaște! Și ce e o pălărie la atâta umenire și la așa bani rispipiți?

Institutorul se resemnă, bineînțeles, și făcu o destăinuire care stârni din nou râsul celorlalți. Spuse adică, domnia-sa, că i s'au adus de câteva ori și pălării străine... Ceeace înseamna că-și mai rătăcesc și alți cetățeni din Fălticeni, acoperișurile capetelor, dar numai el se bucură de această reputație. Fie că i se întâmplă mai des, fie pentru admirația și pentru stima ce i-o poartă foștii elevi ai domniei-sale.

Apoi, purceseră la controlarea pachetelor sosite pe unde târguiseră. Când constatară că nu lipsește nici unul, se bucurară dublu: că le cumpăraseră și că nu se rătăciseră cumva pe undeva. La urmă, părintele Ermolae își luă seară bună și porni către schitul Darvari, să mănânce o lecuță, să se roage pentru sufletul lui Ifrim Iftodor, care încă nu se arătase la hotel, adică Ifrim, nu al său suflet, și să rămână acolo peste noapte și a doua zi, până la

vremea plecării către gară și către Fălticeni. Iar Iancu Pană și Irimia Bostan mai zăboviră puțin, pentru oarecare dereticări, după care coborîră și ei la bufetul hotelului, ca să-și facă datoria către stomac.

— Să mergem la cinematograf! — propuse institutorul după ce își alungară plăpânda foame. Se cade să vedem și un film, altfel râd fălticenenii de noi. Mai ales că la teatru nu ne-am învrednicit să ne ducem.

Bostan făcu un gest de dispreț și de nepăsare.

— Parcă n'au mai râs folticenenii de mine?! Dar fiindcă vrei mata, eu nu refuz să te însoțesc. Numai să fie frumos și să-mi placă. Eu n'am mai fost de când era mut.

Intrară la „**Aro**", fiindcă era aproape, fără să știe că păşesc în cea mai mare și mai confortabilă sală de cinema, din București.

Rula un film franțuzesc, de dragoste și de căsnicie, în luptă cu sărăcia și cu răutatea oamenilor. Prietenii noștri avură ghinionul să-l găsească pe la jumătate. După ce se trudi să priceapă ceva din mișcările de pe ecran și din cuvintele străine ieșite din gura unor umbre, Irimia își înghiți cu mare greutate un căscat și se rugă de institutor să-i facă semn când o socoti domnia-sa că e mai interesant. Se vede

însă că acesta n'auzi bine, sau își făcu de uitare, că tocmai după sfârșitul filmului îl îmboldi pe tovarăș cu degetul și-i șopti la ureche:

— Ți-a plăcut?

Irimia Bostan, care dormise dus, făcu ochii mari și întrebă turburat:

— Ce?

IX

O DUMINICĂ FRUMOASĂ. — CONFORT. — LA CURSE. — CHIULUL „AMIRĂLESEI". — BORSCHE D'AGNEAU. — LA BAR.

Hotărît lucru, solii dela Fălticeni au parte de vreme frumoasă. E încântătoare această Duminică de Mai. Niciun crâmpei de nor, nici o şuviţă de vânt, ci numai soarele e stăpân pe cer şi pe pământ. Clopotele celor peste o sută de biserici ale Capitalei vestesc în cor, că e ziua Domnului. Marile bulevarde s'au umplut dis-de-dimineaţă cu popor care vrea să evadeze în împrejurimi sau mai departe. Florăresele au acaparat colţurile mai frecventate, cu coşurile arhipline de darurile cele mai frumoase ale pământului şi ale soarelui. Altă lume se îndreaptă spre biserici şi spre cinematografe, respirând cu nesaţ un văzduh bucuros că a scăpat de biciuirea unei ierni prelungite.

Prietenii noştri însă întârzie să ia cunoştinţă de ceeace se petrece dincolo de confortabilele

lor camere dela „Ambasador". Se simt așa de bine în moalele divanurilor și în interiorul pe care nu l-au avut și probabil că nu-l vor avea niciodată acasă, încât nu se îndură să se mai scoale. Iancu Pană cugetă adânc la mulțimea de cărți văzute în marea librărie și plănuește o aprovizionare engros. A citit mult în viața dumisale, dar ar fi putut să citească și mai mult, căci nu i-a lipsit nici timpul, nici mediul priincios lecturii nesățioase. Orașul în care face apostolat de peste douăzeci de ani e liniștit, strada pe care o locuește e și mai liniștită, casa îi e încăpătoare și în brațele soarelui, grădina e spațioasă și umbrită de meri și de gutui, soția e gospodină și tovarășă ideală, iar vreun viciu care să-i răpească orele libere și pacea din suflet, n'are și n'a avut niciodată. Salariul însă nu i-a îngăduit, pentru hrana intelectuală, decât foarte modeste posibilități. Abia a izbutit să se țină la curent cu literatura pedagogică, să plătească abonamentul la o revistă a corpului din care face parte și să cumpere, la chinuitoare intervale, câte o revistă literară, — rar câte un volum de versuri sau de proză beletristică.

Acuma însă — slavă lui Dumnezeu! Are de unde să-și procure și pentru el și pentru alții. Dacă părintele Ermolae plănuește înoirea bisericii din Prisada, jupân Irimia asigurarea

viitorului celor cinci copii, el va înzestra târgul Fălticenilor cu o bogată bibliotecă. E sigur că va obține și sprijinul primăriei, poate și pe al prefecturii, dar temelia el o va pune.

Irimia Bostan, aflând din gura madamei, că cu aparatul telefonic care stă bosumflat pe măsuța de lângă capul divanului, se poate vorbi cu orice localitate din țară și de pe glob, iar nu numai cu bufetul și cu administrația hotelului, se hotărîse să ducă boeria până la capăt. Era foarte convins că odată reîntors în Fălticeni va strânge cu amândouă mâinile băerile pungei ,așa că trebuia să profite de acest răstimp de risipă și să-și mai facă și alte gusturi.

Chemă mai întâi casa primarului din Fălticeni.

— Allo? Chiar domnul primar? Cu tot respectul... bună dimineață! Aici, Irimia Bostan... Ce? Irimia Bostan, comersant în Ulița Ciurii! Ce? Chiar el, domnule primar, și am vrut să știu ce mai faceți... Telefonez chiar din București... și chiar dela hutel „Ambasădăr"... E așa o namilă, că ai face douăzeci de primării... Vă rog să mă scuzați, domnule primar, că îndrăznesc să mă prezint așa într'un hal, în fața d-voastră... Ce? Am răcit, c'am fost aseară la teatră și am uitat să pun bumbac în urechi... Iar acuma stau în pat, chiar subt oghial — e

așa de matasă! — și am gândit să vă dau bunădimineață și să vă întreb ce mai e pe la Folticeni... Imi pare foarte bine și vă rog să nu vă supărați... Noi plecăm diseară, împreună cu d. Pană, cu părintele Irmulae și chiar cu Iftodor, dacă se poate, — și vă rog să trimiteți vorbă acasă la mine, pentru astă. Dar vă rog, domnule primar, să nu trimiteți un gardian, ca să nu se sperie cupiii... Vă salut cu respect! Mulțumesc! Cu tot respectul! Vă salut! Bonjăăr!

După ce închise telefonul, Irimia se căi amarnic că și-a adus aminte de „bonjour" abia în ultimul moment. Apoi se umflă în pene, de satisfacție și de mândrie că a vorbit cu primarul, fiind numai în cămașă, iar primarul i-a răspuns ca unui cetățean de ispravă, iar nu cum ii răspundea altădată, când, în lipsă de buzunare, purta batista în sân sau la curea. Atunci îi zicea Bostan — și din Bostan nu-l mai scotea, cu toate că îl saluta ca pe un ministru. Iar acum, deși i-a vorbit aproape desbrăcat, primarul i-a zis „Domnule Irimia!"...

— Ci însamnă să nu fii un pârlit, care vinde două mături pe zi și n'are după ce bea apă!...

Dar plăcerea cea mai mare pentru... domnul Irimia, abia acuma venea. Douăzeci de ani în șir s'a ciondănit el cu Moișă Negru, crâșmarul din drumul lui, cu toate că erau rude de aproape. Moișă nu l-a scos niciodată din „prost",

iar Irimia, pe Moisă, din „hoț". Irimia era prost fiindcă trăia în sărăcie amarnică; și era sărac fiindcă era prost. Așa judeca Moișă. Acum e rândul Irimiei să-l judece pe Moișă. Crâșmarul însă n'are telefon acasă, încât, fu nevoit, Irimia, să deranjeze pe Iți Florescu, băcanul din colț, care are despre dânsul păreri mai bune decât Moișă.

— Allo! Tu ești Moișă? Aici... domnul Irimia Bostan... Vorbesc chiar din București — și chiar dela hutel „Ambasădăr"... E așa un palat! Are șaptesprezece caturi și o mie de camăre... Eu stau la etajul al douăzecilea și dacă aș avea un uchian m'aș uita drept la Folticeni.. Ce? Ai crezut că m'a calcat un tramvai? Tu ești așa un prost! Eu nu umblu cu tramvai, boule, ci cu utumubil... Stau în fund, pe moale, și mă gândesc la tine, că degeaba trăești pe pământ... Toată viața ai vândut apă cu spirt și ai fript cârnați împuțiți și niciodată n'ai umblat cu utumubil și n'ai dormit pe așa moale... Și tot așa un hoț și un bou ai să mori... Ce? Mie mi-a ajutat Dumnezeu, că am fost negustor cinstit și om de umenie, dar pe tine te ține dracu în ghiare și nu te lasă măcar să porți o haină mai bună și să mănânci odată ca un boer... Eu plătesc aici două mii de lei pe zi, chirie, și masa mă costă tot o mie și bacșișurile tot o mie... Ce? Allo! Ce? Nu mai vorbești? Te-ai supărat? Ce?

Iancu Pană, auzind pe Bostan vorbind cu Fălticenii, se molipsi și el — și chemă pe directorul școlii la care avea catedra. Apoi telefonă la Bălți, unui bun prieten, pe care nu-l văzuse de unsprezece ani... Și mare fu bucuria amândorura, dar mai ales a institutorului, că pot să schimbe câteva cuvinte, după atâta trecere de vreme.

Dar ce face Ifrim Iftodor, norocosul candidat la prietenia unei doamne din „lumea bună?" Și poate chiar la... mâna ei?

E pur și simplu amorezat! Dar un amor de altă calitate decât cele pe care le-a mai avut în lunga și neastâmpărata-i burlăcie. Nu știe nici el cum să-l taxeze, dar își dă binea seama că e de altă calitate. Și chiar de alt calibru. Când a mai fost picnit de această boală, s'a uitat drept în ochii iubitei și i-a spus ce simte, cum simte și cum are să procedeze dacă ea nu simte la fel. Sau dacă măcar nu... consimte. De data aceasta, însă, n'are curaj să-și mărturisească lui însuși ceeace îl doare, deci cu atât mai puțin ființei care i-a înfipt un of, ca un cuțit, în inimioară. I se pare așa de mare prăpastia care îi desparte, că refuză categoric să admită putința unei apropieri de oarecare tărie și durată. E drept că există precedente, când femei din aristocrație, prințese chiar, și-au legat soarta, fie și vremelnic, de simpli muritori,

dar acei muritori erau muzicanți, dansatori sau măcar acrobați de circ. Dar el ce este? Un biet funcționăraș dela prefectura unui biet județ, fără vreun talent și fără vreo boabă franțuzească!

Are totuși momente când inima îi șoptește categoric să spere. Țuchi nu este prințesă, nici ducesă, nici contesă, ci fiica unui moșier și văduva unui general de marină. Deci, destul de sus ca să-l ție la distanță, și totuși nu prea sus ca să și-l apropie. Atunci, dansează după propriu-i fluer și-și face planul să nu forțeze lucrurile. Să continue a se purta cu maniere de sclav și s'o privească cu ochi de câine care așteaptă să fie mângâiat.

A adormit târziu — și totuși s'a deșteptat devreme, amărât că nu-și amintește visele. Apoi iarăși s'a culcat, ca să-și făurească singur un vis, dar l-a deșteptat vocea răstită și pițigăiată a lui Irimia Bostan. A vrut să telefoneze la „Athenée Palace", dar întrucât ea nu-i dăduse prealabilă încuviințare, a reașezat receptorul pe furcă, oftând... fericit. A făcut însă alt gest, pentru care s'a felicitat singur. Și anume: a comandat, prin administrația hotelului, un buchet mare de garoafe, la cea mai vestită florărie din București, pentru a fi trimis amirălesei, la hotel. Ce ochi va face ea când îl va primi, și mai ales când va afla cine

i l-a trimis! Această problemă îl frământa pe el, în clipa când Pană și Irimia năvăliră în cameră, ca să-i ceară socoteală pentru dezertare și apoi să pună la cale cele pentru plecarea din București.

— Nu mă întrebați nimic, căci nu veți afla nimic dela mine. Și nici la Fălticeni nu mă înapoez la termenul convenit. Mă aflu la o mare răscruce a destinului... E probabil să fac un salt pe culme, și tot așa e posibil să rămân bun în grad. Nu anticipez nimic, deoarece, după cum bine v'ați convins, nici soarta omului și nici norocul nu umblă pe drumuri ce ar putea fi ghicite mai dinainte. N'aș fi însă prea mult mirat, dacă deslegarea o voiu avea chiar astăzi după ora trei... Să știți însă că joc o carte mare...

Iancu Pană și Irimia își examinară prietenul, cu gânduri încrucișate, apoi se priviră lung și întrebător.

— Ori e nebun, ori se face prefect, — își dădu Bostan cu părerea, sigur că altă pricină nu e la mijloc. Dar Iancu Pană se gândise la cu totul altceva. Bănuia că Iftodor e în perspectivă să intre în vreo combinație cu niscai oameni de afaceri și deci să spere o lovitură. Apoi conveni că ar putea să fie la mijloc o femeie. Îl știe pe Iftodor îndrăzneț și chiar șmecher, adică așa a auzit, în relațiile cu sexul

slab, încât n'ar fi de mirare să fi sucit capul vreunei bucureștence cu parale și cu trecere.

Il lăsară în apele lui și începură pregătirile pentru plecare. Mai aveau zece ceasuri până la tren, dar omul înțelept se pune la cale din vreme. Când își dădură însă seamă că nu prea au cu ce își bate capul, făcură haz. Pachetele cu târgueli rămâneau așa cum au fost întocmite în diferitele magazine, iar pentru a vârî în valize cămășile de noapte, prosoapele și periile de dinți, nu le trebuia mai mult de un minut.

Părăsiră câteșitrei hotelul, cu gând de plimbare. Iftodor avea treabă abia la orele trei, când urma să-și întâlnească iubita la hipodrom, iar Pană și Irimia nu prea știau cum să-și întrebuințeze ultima zi de ședere în București. Institutorul ar dori să dea o raită prin muzee, iar Irimia ar vrea să vadă „Moșii" sau Luna Bucureștilor".

Vitrina cofetăriei „Popovici", dela portarul palatului „Aro", le amintì că afară de halva și stafide, alte dulciuri n'au cumpărat pentru a duce celor de acasă. Și slavă Domnului că au cui să ducă. Bostan are copii, Iancu Pană, câțiva elevi foarte dragi, și nici șeful de birou nu-i chiar așa de singur în Fălticeni. Toți prietenii lui au copii, iar femele care îl simpati-

zează s'au înmulțit grozav de când s'a îmbogățit.

Intrară în cofetăria bogat asortată, dând „bunăziua" în cor și salutând pe toată lumea, — Pană și Irimia cu stângăcie și cu smerenie, iar Ifrim Iftodor cu aere de om îmbulzit de noroc.

Irimia își pusese ochii, încă de afară, pe un iepure de ciocolată, mult mai voinic decât cei care trăesc pe câmp și prin pădure. Rămăsese din cei confecționați pentru Paști și cofetarul îl mai ținea încă în vitrină — probabil pentru arta deosebită cu care era lucrat.

— Cât costă vulpea astă? — întrebă Bostan pe una din vânzătoare, după ce își fixă în mintea lui o cifră peste care să nu treacă.

— Nu e vulpe, ci iepure! — îl corectă fata, mirată că așa domn n'a văzut niciodată cum arată un iepure.

— Și dacă e iepure, cât costă?

— Patru mii de lei...

— Ce?

— Patru mii de lei!

— Patru mii de lei, un iepure mort?! Cu banii aiștia, te rog pi mata să mă crezi, că pot să cumpăr două duzini și îmi rămân și blănile. Sau poate ai vrut să glumești? Și crezi mata că-ți șade frumos să faci glumă cu un om de cincizeci de ani? Ce?

Vânzătoarea se roși toată și vru să se explice, dar văzând pe tovarășii acestui domn supărăcios, râzând, îi imită și ea. Irimia socoti că e cam îndrăzneață și deschise gura să mai zică ceva, dar pe loc își aduse aminte că se află într'o cofetărie mare din centrul Capitalei, iar nu într'o dugheniță cu rahat, din Fălticeni, și luă o atitudine caraghios de respectoasă.

— Scuzați, vă rog! N'am știut... am făcut o glumă proastă... dar vă rog să mă scuzați. La noi, la Folticeni, e obiceiul să mai glumească oamenii... Face patru mii... și face chiar șase.. dar mie să-mi dai bomboane de zece lei... Am așa cupii mici... Și chiar de douăzeci de lei să-mi dai, că e o marfă care nu se strică... și nici n'are să aștepte ca să se strice...

La socoteală, achitară fiecare, deci și Irimia, câte șapte sute de lei... Iar pachetele cu tot felul de dulciuri fură îndrumate către hotel.

Și porniră mai departe, pe bulevardul Take Ionescu.

Merg oarecum mai liber ca în ajun. S'au mai familiarizat cu înălțimea caselor, cu lărgimea bulevardelor și cu necurmatul du-te vino de automobile și de tramvaie. Nu se mai miră în cor și nu se mai tem că automobilele, în viteza lor nebună, s'ar putea urca pe trotuar. Continuă însă să-și dibue gulerile și cravățile la fiecare cinci minute, să-și întindă jiletcile

şi să se examinze de sus şi până jos. Cu toate că îşi are inimioara angajată, Iftodor îşi păstrează năravul de a se uita în urma femeilor; iar Irimia, vioi şi în permanenţă agitat, se întoarce cu totul — de la stânga la dreapta, dela dreapta la stânga şi apoi împrejur.

Iancu Pană e mai înalt şi mai bine legat decât tovarăşii săi. E brunet, cu părul cărunt, poartă mustăţi cu vârfurile răsucite şi haine bleu-marin. Calcă rar şi îndesat, iar degetul cel mare dela mâna stângă îl ţine în buzunarul vestei.

Irimia Bostan şi-a făcut costumul cel nou la acelaş croitor şi din aceeaşi bucată de stofă. El e mic de stat, fără fir de păr alb, cu mustăţile orientate după dispoziţie şi cu părul tuns pe piele. E ceva mai tânăr decât institutorul, dar pare mai în vârstă. Calcă neregulat, vorveşte mult şi adesea singur şi nu-şi lasă mâinile nicio clipă să se odihnească. Le scoate din buzunarele pantalonilor, ca să le împreuneze la spate, apoi îndată le mută la încheietura vestei şi imediat le vâră din nou în pantaloni. Se scarpină des după urechi, ca şi când nu i-ar ieşi anumite socoteli, — şi mai rar în bărbie, probabil după ce îi ies socotelile aşa cum a dorit.

Ifrim Iftodor, bărbat abia trecut de patruzeci şi şase de ani, e mai 'nalt decât Irimia,

dar mai scund decât institutorul. Și cel mai subțire dintre toți. Poartă haine gri deschis, guler tare, mânuși maron, de piele, mustață tunsă și un bucheţel de mărgăritare la butonieră. Păşeşte mândru şi sigur de sine. Uneori însă şovăe şi cade pe gânduri. Atunci, Irimia îl loveşte cu cotul şi crede că face un spirit:

— Şi dacă n'ar să fie aşa şi ar să iasă altfel?

Iftodor se încruntă, mai mult decât îi e permis faţă de un prieten, şi întreabă ca un şef surprins de îndrăzneala subalternului:

— Ce să fie şi ce să iasă?

— Ală la care te gândeşti.

Mai trebue spus aci că numai hainele lui Iftodor cad bine pe corp. Croitorul celorlalţi, silit să le facă în grabă, a comis greşeli la măsurătoare. Sacoul institutorului e mai lung în faţă decât la spate, iar pantalonii lui Bostan sunt prea largi şi prea lungi. Din care pricină domnia-sa e nevoit să-i ridice când şi când şi să-i pipăe pentru a se încredinţa că nu i-a uitat la hotel.

In piaţa Romană se opriră să privească statuia lui Lascar Catargiu. După observaţiile de rigoare: institutorul — că a fost un mare bărbat de stat, Irimia — că n'are pălărie, iar Iftodor — că e soclul prea puţin înalt, porniră iarăşi în necunoscut. De acuma păşesc chiar pe bulevardul care poartă numele statuei. E cel

mai larg și mai frumos bulevard din capitala României.

Zărind biserica Sf. Visarion, pe strada cu același nume, își aduseră aminte că e zi de sărbătoare, adică sfânta Duminică, și se abătură să aprindă lumânări și să se închine. Dar frumusețea slujbei îi reținu în biserică mai mult decât avuseseră intenția să rămâie.

În piața Victoriei, de unde pleacă — sau sosesc — atâtea străzi, făcură ca popa Duhu, din „Amintirile" exdiaconului Creangă, adică: stuchiră în palmă și loviră cu dunga celeilalte palme. Dar numai așa fiindcă erau bine dispuși, căci tot pe șoseaua Kiseleff ar fi apucat.

Vizitară muzeul național de Istorie Naturală, apoi merseră în zig-zag, traversând mereu Șoseaua, ca să ia cunoștință și de aleele din dreapta și de cele din stânga. Se simțeau obligați să vadă tot, măcar pe acolo pe unde trec, ca să aibă ce povesti la întoarcere.

Când ajunseră la restaurantul „Bufet", cu grădină mare și cu două orchestre: una civilă și una militară, conveniră că ochii și mintea s'au desfătat îndeajuns în această jumătate de zi minunată și că acum e rândul stomacului.

La ceasurile două, porniră către hipodrom. Iftodor avea întâlnire cu femeia care îi stăpânea gândurile, iar Pană și Bostan, înduplecați de Iftodor, voiau să vadă cum aleargă niște cai,

care n'au altă treabă decât să se hrănească bine şi să se ia la întrecere. Niciunul din ei nu văzuse cai de curse, nici măcar la cinematograf, şi deci nu-şi puteau închipui cum arată un hipodrom şi în ce chip are să se petreacă această alergare.

— Să stăm mai la distanţă, ca să nu dea peste noi şi să nu ne umple de colb, — grăi Bostan, ca unul ce nu admitea să fie ucis de cai, după ce a scăpat teafăr din întâlnirea cu tramvaiele şi cu automobilele.

Fiind zi frumoasă, iar în program figurând un premiu important, a venit lume multă la hipodrom. Lume atrasă de mirajul unui câştig fără muncă, de un spectacol care nu e nici teatru nici cinematograf, sau de nevoia de a se duce undeva.

Provincialii noştri, în special Irimia Bostan şi Iftodor, căci institutorul mai avea oarecare idee de curse, din lecturi, se simţiră oarecum nepoftiţi în acest public grăbit şi enervat, ca în preajma unui eveniment ce se va produce din clipă în clipă. Unii cercetează programul, alţii se înghesue la casele de bilete — şi toţi, bărbaţi şi femei, vorbesc numai de cai şi de jockei, pronunţându-le numele ca şi când ar fi în discuţie rude apropiate sau indivizi care, prin ocupaţia sau talentul lor, se bucură de mare popularitate.

— Ce? — cuteză Irimia Bostan, după ce se mai familiariză cu lumea şi cu mediul .Trebuie să fie cineva nebun, ca să-şi rişte averea şi chiar o sută de lei, pe un cal care fuge! Dacă se împiedică, ar să mai iasă? Şi dacă altul fuge mai tare, tot n'ar să iasă!

Se sună plecarea cailor către locul de unde va începe cursa. Sunt toţi numai nervi. Parcă sunt conştienţi că vor trece un greu examen, care le va urca valoarea în ochii stăpânilor şi ai acestiu public nerăbdător, ce îi examinează cu sentimente de dragoste sau de duşmănie.

Pană îi priveşte cu nesătulă admiraţie, dar Bostan e decepţionat. El se aştepta să vadă cai voinici şi călăreţi la fel, iar nicidecum nişte căluţi traşi prin inel, ca domnişoarele la regim de slăbire, conduşi de copii sau de slăbănogi în haine colorate.

Toată lumea se înghesue acum la tribună sau se caţără pe grilajuri. Privirile tuturor au aceeaşi ţintă, gândul fiecăruia e la calul sau la jockeul favorit, iar previziunile se divulgă în şoapte.

Cel din urmă sunet de clopot anunţă plecarea. Publicul freamătă ca o furtună stârnită în plin senin. Bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, s'au ridicat de pe bănci ca să privească goana, ca o vijelie, a cailor şi să-şi stimuleze favoriţii prin strigăte şi prin gesturi disperate. Domni

eleganți și doamne împodobite cu scumpe bijuterii, călcând legile boeriei și uitând că o eventuală neșansă nu va pricinui niciun gol în averea lor, s'au făcut tot o apă cu marea massă a jucătorilor și a chibiților.

— Hai, Constantinescu!

— Curaj, Vincent!

— Câștigă Hangiu!

— Iese Han!

— Haide, L'Aouzele! Courage, mon enfant!

Când mai rămâne o mică distanță până la potou, publicul nu mai strigă ci urlă. Se văd fețe crispate, ochi bulbucați, gesturi de epileptici. Se aud amenințări violente, chicote de apropiată biruință și expresii de parlagii. La urmă, totul se termină într'un balamuc de urale și de huidueli.

Iancu Pană e încântat de noutate, dar Irimia Bostan, nefiind suficient lămurit, nu știe ce atitudine să ia. In tot cazul, nu e momentul pentru păreri definitive. Cursele sunt abia la început.

In acest timp, Ifrim Iftodor așteaptă singuratic, la o masă din interiorul bufetului, cu speranțele lui în scădere... Iubita trebuia să vină la trei, — i-a repetat de două ori că e foarte punctuală, — iar acum e ceasul trecut de patru! Ce s'o fi întâmplat? Probabil c'a uitat... O doamnă din înalta societate nu e

obligată să țină minte ca o femee mai de jos... I-a făcut însă — lui — atâția ochi dulci, l-a strâns chiar de mână în mai multe rânduri, și i-a dat să spere lucruri foarte plăcute... Sau poate că i s'a părut lui... O fi bolnavă... I s'o fi întâmplat vreun accident... Tramvaiul și automobilul, ori liftul dela hotel, nu fac deosebiri după clase... Cu siguranță că i-a telefonat la „Ambasador", — și el, ca un prost, în loc să aștepte la hotel, un semn dela ea, a plecat la biserică și la plimbare.

Mai așteptă un sfert de oră, apoi telefonă la „Ambasador". Răspunsul portarului îi căzu ca un leșin la inimă. Nu numai că nu-l căutase nicio doamnă, dar frumoasele și scumpele flori, pe care i le-a trimes în semn de dragoste și de stimă, îl așteaptă, ofensate, în propria lui cameră... „Amiraleasa" era necunoscută la „Athenée Palace"...

Telefonă la marele hotel din piața Palatului. Răspunsul confirmă pe cel primit dela portarul „Ambasador"-ului.

Agăță receptorul ca un om păcălit de soartă tocmai în ceasul când a socotit că e mai binevoitoare și mai darnică cu el. Își dădu seama c'a avut de-a face cu o escroacă, dar nu regretă banii pierduți cât mai ales ușurința cu care s'a lăsat îmbrobodit la ochi. Nicio altă femee nu izbutise până atunci să-l păcălească

într'un chip oarecare, iar acum s'a lăsat amăgit — și în ce hal! — de cea dintâi întâlnită în București. De bunăseamă că, de când are parale, și-a mai pierdut din minți! Altfel nu se explică atâta gugumănie la un bărbat care apropie jumătatea de veac...

— Idiotule! — își zise el lovindu-se cu degetul în tâmplă. Apoi înghiți două sticle de bere, ca omul la un necaz pe care și l-a făcut singur, și ieși din bufet cu gând să-și ia prietenii și să plece.

— Hei! — cum a ieșit sucuteală? — îl întrebă Irimia ironic. Dacă a ieșit prost, atunci joacă la cai că ar să iasă bine...

Se pregătea cursa a treia.

Ifrim Iftodor, văzând cum se pasionează atâta lume pentru alergări și că prietenii lui s'ar hotărî cu greu să plece înainte de sfârșit, se îndreptă spre cea dintâi cassă din calea ochilor și cumpără bilete la nimereală. Nu cunoaște caii, nu i-a șoptit nimeni la ureche că are să câștige cutare sau cutare, nici nu se teme de vreo combinație între proprietari sau între jockei. Dealtfel, el pontează pe numere, nu pe cai sau pe jockey. A luat numerele 1, 3 și 11, fără să cunoască animalele respective.

Câștigă cu 11.

La cursa a patra joacă la fel — și iar câștigă. La cursa a cincea asemenea.

La ultima cursă riscă tot câștigul realizat până atunci, plus o mie de lei din buzunar, ceeace îl determină pe Iancu Pană să facă și el o încercare. Așa ca să nu-și găsească vină că a fost la curse și n'a jucat. Și ca să fie la fel cu toată suflarea de pe hipodrom. Dar nu cumpără decât un bilet de o sută, plasat. Se molipsește pe loc și Irimia Bostan, dar el nu se poate decide pe care cal să joace. I-a examinat, la plecare, și putea să jure că toți vor ajunge la potou în aceeași clipă. In cele din urmă a cumpărat numerele alese de Iftodor, apoi a luat și numărul ales de institutor, a mai luat și din proprie inspirație, și la închiderea casselor a constatat, cu mirare și cu haz, că nu i-a rămas niciun cal nejucat. Era probabil unicul jucător sigur că nu va arunca toate biletele cumpărate.

Această ultimă cursă a adus lui Iftodor un câștig neto de nouă mii de lei. Iancu Pană a pierdut, iar Bostan a realizat treizeci și patru lei, la un capital de două sute douăzeci. Iftodor constată că proverbul care zice că acel ce pierde în dragoste câștigă la curse, s'a adeverit întocmai, iar jupân Irimia e convins că dânsul, fără să vrea și fără vreun calcul mai dinainte, a descoperit mijlocul de a câștiga la curse. Nu mult dar sigur.

— Nu-ți mai bați capul că ar să iasă negru

și n'ar să iasă ală bălțat, ci joci pe toți și unul din ei tot iese...

La ieșirea din hipodrom, Iftodor le vorbi cinstit despre aventura sa, rugându-i să păstreze taina cât mai multă vreme. Și mare mirare îi cuprinse pe cei doi când auziră că o femee își poate permite astfel de înșelătorii, și că un bărbat ca Iftodor s'a lăsat prostit și încântat cu atâta ușurință. Iar sfatul lor prietenesc, fu acesta: să se lipsească de banii împrumutați târfei, mai ales că a câștigat la curse, și să râdă singur ca de-o prostie pe care orice bărbat o poate face. Fiindcă Iftodor se arătase hotărît să-și amâne plecarea, ca să supună cazul celor dela poliție și să dea de urma hoțoaicei. Nu atât pentru recuperarea banilor „împrumutați", cât mai mult ca să vadă ce mutră va face „Țuchi", cu cătușele la mâini și cu gardianul la spate.

Până la urmă, Irimia se lăsă convins și trecu de partea lui Iftodor. Zece mii de lei nu e o sumă de care să te poți lipsi așa ca de-un pol sau de-o sută. Apoi nici Iancu Pană nu mai găsi temeiuri împotrivă. Și, cum nu se cădea să-și lase prietenul și tovarășul singur, căci patru veniseră și tot patru trebuiau să se înapoeze odată, hotărîră să amâne plecarea cu douăzeci și patru de ore, încredințați că nici cuviosul monah nu se va opune.

Când se înapoiară la hotel găsiră pe părintele Ermolae aşteptându-i în marele salon dela parter, cu toate pachetele în jurul cuvioşiei sale. Deoarece anunţaseră că pleacă, portarul închiriase camerele la alţi pasageri şi totodată le evacuase bagajele, aşa cum se obişnueşte şi cum era cu dreptate.

Auzind din gura lui Iftodor tărăşania cu văduva nemângâiată, precum şi hotărîrea lui de a nu se lăsa păgubaş, părintele Ermolae se miră ca de-o ispravă a necuratului. Cu multă părere-de-rău însă conveni să-şi amâne plecarea. Şi poate că tot ar fi plecat dacă şederea nu i-ar fi fost la schitul Darvari şi dacă nu i s'ar fi lipit inima de fraţii şi de rânduiala din acel schit. Aşa că sfinţia sa se înapoe iarăşi la părinţii sfetagoreţi, iar cei trei îşi mutară domiciliile la alt hotel, întrucât la „Ambasador" nu mai erau camere libere. Dealtfel, începuseră să se cam sature de-o boerie care le uşura buzunarele şi să dorească iarăşi viaţa de până aci, bineînţeles cu oarecare modificări îndreptăţite de noua situaţie materială.

Când ajunseră la hotelul cel nou, şi acesta destul de mare şi de central, dar mai convenabil ca preţ, Iancu Pană bagă de seamă că i-a dispărut şi pălăria cealaltă... Deci încă un motiv, dacă mai are nevoe, pentru amânarea plecării. Duminica nu vinde nimeni pălării, iar în

Fălticeni nu te poți întoarce cu capul gol, atunci când concetățenii îți cunosc o anumită meteahnă.

Trebue să spunem aci, dacă mai e trebuință, că nici unul din prietenii noștri n'avea chef de așa înapoere grabnică de unde plecaseră. Institutorul și cu Iftodor își luaseră concedii de câte cinci zile, prăvălia lui Bostan mergea la fel de prost și cu el și fără el, iar părintele Ermolae începuse a se simți mai bine la Darvari decât la sfânta ctitorie a Lăpușneanului Alexandru. Călugării de aci sunt mai iscusiți în tâlcuirea scripturilor, iar mâncarea e mai scăzută și mai gustoasă... Sfinția sa mărturisea numai pricina cea dintâi, dar nici pe a doua n'o putea ascunde cu desăvârșită fățărie.

Și apoi, ca să vorbim cinstit, oamenii nu văzuseră și nu cunoscuseră mare lucru din acest imens București. Irimia avea poftă — și poate chiar interes — să vadă cum se face schimburile la Bursă; institutorul dorea să asiste la un spectacol teatral și să mai viziteze vreo librărie, vreun muzeu; Ifrim Iftodor, petrecăreț și afemeiat, nu putea să se declare mulțumit cu o aventură ratată, iar cursele de cai abia începuseră să-l atragă. Incât, chiar dacă șeful de birou nu s'ar fi lăsat escrocat și nici institutorul nu și-ar fi pierdut pălăriile, ar fi găsit ei alte motive să mai rămână.

Programul pentru seara aceasta îl întocmiră cu ajutorul binevoitor al portarului : aperitive la „Dragomir", cina la un cunoscut restaurant, botezat franțuzește, iar otpustul să-l facă la un bar. Ifrim Iftodor e dispus să cheltuiască, de va fi cu putință, toți banii câștigați la curse. A pierdut în dragoste, dar tocmai din această pricină i-a mers bine la hipodrom. Dacă falsa văduvă de amiral ar fi venit la întâlnire, n'ar fi mai jucat la curse — și poate că i-ar fi mai dat câteva miișoare. Se află, deci, de două ori în câștig.

La „Dragomir", se așezară îndată pe sandviciuri cu icre negre, crochete de cașcaval și pe vin de Porto. Apoi urmară cu bere de Pilsen. Și din nou cu vin de Porto. Niciunul din ei nu cunoscuse până aci gustul icrelor negre. Și nici al băuturilor aduse de peste mări și țări. Din care pricină, nu se prea entusiasmară decât de lucrul nou, căci nici icrele negre nu le găsiră a fi cine știe ce minunăție, nici vinul cine știe ce grozăvenie. Numai când văzură nota de plată conveniră că, într'adevăr, au făcut lux de boeri mari.

Clădirea care adăpostește restaurantul în care se folosește de predilecție limba lui Voltaire, îi decepționă grozav, căci le era teamă să nu mănânce prea... eftin. Cu boeria, ca și cu orice lucru, când începi se cade să mergi până

la capăt. Mai ales când cel care plătește n'a asudat prea mult pentru bani. Așa că nu intrară decât cu titlu de încercare.

Sala de mese e de-o simplitate izbitoare, în contrast cu eleganța mușteriilor și în special cu strălucitoarele bijuterii ale cucoanelor. Iancu Pană și cu Bostan, impresionați chiar dela intrare, ezitau să păşească dincolo de orchestră, dar Ifrim Iftodor, care se ospătase în seara trecută la „Continental", se considera deacuma familiarizat cu luxul cel mare. Insă nu în așa măsură ca să nu prefere o masă mai retrasă, care să nu-l oblige să traverseze salonul în lung și în lat.

Institutorul se simte așa de străin de această lume și de acest lux, că ar fi de-o sută de ori mai mulțumit să se găsească, în acest moment, în restaurantul „Tanu" din Fălticeni, sau într'o bodegă oarecare. Iar Bostan, și așa mic de statură, s'a mai micșorat încă. Ochii-i, de obicei vioi și bănuitori, s'au fixat speriați și decolorați în frizura chelnerului care așteaptă comanda.

Lista de bucate e scrisă, bineînțeles, în franțuzește. O cercetează întâi Iftodor, ca unul care a învățat liceul, apoi Iancu Pană și la urmă jupân Irimia. Dar în zadar recurge acesta la ajutorul ochelarilor că nu înțelege nimic. Nu e sigur nici măcar dacă bucatele sunt notate

într'o limbă străină, sau așa li se spune în marile restaurante ale Capitalei. Până și Iftodor își dau cu coatele și-l așteaptă să se pronunțe, dar el strâmbă din nas, ca și când mare lucru n'ar cuprinde lista, și își arată dorința ca un bețiv după ce se trezește :

— Aș vra ceva acru..

Garsonul își stâlci, cum putu, pofta de râs, — și așteptă s'audă și dorința celorlalți.

Iancu Pană citește cu ușurință franțuzește, deși n'a învățat în școala normală, dar pentru a pricepe întocmai o astfel de listă de bucate, când toată viața n'a ieșit din ciorbe, din tocături și din fleici naționale, nu i-ar fi de mare ajutor nici dicționarul. Iar Iftodor, care nu s'a mai ocupat de franceză, din ziua când și-a dat bacalaureatul, nu izbutește nici să citească corect.

In cele din urmă, institutorul, având împuternicirea tacită a prietenilor, fixă un menu pentru toți, fără să fie sigur că chelnerul va servi întocmai felurile la care s'a gândit el. Și fiindcă acest menu va face multă vreme obiect de vorbă în Fălticeni și va rămâne probabil în istoria familiilor Pană, Bostan și Iftodor, îl notăm întocmai :

Sterlet froid sauce rémoulade
Borsche d'agneau
Omelette aux champignons fraiches

Ragout de filet et polenta
Filet de porc a la broche
Salade de concombres
Fromages blanc
Café glacé
Vin de Cotnari.

După cum se vede, menu-ul nu e alcătuit rău, dar decepția amicilor noștri, în special a lui Ifrim și a lui Irimia, e de nedescris. De unde se așteptau să fie serviți cu cine știe ce bunătăți necunoscute de ei, se pomenesc cu borș de miel, cu tocană de mușchi și cu brânză de Brăila! Pentru astfel de... specialități, nu-i nevoe să te ostenești până la cutare restaurant franțuzit, din București. Le găsești la orice birt din Fălticeni. Bostan, în primul rând, e revoltat la culme. Mai ales după plată. E așa de sigur că au fost păcăliți, cum e sigur că nu-l mai cheamă Goldenberg și că a câștigat o jumătate de milion la loterie. Are chef să-l ia pe garson de guler și să-i ceară socoteală.

— Mă rog matale, să-mi explici, pentru ce ne-ai servit pește și la sucuteală ai pus sterlet? Pentru ce am plătit polentă și am mâncat mămăligă? Și ai crezut oare, matale, că noi n'am mai văzut așa brânză și așa castraveți cu oțet și cu untdelemn?

Noroc că au înghiţit Cotnarul cu repetiţie şi astfel le-a mai scăzut deziluzia. Ceeace nu l-a împiedecat pe Irimia, la plecare, să-şi dea cuvântul că în acest restaurant n'are să-i mai calce piciorul.

— Mă rog: dacă e tucană, să-i zică tucană; şi dacă e friptură, să-i zică friptură; şi dacă e mămăligă să nu-i spue... ală! Ce? Eu zic aşa, cucoane Iancule şi domnule Iftodor, că în Bucureşti e mai multă lume proastă decât la Folticeni. Altfel n'ar umbla cu aşa înşelătorie şi cu aşa prefăcătorie...

După un sfert de oră păşeau pe uşa unui cunoscut bar de pe bulevardul Brătianu. Nu ştiau ce o să găsească acolo, dar fiindcă intra atâta lume, îşi închipuiră că ceva de seamă trebue să fie.

Localul, în formă de potcoavă, e arhiplin. Dar prietenii noştri se simţiră mai cu curaj decât la restaurant. Semiobscuritatea din sală e mai favorabilă debutului. Dar şi atmosfera e mai familiară. Aici nu se mănâncă după tipicul cel mare, ci numai şe bea şi se dansează. Şi nu sunt remarcaţi decât cei care se învârtesc în spaţiul rezervat pentru sucitul picioarelor.

Chelnerul, peste cap de ocupat, se lasă aşteptat; iar atunci când găseşte un moment disponibil, solicită comanda cu urgenţa impusă

de situație. Dar cei trei crai din Fălticeni habar n'au de ceeace se poate consuma într'un bar. Se privesc întrebător și așteaptă îndrumări dela garson. Acesta își dă imediat seama că domnii sunt provinciali și începători — și se execută îndată.

— Whisky? Coctail? Grog? Gin? Cheryclober?

— Lasă astă! — sare enervat Irimia Bostan. Mie să-mi spui pe românește și să-mi dai un șpriț. Crezi mata că n'am mâncat până la ora asta?

Chelnerul uită de protocol — și râde.

— Poate doriți șampanie?

— Exact! — se pronunță cuconul Iancu, sigur că e în asentimentul celor doi tovarăși.

După ce consumară la iuțeală două sticle cu șampanie din cea mai scumpă, cei trei se simțiră transportați pe altă planetă și își mărturisiră, fără să se audă, că sunt oamenii cei mai fericiți, dela Adam și până în ceasul de față. Au curaj să sfideze pe toți cei prezenți și să facă glume pe socoteala perechilor care se înghesue la dans. Se simt așa de transportați sufletește, că nici în Paris n'ar mai fi stângaci — cred ei — și provinciali.

O pereche de dansatori mexicani, ale căror mișcări nu le înțeleg și deci le bagatelizează, îi desmeticește în suficientă măsură ca să-și dea

seama că şampania nu-i chiar aşa de inofensivă cum pare. Dar iată că mexicana îşi ridică fusta, dinainte, gest care stârneşte îndignarea şi... curiozitatea folticenenilor. Pană şi cu Irimia murmură, aşa ca să-şi facă datoria de bărbaţi însuraţi şi de provinciali decenţi, dar în acelaş timp aşteaptă cu nerăbdare, ca dansatoarea să le arate şi lor căptuşala rochiei. Iltodor, burlac şi afemeiat, e aşa de entusiasmat, că ar fi în stare să arunce creolei câteva bilete albastre, numai să se întoarcă spre ei cu o secundă mai devreme. Dar dansatoarea nu-i ghiceşte gândul şi se încăpăţânează să-şi arate picioarele numai în partea opusă, a sălii.

Când mexicanii şi-au epuizat „numărul" lor din program, cei trei se socot ofensaţi de ignoranţa cu care îi tratase femeea „fără ruşine", dar numai Iftodor se exprimă prin viu grai. Intrucât însă mai erau şi alţii în pagubă, se consolară repede şi se crezură în stare să mai suporte un rând de pahare. Dar nu de şampanie. Omul cu parale la chimir şi neumblat prin astfel de localuri, e dator să cunoască şi gusturile celor îmbuibaţi de toate bunătăţile. E drept că băuşeră ei la bufetul hotelului multe feluri de lichide, dar nu le reţinuseră numele. Şi nu le băuseră într'un mediu atât de îmbietor şi de... răzbunător pentru sărăcia şi neştiiţa lor de până aci.

La recomandația chelnerului, consumară câte un pahar de whisky, apoi grog și cheryclober. Chercheliți deabinelea, cerură din nou șampanie, dar li se prezentă... nota de plată. Suma totală le sburli părul și-i trezi pe jumătate. Mai consumară totuși câteo cafea turcească, așa ca să închee o seară de boerie. cu vechiul și bunul obicei de acasă.

X

BARFELI ŞI MINCIUNI IN PROVINCIE

Intrucât amicii noştri s'au obişnuit o lecuţă cu Bucureştii, putem să-i mai lăsăm şi de capul lor, fără teamă că vor fi călcaţi de tramvae sau de automobile, şi să ne întoarcem puţin în Fălticeni. Am lăsat pe cucoana Raliţa şi pe madam Bostan, împreună cu cei mai de aproape, într'o stare de mândrie amestecată cu firească teamă, iar restul oraşului — într'un huet ce nu-şi va găsi potolire decât la două luni după întoarcerea fericiţilor plimbăreţi. Şi deci se cade să urmărim, pe cât se poate, atât diferitele feţe prin care a trecut bucuria şi grija familiilor, ca şi svonurile ce s'au răspândit prin bunăvoinţa celor răi şi a celor ce, voind să glumească, fac prostii şi necazuri aproapelui lor.

Dacă plecarea celor patru ar fi fost din Bucureşti, către oricare oraş din lumea largă, n'ar fi luat seama nici vecinii, ci numai rudele şi prietenii mai deaproape ar fi întrebat, după o

săptămână sau după două, dacă s'a primit vreo veste dela ei. Care întrebare, s'ar fi produs mai mult așa pentru împlinirea unei obligații. Intr'un orășel din provincie însă, unde jumătate din cetățeni se tutuesc și majoritatea se salută, unde se află atâția care nu cunosc alte orașe — și foarte mulți care n'au ieșit din bariere, era lucru firesc ca o călătorie întreprinsă de niște modești concetățeni, în condițiile cunoscute, să fie socotită ca o expediție la poli sau pe Himalaia și să aibă parte de multe și felurite comentarii.

Cei mai mândri și totodată mai îngrijorați, trebuiau să fie, bineînțeles, membrii familiilor și prietenii cei mai apropiați. Cucoana Raliță și cu madam Bostan, s'au împrietenit ca de când lumea și s'au întrunit la o cafea, în casa institutorului, îndată după plecarea trenului, către Dolhasca și către București.

— Eu am să tremur de frică, — a grăit cucoana Savasta, ca una ce nu ieșise din Fălticeni decât de două ori, pentru a merge în satul Rădășeni.

— Dar pentru ce să tremuri, madam Bostan? — a zis cucoana Raliță, care nici dânsa nu trecuse de Roman, dar care nu se temea de vreo nenorocire, căci bărbați în toată firea plecaseră la drum, iar nu copii sau domnișoare tinere.

— Iaca, am să tremur, madam Pană, — a repetat cucoana Savasta, ca stăpânită de o idee fixă. Irimia cade așa pe gânduri, că se împiedecă de pietre. Și acum douăzeci de ani era să-l calce o trăsură pi Stradă Mare. Și la București, dacă tot așa cade, ar să-l calce un tramvai și nu știu ci ar să mai fie. Și am strigat la el să nu piardă pardesiul, dar trenul dija se pornise. Ci ar să se facă el fără pardesiu?

— Are să-și cumpere altul! — a zis cucoana Raliță râzând cu haz. Parcă barbatu-meu n'are să-și piardă pălăria?

Apoi au băut cafele și s'au bucurat pentru plăcerea soților, încredințate că mai curând sau mai târziu, vor vedea și ele Bucureștii. Iar a doua zi s'au întâlnit din nou — și iar au băut cafea și au vorbit despre trenuri, despre tramvae, despre pălăria lui Pană și despre București. Apoi s'au dus împreună la croitoreasă, la modistă și în parc, ocolind centrul, ca să scape de ochi curioși și de buze clevetitoare. De altfel, erau femei modeste, din fire, încât banii veniți cu lopata nu le scrintise judecata cea sănătoasă.

In oraș, însă, mirarea și entusiasmul dela început, n'au trecut peste douăzeci și patru de ceasuri. Intotdeauna și în tot locul, se găsesc mișei și flecăreți, pentru care binele altuia este răul lor, iar bucuria altuia — pricină da lim-

buție neroadă. In birouri, în magazine, în bodegi, în cafenele, nu se vorbea decât despre călătoria celor patru. Adică patru cu Ermolae. Par'că plecaseră bieții oameni să mai descopere vre-o Americă, sau să fie spânzurați la Băneasa. Răii fac glume neîngăduite de bunul simț, iar proștii le cred și le dau drumul să circule. Și nici cei întregi la minte și cumpăniți la vorbă, nu prea se țin în hotarele celor îngăduite.

Pe drept sau pe nedrept, adică mai mult pe nedrept decât pe drept, Bucureștii au faima unui moloh care înghite ce e bun și varsă tot ce e drăcesc și spurcat. Și chiar dacă ar fi așa, bărbați ca Iancu Pană și ca jupân Irimia, n'ar putea fi clintiți din ale lor — nici de zece orașe ca Bucureștii. Și nici de zece milioane câștigate la loterie, sau în alt chip, adică fără muncă. Gurile rele însă nu prea își cântăresc cuvintele și nici minciunile. Iar proștii și naivii, până să judece cu propriul lor cap, dacă sunt în stare să judece, cred ce aud și se miră că au așteptat până să audă dela alții, când puteau foarte bine să-și închipue și ei.

Trebue să recunoaștem însă, că, în realitate, aceste pălăvrăgeli nu sunt altceva decât manifestări diverse, ale omenești invidii. Oricât ai fi de larg la inimă, e cu neputință să accepți fericirea aproapelui, fără să simți cum ți se

strâng măruntaele și cum ți se învenințează vârful limbei. Te întrebi de ce norocul a dat peste altul, iar nu peste tine și, negăsind un răspuns care să-ți risipească nedumerirea, căci niciodată nu vei găsi un astfel de răspuns, aprobi tot ceeace e de natură să dea o cât de mică satisfacție propriilor tale doruri în suferință. Sau iei însuți ofensiva scorniturilor și a bârfelei.

Am fi însă nedrepți dacă n'am recunoaște că, măcar un sfert din norodul Fălticenilor, s'a bucurat sincer de fericirea unor oameni ca **Iancu Pană** și ca Irimia Bostan, care au dus viață de muncă și de lipsuri. Norocul lor s'a resfrânt parcă și asupra atâtor concetățeni resemnați în sărăcie și în necazurile ei. Grija acestora, ca institutorul și cu micul negustor de mături și de lopeți să nu sufere vreun accident sau vreo schimbare în firea și în obiceiurile lor, este cum nu se poate mai cinstită.

Altfel se înfățișează lucrurile cu Ifrim Iftodor și cu nevinovatul și bunul părinte Ermolae.

Șeful de birou, flăcău bătrân și cu proastă reputație, nu ca slujbaș ci ca om, nu s'a bucurat niciodată de prea multă stimă în Fălticeni. Și pe drept cuvânt. Un om care își pierde leafa la cărți și prin bodegi, și care nu gândește decât cum și ce fel să facă noui cu-

ceriri în sexul slab, fără intenţii serioase de căpătuială, nu merită cuvinte de laudă şi nici vreo simpatie oarecare, în caz de nenorocire sau de noroc neaşteptat. Iar în situaţia de acum, scăpat de sărăcie şi de creditori, toată lumea e de acord că îşi va pierde şi capul şi slujba. Contactul cu Bucureştii îi va fi fatal. Cu siguranţă că nici nu se va mai întoarce în Fălticeni. Numai femeile — şi cele care îl cunosc şi cele care abia acum au auzit despre el — gândesc oarecum mai aparte. Un astfel de bărbat nu e bârfit de către sexul slab, decât atunci când şi-a epuizat starea materială. Un crai îmbogăţit peste noapte, constitue, pentru femeile mai uşoare, atracţii de vedetă; iar pentru cele mai puţin uşoare, un interes ce depăşeşte voinţa lor de a-l ironiza şi bagateliza.

Există, însă, în Fălticeni, câteva femei care nutresc pentru Iftodor intenţii războinice: fostele şi actualele prietene. La care se adaugă, cu oarecare discreţie, cele curtate fără izbândă. Toate acestea, impresionate de năpraznica schimbare a stării lui materiale, îl laudă peste tot şi-i iau apărarea faţă de bârfitori, hotărîte să întoarcă foaia de îndată ce speranţele lor vor cădea în baltă.

Dar ce are lumea cu bietul călugăr, care în toată viaţa lui de până aci, n'a supărat pe

nimeni și n'a pus gând rău decât lui Scaraoschi și tuturor dracilor de sub ascultarea acestuia? N'are nimic, ci numai un prilej în plus de a-și deslega fălcile clevetirei.

Ci-că nu se cădea să dea fuga numai decât la București, ca orice Iftodor, ci să fi împărțit banii săracilor și nevolnicilor... Scrie undeva, în pravila mânăstirească sau în vreo lege oarecare, că un călugăr nu se poate mântui fără o vizită la București? Nu scrie. Și dacă nu scrie, cuviosia sa, ca un ins ce își dorește fericirea pe alte tărâmuri, să-și fi văzut de pocăință, la chilie. Și dacă nu și-a văzut, înseamnă că bănetul i-a schilodit judecata de mai 'nainte și e pe cale să-l facă rob al păcatelor, pe care însuși le-a urgisit o viață întreagă...

Aceasta era atmosfera în Fălticeni, în ziua când părintele Ermolae descoperise un colț din Sfeta Agora, în chiar inima Bucureștilor, iar ceilalți se minunau de înălțimea caselor, de aglomerația de pe străzi și de frumusețea Cișmigiului.

In ziua următoare s'a răspândit svonul că Iftodor și-ar fi pierdut toț banii la cărți, că Irimia ar fi trecut iarăși la legea lui Moise, că Iancu Pană, fiind cu gândul numai la pălărie, și-a pierdut pardesiul, iar părintele Er-

molae şi-a retezat părul şi şi-a înlocuit potcapiul cu o borsalină veritabilă...

Nu se ştie de unde a pornit acest svon, dar toată ziulica a huit oraşul, din centru până în Broscărie, de-acolo până în Lutărie, până la „Sântilii", unde şi-a vândut Creangă cucul armenesc, şi poate până în Rădăşeni şi până la Hârtopul găzduitor de idoli.

Admiratoarele lui Iftodor au rămas o vreme înmărmurite, apoi s'au pornit pe sudălmi şi pe renegări. Cucoana Raliţa a râs, bineînţeles, dar madam Bostan s'a îngălbenit ca o moartă şi a vrut să regrete alegerea pe care a făcut-o maşina dela loterie. Dar mai întâi s'a consfătuit cu soţia institutorului, dela care a căpătat linişte pentru suflet.

Ca să arate că nu se sinchisesc de gura mahalalei, cele două doamne şi-au îmbrăcat toaletele de sărbătoare şi au ieşit în oraş. Cucoana Raliţa în pardesiu bleumarin, cu pălărie, cu pantofi şi cu mănuşi gri. Iar cucoana Savasta, în costum tailleur albastru-strident, garnisit cu bej, bluză roşie, pălărie albastră garnisită cu roşu, pantofi negri şi mănuşi gri... De cinci ani nu se mai înţolise, madam Bostan, iar acum, silită de împrejurări să scoată capul în lume, nu avusese timp şi nici posibilitatea să-şi asorteze diversele piese ale îm-

brăcămintei. Le luase de unde le găsise — și cum le găsise.

Bineînțeles, apariția lor a stârnit mirare, haz și apoi comentarii. Evreimea, în special, care nu credea că Irimia s'a reîntors la legea de care se lepădase, a folosit prilejul ca să-l facă cu ou și cu oțet.

Telegrama prin care Iftodoor a solicitat, de la Prefectură, prelungirea concediului, a fost adusă la cunoștința publicului, aproape pe seară, printr'o ediție specială a unui ziar din localitate. Și fiindcă în această ediție nu se pomenea nimic despre pardesiul lui Pană și despre descreștinarea lui Irimia, onor. public și-a concentrat tot interesul asupra șefului de birou. Pentru ce a cerut concediu? Un om care a rămas fără bani, se întoarce acasă, nu-și cere concediu. Și dacă și-a cerut concediu, ca să mai rămâie în Capitală, înseamnă că svonul n'a avut niciun temeiu. Târziu de tot, onor. public a răsuflat ușurat, căci motivul telegramei a fost descoperit: Ifrim Iftodor și-a cerut concediu ca să se sinucidă... Hotărârea era luată, desigur, în mod irevocabil, dar mai avea omul de aranjat unele socoteli. Și poate că nici mijlocul prin care urma să treacă pe lumea cealaltă nu și-l alesese...

A doua zi, care era Duminică, s'au vândut în Fălticeni mai multe gazete decât la data

încheierii armistițiului dela Fontainebleu. Aceasta, din pricină că, un svon pornit dis-de-dimineață, nu se știe de unde, a stârnit jalea și simpatia fălticenenilor, pentru cei plecați la București. Căci oricât ar fi omul de gelos pe norocul și pe fericirea altuia, în caz de nenorocire tot găsește în inima lui o coardă care să vibreze la suferințe străine.

Spunea acest svon, că Iancu Pană și Irimia Bostan au fost călcați de tramvai... Ci-că s'ar fi comunicat la radio. Nu s'a precizat care părți din corpurile lor au fost vătămate, dar s'a spus că au fost cărați cu „Salvarea", — desigur la un spital, și că starea lor e disperată. La început, svonul n'a prins crezare, căci, afară de cel sau de cei ce l-au răspândit, nimeni nu auzise din gura spikerului o astfel de știre, dar încetul cu încetul, numărul celor care au auzit s'a tot înmulțit, încât, până la amiazi trei sferturi din populația orașului luase cunoștință, pe calea undelor, de nenorocirea întâmplată celor doi concetățeni.

S'a venit chiar cu preciziuni emoționante. Unii au auzit că Iancu Pană a rămas fără un picior; alții — că i-ar fi fost sdrobite amândouă. Că Irimia a pierdut un ochiu și o mână; iar mai apoi, că ar fi pierdut și un picior. Toate din partea stângă. In momentul când jalea și pălăvrăgeala, au atins culmea, Iancu

Pană și Irimia Bostan nu mai rămăseseră decât cu capetele...

Și întrucât monahul și șeful de birou nu pătimiseră nimic, fălticenenii s'au pornit de năprasnă cu ură asupra lor și cu clevetiri la adresa lui Dumnezeu, că a aruncat doi oameni cumsecade, în ghiara morții, pe când indivizi fără niciun rost pe lume, n'au fost atinși nici la un deget...

E de închipuit ce bocete și ce plânsete a stârnit svonul criminal, în casele vrednicului institutor și smeritului negustor de mături și de lopeți. Cucoana Raliță, care își iubise și își respectase soțul cu necurmată statornicie, din ziua nunții și până în ceasul de față, a rămas la început cu gura încleștată într'un țipăt pe care n'a putut să-l scoată. Teribilul svon îi căzuse ca o măciucă în creștetul capului. Iar cucoana Savasta și-a sfâșiat hainele de pe dânsa și a început să-ș smulgă părul și să se lovească cu pumnii peste față.

A auzit însă Itic Florescu — și despre svon și despre jalea celor loviți — și a trimis vorbă cucoanei Savasta, precum că Irimia a vorbit chiar la telefonul lui, cu Moișă crâșmarul. Și s'a mai liniștit biata femee. Dar Moișă, ca un rău și ca un ticălos, s'a ascuns în pivniță și n'a vrut să răspundă la chemările Savastei. Și s'a dus madam Bostan la madam Pană și i-a

dat de ştire despre cele auzite. Şi pe când stăteau amândouă şi puneau în cântar svonurile din târg şi spusa lui Iţic, a venit directorul şcoalei la care învăţa Pană, şi a adeverit precum că Iţic n'a minţit, întrucât şi el, adică directorul, primise telefon dela bărbatul cucoanei Raliţii.

Ajungând svonurile şi la urechea primarului, cam târziu ce-i drept, dar mai bine mai târziu decât deloc, s'a grăbit şi el, adică primarul, să înştiinţeze pe cele două femei, precum că însuşi a vorbit la telefon cu Irimia, care i-a dat numai veşti bune. Ba chiar foarte bune. Una singură mai puţin bună: că Irimia a căpătat guturai, dela teatru, întrucât crezuse de cuviinţă să-şi scoată vata din urechi, ca să audă ce se vorbeşte pe scenă.

— Foarte rău a făcut că şi-a lăsat aşa urechile goale! — a zis cucoana Savasta, mirată că soţul ei, care toată viaţa nici măcar nu strănutase, a trebuit să se ducă la Bucureşti ca să capete gutunar.

Dar fiindcă strada şi bodegile continuau să hăue de nesăbuitele svonuri, nevoit a fost părintele oraşului să afişeze un comunicat. Şi îndată ce s'a luat cunoştinţă de acest comunicat, tot oraşul s'a mirat că se găsesc oameni lipsiţi de suflet, care să răspândească astfel de minciuni nesocotite şi criminale. Şi toată lu-

mea jura că n'a crezut și că nici la radio n'a auzit vreun cuvânt despre Pană sau despre Irimia. S'au găsit însă și ființe înveninate la suflet, care să regrete în sinea lor, că svonul a fost degeaba și că n'ar fi pierit lumea și pământul, dacă Bostan ar fi rămas numai c'un ochiu și Pană cu un picior... Nu de alta, dar tot se făcuse svon și svonul prinsese.

In dimineața următoare, cucoana Raliță, cu madam Bostan și cu cei doi copii mai mari ai acesteia, la care s'au mai adăugat și câțiva prieteni de aproape, au ocupat gara și așteaptă cu dragoste și cu duioșie, sosirea trenului. Căci așa a fost înțelegerea cu voiajorii: să fie înapoi Luni dimineața, cu trenul de șase. Cucoana Raliță, știind meteahna soțului, a adus cu dânsa, pe lângă un buchet de flori, și o pălărie veche, ca să fie la îndemână.

Dar trenul a sosit fără cei așteptați. Din care pricină, cei ce așteptau s'au arătat oarecum mirați, și și-au închipuit, așa cum ar fi făcut oricare alții, că plecarea lor din București a fost cu acceleratul următor. Și fiindcă nu puteau să aștepte trei ceasuri, s'au înapoiat la locuința institutorului și a lui Irimia. După rudenie și după prieteșug.

Intre timp, sosind telegrama precum că programul de voiaj a suferit o adăogire de douăzeci și patru de ore, toată suflarea s'a

bucurat și a dat slavă lui Dumnezeu. Nu pentru faptul că se vor revedea cu o zi și o noapte mai târziu, ci pentru că Pană și cu Irimia, despre care s'au scornit atâtea, sunt tot așa de sdraveni precum au plecat, și că se simt destul de bine în capitala țării. Ba chiar foarte bine, căci altfel n'ar fi întârziat .

XI

DUPĂ CHEF. „ULTIMA“ ZI DIN PROGRAMUL PRELUNGIT

Trecuseră puzderie de ani de când Iancu Pană şi Irimia Bostan, nu s'au deşteptat aşa de târziu şi cu capetele atât de grele ca după cheful dela bar. Holtei şi petrecăreţ, Ifrim Iftodor şi-a îngăduit acest lux aproape în fiecare sărbătoare şi a doua zi după sărbători. Ba şi în ajun de multe ori. De aceea, cu toate că înghiţise băuturi mai tari şi mai variate ca alte dăţi, n'a simţit decât o uşoară apăsare la ceafă şi o senzaţie de gol în creştet. Organismul omului, după o împotrivire oarecare, se resemnează şi în cele din urmă se adaptează felului de existnţă la care este înhămat.

Bostan a deschis ochii sub impresia unui vis pe care l'ar fi dorit repetat. Se făcea că, din minuscul negustor detailist, devenise cei mai mare angrosist de lopeţi, de mături, de oale şi de cozi de topor... Magazinul era de proporţiile palatu-

lui poştei, dar cu etaje mai multe. In fiecare etaj, alt articol. Biroul directorului general adică al lui, era închis în geamuri de cristal. Avea trei casse de bani, şeapte secretari şi o duzină de telefoane...

A râs şugubăţ şi s'a scărpinat în bărbie. Visul era frumos şi într'o oarecare măsură realizabil. Se gândise el, nici vorbă, să mărească volumul afacerilor, dar un telefon, chiar acum, sub impresia visului, s'a decis să-şi instaleze. E sigur că mare lucru n'o să-i folosească, pentru afaceri, dar în schimb îi va ridica prestigiul faţă de cei ce l'au umlit. Păcat că n'are şi Moişă crâşmarul, ruda şi duşmanul lui cel mai neîmpăcat. Toată ziua l'ar hârţui pe sârmă.

— Allo! Tu eşti, Moişă? Bonjăr! Ce mai faci, boule? Ce? Nu eşti bou? Vrai să zâşi că eşti măgar? Ce? te rog să fii cuviincios! Aici este domnul Irimia Bostan, negusaor cinstit şi cu vază, iar nu un mare talharoi. Ce? Să-mi fie ruşine zâşi? Dar pentru ce să-mi fie ruşine? Eu nu pui spirt în apă şi zic că e secărică... Ce? Ai sictir ţie, boule!..

După bae şi după foarte copiosul dejun, simţindu-se mai limpezi la minte ca niciodată, plecară fiecare după treburi diferite. Iancu Pană era dornic să facă o vizită la biblioteca Academiei Române, aşa ca să vadă cum are să se simtă între cărţi multe — şi totodată să afle

câte ceva din trecutul Bucureștilor. Când s'o înapoia în Fălticeni, să poată povesti și lucruri întâmplate în alte veacuri, nu numai din cele văzute cu ochii.

Irimia Bostan, cu tot botezul și cu toată sincera lui dorință de asimilare, tot gheșeftar a rămas, și deci ține morțiș să dea ochii cu bursa de valori. Altceva nu-l mai interesează: nici palate, nici teatre, nici muzică, nici muzee. Auzise de atâtea ori vorbinduse că la bursă e rost de „lovituri" și era nerăbdător să vadă cu ochii și să pipăe cu mâinile. Poate și o încercare să facă. Când norocul binevoește să ia pe om în brațe, nu-l slăbește așa de repede. In tot cazul, să aibă idee și să nu regrete că a fost în București, cu buzunarul doldora, și n'a dat pela Bursă.

Ifrim Iftodor, cu toate că-i mai trecuse năduhul pe care i-l cășunase îndrăzneața escroacă, nu renunțase încă la hotărîrea de a-i da de urmă cu ajutorul poliției. Nu e sigur că se va mai întâlni cu cele zece miiare,, dar ar vrea să vadă ce mutră va face hoțoaica prinsă cu mâța în sac. După aceea, va mai încerca o lovitură la Băneasa. Astăzi sunt curse de trap și un asemenea spectacol el încă n'a văzut. De fapt, mai mult la curse îi era gândul decât la escroacă și la banii pe care el singur i-i oferise.

Și fiindcă această „ultimă" zi de ședere în

Capitală urma s'o petreacă fiecare după cum va socoti cu cale, își dădură întâlnire pentru ceasurile 19, la hotel. Hotărîrea fu comunicată telefonic părintelui Ermolae, care nu găsi nici un motiv să se împotrivească.

•

Irimia Bostan s'a înapoiat cel dintâi. Bursa funcționează numai înainte de amiază, iar altceva nu-l mai interesa. Cum a sosit s'a pornit pe socoteli. Calculează, măsoară camera în lungiș și'n curmeziș, cu pași nesiguri și vorbește singur. Apoi iar se pornește pe calcule, iar dă târcoale camerei și nu încetează o clipă a vorbi tare cu sine însuși.

Către ceasurile șase a sosit și cuviosul Ermolae, cu părul și barba foarte îngrijit pieptănate, ceeace nu i se mai întâmplase de multă vreme. Sunt mulți ani de când sfinția sa își pieptănă părul și barba numai ca să nu se încurce, iar după ce le piaptănă, le răvășește fără milă, ca să nu se bucure satana că a căzut în patima siniubirei și a fuduliei. De data aceasta însă n'a mai ținut seamă de presupusa bucurie a vrășmașului, fie ca să-i arate că nu se mai sinchisește de părerile lui, fie pentru faptul că se găsește vremelnic într'o lume care ar aprecia în rău înfățișarea neîngrijită a unui călugăr.

Dar Bostan, preocupat de socotelile lui și poate chiar de o nouă plesnitură a norocului, nu observă schimbarea la față a cuviosului.

— Ci însamnă, părinte Irmulae!... Ci însamnă să întâlnești oameni cumsecade! Eu am fost la Bursă și am găsit acolo un uvrei cumsecade... Dumneata poate n'ai să crezi, dar se găsesc și uvrei cumsecade... Eu nu mai sunt uvrei și nici afaceri cu uvreii nu mai fac, dar dacă l-am întâlnit cumsecade, eu n'am putut să nu vorbesc și să nu fac afaceri bune... Dar numai de-ar fi cumsecade! Cât pentru astă, eu pot să jur că e cumsecade. Și chiar dacă n'aș jura, tot cumsecade e. Și chiar dacă n'ar fi, eu tot jur că este cumsecade... Ce?

Părintele Ermolae n'avu răgaz să-și spună cuvântul căci ușa se deschise brusc și Ifrim Iftodor intră val-vârtej. Tușește a șmecher fericit și grăește fără să-și salute prietenii.

— Am pierdut șaisprezece miișoare, dar în schimb am descoperit un sistem infailibil! Infailibil! Uraa!

Ca și când ar fi fost singur în cameră, — camera lui Bostan, — pășește încoace și încolo, trăgând cu sete din țigară și lăudându-și sistemul descoperit la hipodrom, care-l va ajuta să joace la sigur.

— Ce? — se adresă Irimia către părintele Ermolae, el neștiind ce să înțeleagă din vor-

bele și din strâmbăturile șefului de birou. Dar mai înainte să primească răspunsul dorit, se apucă și el, din nou, să măsoare camera cu pași împleticiți și cu mâinile la spate.

— Ci însamnă, mă rog, să întâlnești un om cumsecade! Și ce dacă e uvrei? Și ce dacă e butezat? Nu poate să fie și un uvrei cumsecade?... Il chiamă Florescu și e butezat... Și chiar dacă nu l-ar chema Florescu și chiar dacă n'ar fi uvrei botezat, eu am făcut afacere bună și cred că tot cumsecade este...

Ifrim Iftodor se opri brusc în fața lui Bostan, ca să-l întrebe ce i s'a întâmplat — chiar în clipa în care și Irimia se propti în fața lui, cu aceeași întrebare pe buze. Dar nu scoaseră niciun cuvânt, ci numai se priviră cu teamă și cu băgare-de-seamă, fiecare bănuind că celălalt și-a pierdut cel puțin o doagă.

In acest timp, părintele Ermolae își făcea cruci mari, neștiind dacă să râdă sau să fie îngrijat pentru sănătatea lor. Ar fi înclinat, sfinția sa, mai mult să facă haz, căci chiar de haz era, dar se temea să nu fie de plâns. Doamne ferește de ceasul rău!

Institutorul sosi la vreme ca să potolească pe toată lumea. Părea întinerit cu zece ani. Ar fi vrut să dea drumul la zece fraze deodată, dar n'avea decât o singură limbă — și aceasta obosită de atâta predanie la catedră.

Dar la urmă tot izbuti să grăiască și să se facă ascultat.

— Dragii mei, când eram copil, îmi plăcea atât de mult laptele, că n'aveam altă dorință pentru viitor decât să-mi stea în permanență la dispoziție, un boloboc cu lapte fiert și o harabà cu jimblă... Mai târziu, când am prins plăcere pentru fete, nu visam altceva decât un harem — cel puțin ca al lui Solomon, cu femei din toate neamurile, de toate culorile și din toate părțile globului... Iar după ce m'am îndrăgostit de carte, idealul meu cel mare era să posed o bibliotecă bogată. In cazul cel mai rău, să fiu directorul unei mari biblioteci publice, și chiar funcționar de rând la o astfel de bibliotecă, numai să am fericirea de a fi veșnic printre cărți de tot felul.

Nu mi s'a împlinit niciunul din idealurile copilăriei și ale tinereții mele. Până să intru în școala normală, n'am mâncat decât lapte de capră și nici din acesta pe săturate, iar în școala normală am dus-o mai mult cu ceai. Abia după ce m'am însurat, mi-am cumpărat o vacă, dar mai mult pentru unt și pentru smântână căci laptele nu-mi mai plăcea...

— Și cu... haremul cum a rămas? — ispiti Irimia pe dascăl clipind batjocoritor din ochi.

— Ca să am harem, trebuia să fiu mai întâi sultan sau pașă... Dar mai rușinos pentru

mine e faptul că, la vârsta de cincizeci şi patru de ani, nu posed cine ştie ce bibliotecă şi încă n'am cetit pe săturate. Sunt mulţi ani de când n'am mai cumpărat două cărţi odată — şi nici ca să împrumut n'am avut posibilitatea. Astăzi însă mi s'a împlinit visul cel mare... Mă înapoez dela Academia Română, ca hagiul dela Ierusalim, ca mahomedanul dela Mecca şi ca monahul dela Muntele Athos. Inchipuiţi-vă: stai comod în faţa unei mese, într'o atmosferă de liturghie, comanzi cartea pe care o doreşti, apoi te aşezi pe cetit, fără să fii turburat de om sau de muscă. Vă închipuiţi fericire mai mare decât aceasta?

Printele Ermolae se uită la Iftodor, Iftodor la părintele Ermolae, iar Bostan îşi plimbă ochii-i jucăuşi, dela călugăr la şeful de birou şi dela acesta la institutor. Niciunul din ei nu ignorează rostul cititului, dar iarăşi niciunul nu pricepe cum poate cineva să creadă atât de mult în carte şi să se pasioneze în aşa hal de slova tipărită. Se împătimeşte omul de curse, de bursă, înhăţat de mirajul unui câştig uşor, ca de pildă Iftodor şi Irimia; se lasă îndrăgostit de-o credinţă şi de-o chemare, ca părintele Ermolae bunăoară, dar nu de răsfoit cărţi de tot felul, întru slăbirea vederii şi spre turburarea minţii. Cele mai boacăne prostii, le-au făcut şi le fac indivizii cu prea multă ştiinţă

de carte, iar nicidecum cei cu știință mai puțină — sau deloc. Evanghelia însăși grăește că știința lumii aceștiea nebunie se cheamă înaintea lui Dumnezeu.

Intrând la bănuială că s'a făcut o spărtură în judecata cea sănătoasă a prietenilor cuviosiei sale, părintele Ermolae, ca unul ce-și luase oarecare răspundere pentru sufletele lor, se crezu dator să lămurească ce-i de lămurit și să pună lucrurile pe făgașurile din care au ieșit. Dar numai ce deschise gura că îndată renunță la cele plănuite. Prea erau înfierbântați, adică prietenii, în pornirile lor și deci în neputință de-a asculta sfaturi și mai ales de a le urma. Pe cel bețiv, să-l certi și să-l mustruiești în timpul treziei, iar nu atunci când îi e capul amețit de băutură. Afară de acestea, peste patru ceasuri se vor afla în tren, către casă, și deci, cu sau fără sfaturile sfinției-sale, cei trei nu vor mai avea prilejul să meargă pe căi de pierzanie. La Fălticeni, nu sunt nici alergări de cai, nu se află nici Bursă și nici vreo grozăvenie de bibliotecă, unde institutorul să găsească niscai cărți cu știință nelăudată de Scripturi și neplăcută lui Dumnezeu. Dar numai de-ar pleca în seara aceasta, căci, după cât înțelege cuviosia sa din aiurelile tovarășilor, niciunul nu se gândește la așa ceva. De întrebat, însă, se cădea să-i întrebe.

— Hei, ce faceţi? Sunteţi gata? Peste două ceasuri trebuie să fim la gară!

Intrebarea căzu ca nuca în perete. Cui îi ardea de plecare? Irimia se încurcase pe la Bursă, Iftodor descoperise un sistem de a câştiga sigur la curse, iar institutorul abia se văzuse între munţi de cărţi, aşa cum nici în vis nu spera să se vadă.

— Zici mata, părinte Irmulae, că trebue să fim la gară, după două ceasuri? — luă Bostan cuvântul, aproape răstit şi cu aer trufaş. Da' pentru ce să fim după două ceasuri şi să nu fim după o zi şi chiar după două?! Crezi, oare, mata, că trenul n'are să plece şi fără noi? Şi mai crezi mata că dacă nu suntem mâine dimineaţă în Folticeni, are să ne amendeze primarul? Şi dacă mata ai să te înapoezi la mânăstire, cu două zile şi chiar cu trei, mai târziu, ar să se supere dracu pentru astă? Dar mata, părinte Irmulae, poţi să pleci; şi domnul Iftodor poate să plece; şi cuconul Iancu poate să plece; însă domnul Irimia Bostan a băgat cincizeci mii de lei într'o afacere, la Bursă, şi deci nu poate să plece îndată. Ce?

La hotărîrea lui Bostan se asociară repede şi ceilalţi doi, cu argumente deopotrivă de tari. Şi findcă nici părintele Ermolae nu prea ardea pe foc, să plece, întrucât constatase că marele oraş nu poate fi asemănat cu Ninive şi

nici cu Betsaida sau cu Capernaumul, comandară aperitive și căpătară mâncărime la limbă. Fiecare avea lucruri importante de povestit și fiecare vrea să fie cel dintâi la rând. In cele din urmă se pomeniră ascultându-l pe Iancu Pană, care, având într'o mână caetul cu însemnări și în cealaltă un condei de plumb, povestește, ca de pe catedră, lucruri interesante din trecutul sbuciumat al celui mai mare oraș românesc.

*

Până a nu deschide cărțile de istorie, ce i s'au pus la dispoziție de către funcționarii deladela biblioteca Academiei România, Iancu Pană știa despre București, așa cum știau atâția alții, că ar fi fost întemeiat de un cioban anume Bucur. Trecând el, acel Bucur, cu turmele de noatene și de mioare, prin aceste locuri, pe semne că i-au plăcut poenile și pădurile de pe malurile Dâmboviței și s'a hotărît să facă aci așezare temeinică. Și că tot el ar fi zidit și bisericuța ce-i poartă numele, ca să fie de închinare — lui și urmașilor, și de mulțămită lui Dumnezeu, pentru toate câte le dă oamenilor și dobitoacelor.

Iată însă că istoricii au coborît pe cioban de pe soclul făurit de legendă și au descoperit că

bisericuța datează de prin jumătatea veacului al optsprezecelea. Dar aceeași istorici, ca niște adevărați specialiști, n'au izbutit încă să ajungă la o înțelegere — nici asupra anului, de întemeiere a Bucureștilor, și nici asupra originei numelui.

Ceeace nu se mai poate pune în cumpănă, bineînțeles până la ivirea altor istorici, este că frumoasa noastră Capitală a purtat înainte numele de Cetatea Dâmboviței, așa cum se pomenește în hrisoavele cele mai vechi. Și că, vrednicia de a fi reședință Domnitorilor și deci Capitală sau Scaun Domnesc, n'a căpătat-o decât spre sfârșitul veacului al cincisprezecelea, după oarecare întrecere și ceartă cu Târgoviștea.

In calitate de Scaun Domnesc și de oraș așezat în apropierea Giurgiului, care era poartă principală de pătrundere în țară a Turcilor, Bucureștii a avut de suferit, în curgerea vremii, tot greul năpăștilor pe care o soartă vitregă le-a abătut asupra țărilor române. Au trecut peste el focuri prăpădelnice, jafuri și uciderі, molime pustiitoare și cutremure ca acelea pe care proorocii le-au prevăzut pentru sfârșitul lumii. Când scăpa de Turci, era prădat de ostașii străini aflați în solda Domnilor; după cutremur venea ciuma, după ciumă focul, după

foc foametea, apoi iar Turcii și alte neamuri, ca la urmă să fie supt până la măduvă de către lipitorile din Fanar.

A cunoscut Domni evlavioși, care l-au înzestrat cu biserici și cu spitale, dar a cunoscut și alții, unii străini de neam, alții înstrăinați sau haini la suflet și slugarnici cu firea, care au venit cu oști din afară, au făcut tăiere de boeri sau au pripășit păduchi din Fanar, ca să le fie slugi credincioase și jefuitori de vlagă românească.

Din care pricină, Bucureștii noștri, neavând răgaz, dela o lovitură la alta, să-și vină în fire, a continuat mult amar de vreme să rămână un sat, din ce în ce mai mare, cu uliție strâmte și întortochite, cu băltoace prin curți și pe la porți, cu mortăciuni de lighioane pe la colțuri și cu gunoaele aruncate la voia întâmplării...

Se făcuse ceasul unsprezece și Iancu Pană încă nu obosise povestind din cele culese de prin cărțile cercetate la biblioteca Academiei, dar ascultător cu răbdare și cu luare aminte n'a fost decât părintele Ermolae. Irimia și cu Iftodor nu isbutiseră a se descătușa de gândurile și de planurile lor, din care pricină adormiseră pe fotolii, ca niște oameni pe care nu-i interesează decât afacerile și plăcerile

trecătoare. Dar Iancu Pană s'a bucurat pentru ascultarea monahului — și încă două ceasuri a mai înșirat fapte și leaturi și obiceiuri din trecutul mai îndepărtat și mai de aproape, al Bucureștilor.

XII

AR PLECA... ŞI N'AR MAI PLECA. — ILIUŢĂ. — CĂLĂTORIE PRIN BUCUREŞTII DE ALTĂ DATĂ.

Dimineaţa, a şasea dimineaţă bucureşteană, prietenii noştri n'au stat împreună decât timpul necesar ca să ia cafeaua cu lapte. Se temeau să n'aducă vreunul vorba de... plecare. Căci fiecare dorea să mai rămână. Chiar părintele Ermolae, care mai înainte socotea că n'ar pierde nimic dacă ar părăsi Bucureştii de îndată ce s'o sătura de vorbă cu prietenii şi cu fraţii în Domnul, dela schitul Darvari, are acum motive temeinice să mai zăbovească. Incântat de cele auzite din gura frumos povestitoare a institutorului, despre oameni şi lucruri din trecutul cu mireasmă de slovă chirilică, ar dori însuşi să citească pagini care aduc mărturii din viaţa religioasă a Bucureştilor de altădată. Să cunoască pricinile care stau la întemeierea bisericilor mai de seamă şi să vadă peceţi şi iscă-

lituri ale mitropoliților care au tras brazde mai adânci în ogorul lui Hristos. Ceva mai mult: ar dori să viziteze câteva biserici, să asculte predici, să cunoască evlavia, câtă este, a norodului de astăzi, căci a venit la București ca la una din cetățile blestemate, din Biblie, și ar fi fericit să plece căindu-se de cele bănuite și auzite. Dacă în Sodoma și în Gomora s'ar fi găsit măcar un om cu viață plăcută lui Dumnezeu, cele două orașe n'ar fi mai fost arse cu foc și cu pucioasă; iar dacă sfinția sa ar descoperi un București — chiar cu o iotă mai puțin stricat decât cel pe care și l-a închipuit, s'ar veseli cu duhul pentru veșnicia, în tot locul, a învățăturilor Evangheliei.

Se despărțiră, așa dar, în graba fricei care îi stăpânea și pe care nu voiau s'o mărturisească, și plecară după îndemnuri sufletești diferite. Adică, Iftodor, acum îl știm, să admire femeile de pe calea Victoriei și să găsească vinuri alese ; Irimia Bostan, chinuit de demonul nației, căci botezul nu curăță și înclinările moștenite din moși strămoși, să dea noui „lovituri" la Bursă; iar omul bisericei și cu omul școalei să-și îmbogățească mintea și să-și întremeze sufletele, cu lucruri mai puțin plăcute satanei.

Ca să nu înmulțim bucuriile lui Scaraoschi, căci multe va fi având el în acest veac, care

poate fi cel din urmă, vom lăsa pe cei dintâi să se scalde în apele lor firești și ne vom ține scai de călugăr și de institutor. Dacă Iftodor și Irimia vor avea curaj să-și destăinuiască singuri roadele ostenelelor, vom afla din chiar gura lor despre cele întâmpinate. Iar dacă nu se vor simți destul de tari în cele agonisite și deci nu vor avea obraz să mărturisească — atâta pagubă!

*

Iancu Pană făcuse cunoștință, la bufetul dela Biblioteca Academiei Române, cu un domn ca de șaizeci de ani, mic de stat, cu părul alb colelie, cu ochelarii agățați de urechi și îmbrăcat în haine negre și lucioase pe la coate și la fundul pantalonilor. Fusese profesor de matematici. De când a ieși la pensie, neavând familie și nici vreo fermă sau vreo vie unde să-și toarcă vremea, a luat drumul Academiei și în curând s'a îndrăgostit de cronicari și de literatura zapiselor și a pitacurilor. A citit și recitit toate cărțile de istorie, apoi toate colecțiile de documente publicate, iar acum se îndeletnicește cu lectura celor care n'au văzut încă lumina tiparului.

Cu acest împătimit al trecutului românesc, are Iancu Pană întâlnire în fața bisercii Mihai Vodă, acolo unde se află și Arhivele Statului.

S'a oferit singur să-l călăuzească pe institutor „prin Bucureștii care au fost", iar Iancu Pană, el însuși dornic să mai afle încă peste cele citite, a primit bucuros, nădăjduind că va izbuti să obțină încuviințarea tovarășilor pentru amânarea, cu douăzeci și patru de ore, a plecării către Folticeni.

Il găsiră la locul hotărît, adică în poarta fostei mânăstiri și reședințe domnești, râzând de unul singur. Iancu Pană îl salută de departe și vru să-i prezinte pe părintele Ermolae, dar domnul cu ochelari, pe nume Iliuță, păru că n'are nevoe de această prezentare. Intinse mâna cuviosului călugăr, ca unui vechi cunoscut, și cel dintâi cuvânt lui i-l adresă :

— Ai auzit de ultima obrăznicie a egumenului dela Radu-Vodă ? Ce ticăloși !... Ce ticăloși !... De-ar scăpa țara odată de tâlharii aceștia îmbrăcați în strae călugărești!...

Cuviosul Ermolae se uită speriat la bătrânelul cu ochelari, apoi întrebător la Iancu Pană. Dar acesta, el însuși nedumerit, n'avu vreme să-i răspundă măcar prin vreun semn, căci Iliuță se pornise din nou pe râs.

— Să vă povestesc una cu haz și cu picățele. Feciorul unui boer a fost prins, acum câteva zile, de un biet slujbaș, la nevasta lui... Pesemne că era frumușică muerușca, altfel nu se abătea pe la ea odrasla unui boer... Vinovatul,

însă, în loc să-și caute o îndreptățire oarecare, chiar gogonată de-ar fi fost minciuna, a lovit pe soțul încornorat, cu un șiș pe care îl avea în baston. Omul a țipat, poate chiar fără să vrea, și venind straja a înhățat pe craiul boeresc și l-a dus la închisoarea spătăriei, iar pe rănit l-a trimis la spitalul lui Cantacuzino. Ar fi vrut el, spătarul, să-l facă pe arestat nevăzut, dar a aflat Vodă la timp și a poruncit baș-cihodarului să-i tragă la falangă zece lovituri. Poate că pedapsa ar fi fost și mai strașnică dacă nu intervenea beizadea Costache, căzând în genunchi înaintea părintelui său... E și cu haz și cu picățele, nu ? Poate că nu vi-o povesteam, dar mi-o amintii de îndată ce mă găsii în fața vremelnicei reședințe a bunului nostru domn, Grigorie Ghica... Ne mai existând un palat domnesc, s'a așezat deocamdată în mânăstirea lui Mihai Vodă...

— Avem domn strașnic ! — zise Iancu Pană, pricepând, înaintea lui Ermolae, intențiile lui Iliuță.

— Minunat ! — adeveri Iliuță, cu gesturi largi. După un nesfârșit veac de jug fanariot, a vrut Dumnezeu, ca primul domn pământean să fie un bun român, după cum e și un bun creștin. A desființat pedeapsa cu moartea și cu tăerea nasului, a încheiat contract pentru așternerea podurilor și a ulițelor cu piatră și

cercetează însuşi mersul târgului, fie însoţit de aga, fie singur. Se vorbeşte că ar avea de gând să se împace cu doamna, fiica Hangerliului tăiat de turci, dar nu se ştie... Uite că soseşte o caleaşcă de Viena ! Mi se pare că e Grigorie Brâncoveanu, vornicul cel mare... Ba e chiar Alecu Ghica !

Şi fără să mai scoată o vorbă, Iliuţă o luă repede la vale, ca şi când s'ar fi temut să nu fie strivit de caleaşca marelui spătar, sau ar fi avut vreo duşmănie personală cu fratele domnitorului. Se opri abia la podul Mihai Vodă, ca să arate provincialilor că Bucureştii, pe lângă multe lacuri, bălţi şi băltoace, unele mai împuţite decât altele, e dăruit dela natură şi cu o apă curgătoare, un fel de... **Canal Grande**, pe nume Dâmboviţa.

— Vine... de unde pleacă şi merge pe unde-i place. Aduce apă la morile mânăstireşti, adapă pe bucureşteni, direct sau cu ajutorul sacagiilor şi spală pieile tăbăcarilor. Când se umflă de ploi sau de zăpezi, porneşte cu mare gălăgie din Cotroceni, întinzându-şi albia până la mijlocul acestui deal şi până la mânăstirea Zlătarilor, şi duce cu ea coteţe de pasări, căpriori rupţi de pe la case, garduri întregi şi diferite lucruri gospodăreşti. Plutesc bărcile şi albiile, ca prin canalurile Veneţiei. După retragerea apelor, ţiganii intră prin beciurile caselor boereşti şi

înhață peștele ce n'a prins de veste să plece la timp. Iar microbii de tot felul, și așa destui, ba chiar prea mulți, împuiază văzduhul și își fac mendrele în cea mai deplină slobozenie. Când proprietarii de pe malul stâng vor să-și întindă hotarele, aruncă pământ, moluz și gunoae și apoi înfig țăruși pentru a consolida terenul. Atunci, Dâmbovița își caută lărgime pe malul drept. Iar când se lăcomesc proprietarii de pe malul drept, Canal Grande își face loc în partea opusă. Megieșii păgubiți pun jalbă la Domnie, domnul numește o comisie, comisia cercetează, se dă apoi poruncă pentru mutarea țărușilor, dar până să se dea această poruncă și până să fie împlinită, Dâmbovița iese din matcă și strică toate socotelile celor lacomi. Ba le mai ia și din ceeace e al lor...

— E nebun? — șopti monahul la urechea institutorului.

— Foarte bine! — aprobă acesta isprăvile Dâmboviței, făcând totodată semne liniștitoare pentru părintele Ermolae.

— Să mă iertați că îndrăznesc, zise călugărul uimit de cele auzite, dar eu nu văd nici o moară prin partea locului și nici nu-mi pot închipui cum un așa fleșculeț de râu să dea peste malurile acestea așa de înalte,, să înece vietăți și să dărîme asemenea palate!

— E nebun ? — întrebă Iliuță pe Iancu Pană,

după ce strecură pe călugăr prin ochelari şi pe deasupra ochelarilor. Institutorul zâmbi politicos şi încurcat şi iarăşi făcu semn părintelui Ermoale, să n'aibă nici o teamă şi să asculte cu atenţie.

— Intrăm în mahalaua Dudescului, — reluă vorba Iliuţă, apucând pe strada Poliţiei. Ridicaţi-vă anteriile şi păşiţi cu băgare de seamă. E o mahala plină de băltoace şi e locuită de boeri, dar şi de sărăcime. Boerii hălăduesc în case mari, cu cerdacuri însorite şi pline de flori, cu paraclise, sus, şi cu beciuri cărora nici tunurile nu le pot veni de hac. Au mulţime de slugi şi de ţigani, printre care tot felul de meseriaşi. Dascălul copiilor, grec bineînţeles, îşi are locuinţa în beci. Şi tot acolo preotul cu ţârcovnicii. Iar grămăticul, cafegiul şi ciubucarul, locuesc sus, ca să fie mai la îndemână. Fiecare boer îşi are ciocoii lui, adică oameni de casă, care, atunci când stăpânul e în slujbă primesc şi ei fel de fel de însărcinări, în Bucureşti sau aiurea, iar când boerul e mazilit, se adună iarăşi la casa lui, unde au tot ce le trebue. Aceştia, adică ciocoii, se ridică adesea prin linguşiri, prin intrigi şi prin hoţii, şi tare mă tem că într'o bună zi vor deveni mai tari decât binefăcătorii lor...

Sărăcimea trăeşte în bordee, iar cei mai puţin săraci în case acoperite cu stuf, mai rar cu şindrilă. Aici, ca şi în restul oraşului. Unii cresc

porci și pasări, ba și capre și vaci cu lapte, iar alții n'au de nici unele. Gunoaele se aruncă în fața porților, mai rar dacă se osteneşte câte-o gospodină să-l ducă în mijlocul uliței...

In fața noastră avem biserica Sfinților Apostoli, ridicată de Matei Vodă Basarab, iar aceea care se vede în dreapta, zisă Albă-Postăvari, e însemnată prin faptul că în ea s'a rugat Mihai Vodă, înainte de a fi dus de slujitorii lui Alexandru cel Rău, la locul unde aştepta călăul. Faceți-vă cruce, oameni buni!

Părintele Ermolae, care în zadar își ostenise ochii ca să zărească vreo baltă sau vreun bordei se închină de nenumărate ori — și întru respectul cuvenit sfintelor locașuri, dar și pentru sănătatea acestui domn care aiurează. Ultima cruce o făcu pentru ajutorul robului lui Dumnezeu, Iancu Pană. Se temea bunul călugăr și pentru mintea, până mai ieri atât de sdravănă, a institutorului din Fălticeni.

— Dacă ținem drumul pe malul apei, reluă Iliuță vorba, avem înaintea noastră începutul podului Calicilor și biserica Bălașei, fiica Brâncoveanului. Ceva mai departe, mitropolia lui Constantin Vodă Șerban. Iar dacă trecem Dâmbovița, intrăm pe Podul Mogoșoaei, adică pe cea mai simandicoasă uliță a Bucureștilor. Care este voia cuviosiei sale și a domniei tale, arhon șătrar?

— Ne închinăm voei domniei tale, arhon... slugere, răspunse fără zăbavă institutorul. Iar părintele Ermolae, care începuse a se încredința că „nebunul" nu e furios, ba e chiar plăcut la vorbă, ridică din umeri în semn că-i e tot una. Iliuță mulțumi printr'un caraghios salut à la turca și porni în direcția palatului Justiției. Când păși în calea Rahovei, Iliuță rupse deodată tăcerea și începu să se răstească, amenințând cu bastonul:

— Blestematilor și împuțiților! Nu vă e rușine să trăiți din mila Mitropoliei și a Vistieriei și să stați toată zua cu mâna întinsă la drum? Pieriți din ochii mei, că de unde nu vă umflu spinarea cu bastonul!

Cuprins de creștinească milă pentru acest domn „nenorocit", nenorocire care de bună seamă e pe cale să lovească și pe tovarășul lui de drum, dacă nu l-a și lovit, părintele Ermolae crezu de datoria lui să iasă din tăcere și din așteptare și să lămurească lucrurile.

— Ce s'a întâmplat, prea cinstite și prea stimate domnule Iliuță?

— „Domnule" Iliuță?! — se miră domnul cu ochelari privind întrebător la cuviosul monah. Iată un cuvânt necunoscut mie. De bună seamă că e o boerie nouă, înființată de curând în Moldova și de care eu încă n'am auzit...

— Intocmai, — răspunse călugărul plin de

duioșie, ca să facă plăcere „nebunului". Și mai ales ca să nu-l contrazică și să nu-l înfurie...

— După cât se pare, purtarea mea față de acești ticăloși de calici nu prea a fost pe placul cuviosiei voastre,— reveni Iliuță la întrebarea călugărului. Dați-mi voe să protestez. Nu sunt nici avar și nici nesimțitor la sărăcia și la necazurile altora. Dar această lume de calici, care trăește în acest colț al orașului încă de prin veacul al șaisprezecelea, în loc să fie luată cu gârbaciul și trimisă la muncă, e ajutată în fiecare lună, cu bani, de către Mitropolie și de către vistieria țării. Ba încă îi este îngăduit să-și aibă căpetenie aparte, adică staroste, întocmai ca un iznaf oarecare și să țină calea trecătorilor, cerând pomană, așa cum cineva și-ar pretinde un drept scris în legi. Dacă sfinția ta socotești că acești oameni, fără alt beteșug decât lenea, merită să fie miluiți, dă-le și haina; eu însă nu le dau o lăscae!

Vecină cu această mahala a calicimei, care calicime strică ighemoniconul atâtor boeri trăitori prin partea locului, este Țigănia. Prietenie și pace între calici și țigani n'a fost și nici n'are să fie. Certurile și bătăile între ei, sunt lucruri foarte obișnuite. Când se întâlnește bunăoară Lică Chiorul sau Nae Buzatu, din tabăra balaocheșilor, cu Andrei Inimărea sau cu Rică Blestematu, dela calici, se încinge îndată

ciomăgeala între ei, ciomăgeală urmată adesea de o răfuială generală a taberelor respective.

La poalele dealului patriarhiei, „jupân" Iliuță le povesti, didactic, împrejurările în care a fost ridicată catedrala din vârful colinei, cutezanța cutărui egumen grec, care cerea, nici mai mult, nici mai puțin, ca biserica să fie... dărâmată deoarece a fost zidită pe un teren aparținând mânăstirei pe care o jefuia în numele vreunei patriarhii din Orient, și cum au ajuns moaștele Sf. Dimitrie (Basarabov) în posesia Mitropoliei.

— Dar ce să fie cu atâtea clopote care sună? — se întrebă el la un moment dat, făcându-și urechile pâlnie. Nu cumva e vreo sărbătoare astăzi?

Părintele Ermolae și Iancu Pană ascultară cu atenție, dar nu auziră decât sgomotul făcut de tramvae și de automobile.

— Ah, da! E sărbătoarea Sfinților Impărați Constantin și Elena, — își aminti Iliuță, necăjit că de vreo două zile a uitat să consulte calendarul. Aveți norocul să vedeți un alai domnesc... Iată-l că și vine. Priviți, vă rog! Cel din fruntea alaiului, călare, este marele aga, cu ajutoarele sale. După el vin podarii, cu topoarele la spinare și cu berdele la brâu. Urmează arnăuții călări, apoi fustașii, seimenii, lipcanii

și ciohodarii domnești. După ciohodari vin velitii boeri, apoi însuși bunul nostru domn Grigore Dimitrie Ghica... Iată-l călare, — se ține bine bătrânul,— îmbrăcat în cabeniță albă și cu hangear la brâu... Cei șase călăreți din urma lui Vodă sunt beizadelele. După beizadele vin steagurile domnești, apoi catanele marelui hatman, după care se înșiră isnafurile negustorești, fiștecare cu starostea în frunte.... Hei, v'a plăcut?

— Minunat, arhon... Iliuță! răspunse părintele Ermolae care între timp primise lămuriri dela institutor, dar tot nu era sigur că Iliuță se află în plinătatea minții.

— Dăm slavă Domnului că te-am întâlnit,— răspunse și institutorul din toată inima.

Iliuță își duse mâna la inimă în semn de mulțumire, apoi își fixă ochii în colțul trotuarului din fața statuei lui Barbu Catargiu și rânji cu satisfacție. Zise:

— Vedeți pe individul acela cu mâinile vârâte în obezi? Aceasta este una din pedepsele cele mai ușoare, negreșit că pentru fapte rele, dar nu din cele mai mârșave. L-o fi prins cu prăvălia deschisă în zi de sărbătoare, sau furând un lucru de mică însemnătate. Poate chiar și pentru altă ticăloșie mai mare, căci Grigorie Ghica a îndulcit multe articole din Codul lui Caragea. Nu se mai tae mâini, nu se mai scur-

tează nasuri şi nici spânzurătoarea nu-şi mai are muşterii. Dar de pedeapsă nu scapă nimeni. Boerul neomenos şi hrăpăreţ e îmbrăcat în zeghe şi în opinci, bătut la falangă şi trecut la bir. Vizitiul care a lovit un copil cu butca e plimbat prin mijlocul târgului şi bătut la spete. Negustorul care înşală la cântar, cere preţuri mari sau falşifică marfa, e ţintuit de ureche, la colţul unei uliţi mai umblate, sau chiar la uşa prăvăliei lui, unde e ţinut aşa din răsăritul şi până la asfinţitul soarelui. Iar pedepsele cele mai grele sunt puşcăria şi ocna. Să ştiţi însă că blestămăţiile cele mai mari şi mai multe nu le fac românii, ci mai ales veneticii. Românul nostru e religios, blând şi îngăduitor. Atât de religios, de blând şi de îngăduitor, că în loc să adune pe toţi egumenii şi călugării greci, care jefuesc vechile ctitorii domneşti şi boereşti şi trăesc în nerușinată deslănţuire a trupeştilor pofte, în loc să-i adune, zic, şi să-i spânzure în Moşi sau să-i înece sub morile de la Cotroceni, nu încetează a le afierosi moşii şi păduri, prăvălii şi case, încât mai mult de trei sferturi din comerţul bucureştean se face în prăvăliile mânăstirilor Radu Vodă, Mihai Vodă, Văcăreşti, Sf. Spiridon, toate încăpute pe mâna călugărilor care n'au nici o legătură cu această naţie. Şi nici cu Dumnezeu. Viaţa lor e un chiolhan fără sfârşit...

Uite că vine o caleașcă luxoasă trasă de patru telegari. E a starețului de la Radu Vodă. Se întoarce de la vreun chef prelungit, făcut în tovărășia fratelui de la Cotroceni... Sau poate că vine de la Domn, unde va fi pus plângere împotriva vreunui boer— și chiar a mitropolitului. Sunt atât de puternici acești diavoli, care fură, înșală și mint în numele lui Hristos și al patriarhilor din Orient, că îndrăznesc să înfrunte pe însuși mitropolitul țării! Și nimeni nu se atinge de ei, deoarece toată suflarea, de sus și până jos, se teme de blestemele și de miroanele lor...

Tot vorbind despre pacostea grecească, adică vorbea Iliuță și cei doi ascultau, ajunseră în fața bisericei Sf. Gheorghe (Nou).

— A fost ridicată de Brâncoveanu, din îndemnul Doamnei Marica, soția lui. Pentru târnosire, a adus, bogatul și evlaviosul Domn, pe patriarhul Ierusalmului, cu un întreg sobor de episcopi, de arhimandriți și de preoți.

In grădina din jurul falnicei biserici, care adăpostește trupul lui Const. Brâncoveanu, grădină plină de iarbă verde, de flori și de arbori, cântă păsările și surdă copilașii, sub supravegherea bonelor și a guvernantelor, dar Iliuță nu vede decât un han pe jumătate ruinat de foc, cu prăvălii la parter, astăzi închise din

cauza sărbătoarei, iar curtea hanului plină de căruțe, de plăcintari și de bragagii...

— Imi pare rău că ați înimerit în zi de sărbătoare, că altfel ați fi avut prilejul să cunoașteți pe negustorii noștri și prețurile mărfurilor. Mai ales că în apropiere, adică dincolo de Balta Cucului, se află scaunele de carne și de pește. Să știți însă că negustorii sunt în cea mai mare parte străini de neam. Unii născuți în țară, alții rămași în urma oștilor muscălești, cei mai mulți veniți de unde au poftit. Iar prețurile, ceva mai ridicate ca pe vremea lui Caragea. Adică: pâinea opt parale ocaua, carnea douăsprezece, morunul proaspăt cincispreze, somnul și crapul zece parale. Icrele negre se vând cu patruzeci până la cincizeci de parale ocaua, ceeace înseamnă că sunt mai mult pentru punga și pentru buna îndestulare a celor bogați...

Se aude mare hărmălae de clopoțele. Prietenii noștri admiră mașinile pompierilor ce trec în mare grabă, dar Iliuță strâmbă din nas și face un gest de mare dispreț.

— Ați auzit de tulumbagiii scorniți de mintea năbădăioasă a lui Mavrogheni Vodă? Aștia sunt. Când crainicii din foișoarele de foc strigă: „Arde mă㔓! tulumbagiii pornesc însoțiți de sacagii și de gură-cască, dar până să ajungă ei— s'aprinde toată ulița. Iar cu ajutorul lor se aprinde și cea vecină... Ba arde și „foișorul de

foc"! Mavrogheni însuși se veselea pe socoteala lor. In nopțile când nu prea avea somn, dădea poruncă să vie tulumbagiii. Apoi se urca pe cal, în picioarele goale și pornea în sunet de goarne și în fruntea tulumbagiilor, strigând cât îi lua gura: Iangân Vaar! Iangân Vaar! Adică: Foc! Foc! Săriți! Apă!... Tot norodul ieșea de prin case, înspăimântat și așa cum se găsea în ceasul acela din noapte, iar fanariotul făcea haz și se înapoia la palat fericit că s'a distrat cum i-a plăcut...

Părintele Ermolae își făcu trei cruci călugărești:

— Era nebun deabinelea, sau își bătea joc de oameni?

— Acolo unde se vede turnul acela înalt, continuă Iliuță fără să răspundă la întrebarea monahului, se află mânăstirea Colței și spitalul spătarului Cantacuzino. Să știți însă că bucureștenii nu prea dau fuga la doftori și la spitale. Își caută sănătatea în milostivirea lui Dumnezeu, a Sf. Fecioare, a sfinților mai de seamă, în descântece, în burueni și în călcatul urșilor. Pe Sf. Stelian îl roagă pentru sănătatea copiilor, Sf. Elefterie ușurează nașterile grele, Sf. Haralambie și Sf. Visarion sunt chemați la vreme de ciumă, iar Sf. Muceniță Varvara tămăduește semnele de vărsat. Dar oamenii, pe lângă rugăciuni, își mai fac și singuri leacurile.

Când se îmbolnăveşte cineva de guturai îşi pune o pătură în cap şi se afumă cu piatră arsă sau cu sămânţă de brad. Pentru domolirea frigurilor se bea zeamă de ochi de raci, sau de pelin şi de leandru. Durerile de măsele se caută cu zeamă de măselariţă, care ucide nervii încuibaţi la rădăcină. Pe ţăeturi se pune sare, iar ochii bolnavi se spală cu apă scursă din crescătura viţei de vie...

Cei cu dureri în şale recurg la doftoricească pripere a... urşilor. Ţiganii ursari nu mai prididesc cu tratamentul celor care cred în călcătura fiarelor pe jumătate domesticite. Numai ce se întinde bărbatul sau muerea, cu pântecele pe covor sau pe rogojină, ori chiar pe iarbă verde, iar ţiganul porunceşte ursului să-şi arate meşteşugul. Fiara, întărâtată şi obosită, încearcă uneori să se împotrivească, dar bâta stăpânului a şi croit-o pe spinare. Neavând încotro, bietul urs urlă de mânie, sau poate că vrea să protesteze împotriva darului ce i se atribue, şi se sue cu labele pe spatele celui bolnav, în vreme ce ţiganul face hărmălae mare, cu toba şi cu gura:

Sus, Martine,
Ţin'te bine,
Că-ţi dau pâine cu masline.
Din călcâi încetişor
Şi din talpă binişor...

Părintele Ermolae și Iancu Pană fac mare haz, dar jupân Iliuță le tae pofta de râs, cu însăși cuvintele Mântuitorului, carele așa a grăit către slăbănogul tămăduit prin punerea dumnezeeștilor sale mâini: „Credința ta te-a mântuit"...

După ce privi un răstimp șirul de prăvălii din dreapta bisericii Sf. Gheorghe și tramvaele care nu mai conteneau, arătă cu degetul către Calea Moșilor:

— De aici începe Podul Târgului de Afară. La biserica Sibilelor, căreia poporul îi zice biserica cu sfinți, pentru mai lesnicioasă pronunție, se află barierea dinspre partea aceasta a orașului. In câmpul ce se deschide peste barieră se face în fierare an târgul Moșilor, de care veți fi auzit și domniile voastre. Se vând, în acest târg, felurite lucrături din lemn, dar mai ales oale și strachini de pământ, în vederea Sâmbetei Morților, când tot creștinul împarte vase cu mâncare pentru sufletul răposaților. Vin brașovenii cu mărfuri și podgorenii cu vinuri. Se ridică umbrare și magherniță de scânduri, unde se vând băuturi bețive, cofeturi, turtă dulce, bigi-bigi, gogoși, bragă și limonadă. Cântă peste tot lăutarii și joacă neasemuiții călușari. Aci erau spânzurați, până mai acum câțiva ani, tâlharii și ucigașii osândiți la moarte, ca să-i vadă cât mai multă lume

şi să se încredinţeze că păcatele, cele ştiute, se pedepsesc şi pe pământ, nu numai în ceruri...

Suntem în toiul Moşilor... Dacă aveţi timp şi plăcere, putem să dăm o raită prin târg. Mâncăm bigi-bigi şi bem bragă... Sau, fiindcă e vremea mesei, intrăm într'o cârciumă, subt umbrar de anini şi ne îndestulăm stomahurile cu iahnie de bou şi cu purcel rumenit în frigare de lemn... Vinul, pe-aici pe la noi, costă trei parale ocaua, pe alese, iar dacă te încumeţi să bei o vadră ţi-se face reducere. Lăutarii bucureşteni sunt vestiţi până în Ţarigrad şi chiar până în lăuntrul Europei. Să-l vezi pe Vasile Chioru îmbrăcat în anteriu şi în giubea, nu ştii dacă să râzi de aşa sluţenie de om sau mai bine să fugi; dar când începe să tragă cu arcuşul şi că cânte din gură, ai vrea să mai trăeşti pe cât ai trăit şi să mai tragi pe câte ai tras... Parcă îl aud cântând cântecul boerului îndrăgostit de-o fată săracă, poate chiar de-o roabă:

La coşarul dărâmat
Stă boerul rezemat,
Numai aur îmbrăcat.
Cântă; inima-i e foc:
Dragostea-i n'are noroc...

Iar dacă ne întoarcem diseară, sau poate rămânem până atunci, când vine boerimea și negustorimea, de obicei la crângul lui Hagi-Ilie, veți avea prilejul să vedeți feciori de boeri trăgând la chindii, la bătute și la căzăcești, de le sfârâie picioarele... Ce ziceți?

— Să ne ierți domnia ta, arhon serdare, dar în târgul Moșilor nu mai mergem, — se împotrivi, politicos, Iancu Pană. Din cele ce ne-ai povestit, ne cam închipuim noi cum arată. Eu zic să mâncăm ceva într'un restaurant din apropiere, iar după aceea vei binevoi mata să ne duci la Curtea Veche — și unde s'o mai putea până la ceasurile cinci, mult șase. In seara acestei zile blagoslovite urmează să părăsim Bucureștii și deci e de trebuință să avem vreme pentru a ne face buccelele și pentru a merge la gară...

— La **gară?!** — exclamă Iliuță ca și când i s'ar fi vorbit în altă limbă. Dar dece să plecați noaptea și nu mâine dimineață? Drumurile sunt rele, după cum știți, iar caii de poștă iuți și surugiii fără milă pentru călători... O să vi se întoarcă măruntaele la fiecare două minute... Pe aceleași drumuri se merge și ziua, dar se văd gropile și surugiii vor încetini măcar atunci când vor trece un șanț și vor da de gropi mai adânci... Așa că e mai înțelept să plecați mâine dimineață, iar în seara asta să

faceți un chef în Moși... Sau poate vreți la Belu? La „Cârciuma din Pădure"? Ori „La șapte nuci"? Unde vă veți duce, tot bine aveți să petreceți. La toate cârciumile veți găsi purcei fripți, ciorbă țigănească, crap la protap, vin bun și lăutari care să vă lecuiască de boli și de necazuri...

Prânziră în restaurantul cel mai apropiat, fără muche de burtă și fără pui de scroafă tras în țeapă. Vinul îl plătiră o sută de lei litrul și în loc să asculte doinele lui Vasile Chioru, se delectară cu muzică nemțească, transmisă prin radio.

La Curtea Veche, acolo unde vreme de două veacuri a fost Curte Domnească, Pană și cu Ermolae văzură o biserică înoită de curând, iar în fața bisericii un șir de odăi modeste. ca niște chilii de schit sărac. Iliuță, însă, vede istoria a două veacuri depănându-se în fața ochelarilor domniei sale.

— ...Văd pe Mircea Ciobanul, cel dintâi ctitor al acestui sfânt locaș, privind cu drăcească plăcere, cum turcii puși de dânsul, tae pe vornicul Stănilă dimpreună cu mulțime de episcopi și de boeri... Iată pe Doamna Chiajna aruncând pe masa la care benchetuesc boerii, capul lui Dumitrașcu, trimis ei de Vodă Lăpușneanul... Vine un boer mare, îmbrăcat numai în mătăsuri și în aur: e Constantin Vodă

Brâncoveanul. Vechile clădiri sunt înoite și adăogite... Curtea capătă o strălucire cum n'a mai avut-o... Șirul patriahilor și al episcopilor din Răsărit nu se mai isprăvește... Ospețele nu mai contenesc... Boerii vin fără teamă că se vor înapoia mai scurți de-un cap... Se fac nunți după nunți, unele mai strălucitoare decât altele... Dar iată că sosește un turc, călare.... Vine direct dela Țarigrad... Privirea-i încruntată nu spune nimic bun... Scoate un pergament și citește... Domnul e mazilit și „poftit", cu întreaga-i familie, să meargă la Țarigrad pentru a da nu știu ce socoteală, direct Sultanului....

...Mitropolitul Antim întâmpină pe cea dintâi lepră din Fanar, care sosește dela Iași. E Nicolae Mavrocordat, încunjurat de boerimea țării, care i-a și sărutat mâinile sau poalele anteriului... Veacul cel negru începe... Un foc groaznic distruge parte din mărețele zidiri lăsate de Brâncoveanu... Cutremurul dărâmă ce a mai rămas... Curtea Domnească a devenit Curtea Veche... Vagabonzii și cerșetorii se cuibăresc aci... S'au înmulțit și devin primejdioși. Malamos bogasierul, căpetenia lor, e proclamat domn al țării... Il văd călare pe-un măgar, purtând cucă și cabeniță domnească, iar vagabonzii îl urmează cu steaguri, mereu

strigând: „Să trăeşti, Măria Ta, ani mulţi şi fericiţi!..."

Şi iată, dragi prieteni, aşa s'a încheiat istoria Curţii Domneşti din Bucureşti. Astăzi nu mai sunt nici măcar ruinele de pe vremea vagabonzilor lui Malamos... Din creeace a mai rămas nu se poate reconstitui un palat domnesc. Şi nici împrejurările n'ar fi potrivite, chiar dacă Grigorie Ghica, bunul nostru domnitor, ar avea vreun gând...

Impresionaţi de cele auzite, părintele Ermolae şi Iancu Pană nu mai vedeau nici chiliile de cărămidă roşie, de astăzi, nici prăvăliile din jurul bisericii lui Mircea Ciobanul, ci o masă informă de dărâmături ce stârnesc jalea iubitorilor de cele ce au fost.

— Clădirea aceea impunătoare, de peste drum, este vestitul han al lui Manuc Bey, — zise Iliuţă arătând hotelul Dacia. Altul care să-l întreacă şi nici măcar să-l ajungă, nu există în Bucureşti. Mulţimea de norod care mişună prin apropiere vă poate da o idee de ceeace trebue să fie înăuntru. In hanul mitropolitului Filaret, de pildă, găzduesc mai mult nemţi şi unguri, în hanul mânăstirii Zlătari găseşti mai ales zarafi, dar aici, în al lui Manuc, trag oameni de toate naţiile şi de toate meşteşugurile. Curtea e veşnic plină de butci, de chehrvane, de rădvane şi de căruţe, de cai,

de boi, de surugii și de cărăuși. Intâlnești aci târgoveți și țărani, porci și găini, țigani și greci, ghivece de flori și grămezi de bălegar, turci și armeni, preoți și călugări, cerșetori și meseriași, vânzători și cumpărători, — care vorbesc, se tocmesc, petrec sau se ceartă. Hăue locul până la gârlă și până la hanul lui Șerban Vodă...

Merg mai departe: călugărul și institutorul pe strada Carol, iar Iliuță pe... ulița Ișlicarilor. Cei dintâi văd prăvălii și blokhaus-uri, automobile și norod îmbrăcat nemțește, pe când domnul cu ochelari, uitând că e... sărbătoare, abia își poate găsi loc din cauza tarabelor întinse până în mijlocul uliței. Băcanii și-au scos mărfurile la soare, la praf și la muște; ișlicarii și-a înșirat ișlicele de toate calapoadele și nu mai ostenesc lăudându-și marfa și trăgând lumea de mânecă; boiangiii își usucă bumbacul și lâna, proaspăt vopsite, pe prăjini înalte, în fața prăvăliilor; bărbierii și-au atârnat ibrice și prosoape la intrare, ca să fie descoperiți dela distanță...

Iancu Pană și părintele Ermolae pășesc pe trotuarul ca în palmă, pe când fostul profesor de matematici calcă cu băgare-de-seamă ca să nu-și scrintească vreun picior, dând în gropi, să nu se umple de praf sau de noroi și să nu cadă în șanț...

Ieşiră în Calea Victoriei. Iliuţă îşi plimbă ochii dela palatul Poştelor la Casa de Depuneri şi înapoi; priveşte din ce în ce mai mirat clădirile cu multe etaje, automobilele care se fâţâe încoace şi încolo, autobuzele uriaşe care înspăimântă pe provincialul obişnuit cu hodoroage de cincisprezece locuri; măsoară de sus până jos pe trecătorii de ambele sexe şi scoate o exclamaţie de uimire când un domn desface un ziar de dimineaţă, lângă chioşcul din apropiere.

— Imposibil! — zise el scuturându-se ca deşteptat dintr'un vis senzaţional. Ştiinţa va continua să progreseze cu paşi din ce în ce mai mari şi mai alergători, omul va asuda fără răgaz întru realizarea unui trai cât mai lesnicios, dar astfel de palate, aşa uliţă aşternută ca'n palmă, aşa trăsuri fără cai, aşa bărbaţi fără işlice, fără fesuri, tunşi chilug, fără anterie şi fără pistoale la brâu... Hahaha! Şi când colo, ceeace se vede! Hahaha! Cu cât visul e mai frumos, cu atât deşteptarea e mai desamăgitoare. De această podină nenorocită, care strică picioarele cailor şi hodorogeşte într'un an cele mai sdravene caleşti şi butci aduse dela Beci, va scăpa Podul Mogoşoaei în curând, datorită grijei lui Ghica Vodă; dar un caldarâm în care să-ţi faci mustaţa şi case cu atâtea caturi — poate nici peste două sute de ani să nu se

ivească. Nu mai zic de trăsuri... fără cai, căci visele nu se împlinesc, de cele mai multe ori, decât tot în vis. O născoci, el, omul, multe lucruri de folos și, mai ales, de nefolos, dar cai nevăzuți nu stă în puterea lui să scornească...

Acuma, dragi prieteni, dacă nu sunteți prea obosiți și dacă socotiți că n'ar fi de prisos să mai vedeți și să mai auziți câte ceva, îngăduiți-mi să vă plimb puțin și pe ulița cea mai de seamă a Bucureștilor, adică pe Podul Mogoșoaei...

Ii zice **pod**, din pricină că e așternută cu butuci de lemn; și-i zice al **Mogoșoaei**, pentru să pe aci era drumul Brâncoveanului către palatul lui dela Mogoșoaia. Ori din altă pricină pe care o lăsăm în seama domnilor istorici, s'o lămurească sau s'o încurce.

Până la venirea Hangerliului, Podul Mogoșoaei se certa pentru protie cu Podul Beilicului, pe care se întorceau Domnii țării, cu firman dela Țarigrad. Hangherliu însă a nesocotit tradiția și a intrat în București pe Podul Mogoșoaei. De atunci, adică dela schimbarea făcută de Hangerliu, care schimbare nu i-a fost d'a bună, Podul Beilicului a trecut al doilea. Boerime multă însă n'a locuit niciodată pe Beilic, ci mai abitir pe Mogoșoaia, în mahalaua Dudescului și pe Podul Calicilor — sau al Caliții.

Apoi, începe jupân Iliuță, ca un ghid priceput și conștiincios, să arate celor doi fălticeneni, cu totul altceva decât ceeace vedeau ei. Ca și până aci. Ei trăesc în leatul dela Hristos una mie nouă sute patruzeci, iar călăuza viețuește în vremea domniei lui Grigore Ghica al Munteniei. Intocmai ca acei monahi care au adormit în timpul împăratului Decius, sau Dechie, cum i-ar zice părintele Ermolae, și s'au deșteptat sub împărăția lui Iustinian, adică după trecere de vreo trei sute de ani...

In locul palatului P. T. T.-ului, vede hanul lui Brâncoveanu, ridicat pe locul răpit dela aga Bălăceanu; vis-à-vis, vede casele lui Ienăchiță Văcărescu, foste ale lui Belu, unde Bimbașa Sava, capul arnăuților zavergii, a fost ucis din porunca lui Chehaia Bey. Fălticenenii admiră arhitectura Casei de Depuneri, în timp ce Iliuță vorbește de mânăstirea Sf. Ioan **Alergătorul**, în al cărei han locuesc negustori de frunte și zarafi greci.

In locul Cercului Militar, Iliuță vede mânăstirea Sărindar, ctitorie a lui Matei Basarab și locul de îngropare al Ghiculeștilor. Pentru el, Teatrul Național este hanul mitropolitului Filaret; Palatul Regal — casa lui Dinicu Golescu; Ateneul Român — metocul episcopiei Râmnicului, unde a conăcit prințul de Coburg, căpetenia „nemților cu coadă".

— Parcă-l văd, zice Iliuță, cum vine pe un cal alb, abia ținându-se pe șeaua orientală, cu care nu era obișnuit, încunjurat de boerii care credeau că s'a isprăvit cu stăpânirea turcească și deci cu lepra fanariotă... Dar cine să fie oare în caleașca aceea cu tăbliile argintate, care sosește dinspre Capul Podului? La spate, parcă ar fi armașul pușcăriei și cafegi-bașa... Și chiar ei sunt. Așa că în caleașcă nu poate să fie altcineva decât Ghica Vodă. Se întoarce pesemne dela bătrânul Romanit, care îi este bun prieten și pe care îl vizitează adesea... Hei, dați-vă la oparte!

Până și cu Ermolae se feriră în lături, ca și când caleașca lui Grigorie Ghica ar fi fost la doi pași, iar Iliuță făcu o temenea adâncă, spre mirarea trecătorilor care habar n'aveau că domnul cu ochelari salută pe domnitorul țării.

Ajunseră pe nesimțite în Piața Victoriei, adică la... Capul Podului. Moldovenii noștri ar dori să se plimbe pe vestita Șosea, croită cu o sută de ani în urmă de generalul rus Kiseleff, dar Iliuță nu vede înaintea ochilor decât un drum cu totul primitiv, nepietruit și nepodit, care duce la dumbrava Bănesei. Și altul care merge la Hierăstrău.

Sunt ceasurile șapte. Adică nouăsprezece. Sau, după Iliuță, care le socotește pe turcește, unu fix. Piața Victoriei forfote de tramvaie,

automobile, autobuze, rar câte-o trăsură, și de popor care vine și se duce. E zi frumoasă, e luna Mai, e ora când pe Calea Victoriei și pe bulevardul Lascar Catargiu se scurg automobilele în șiruri neîntrerupte către Șoseaua Kiseleff și către sora ei mai tânără, Șoseaua Jianu. In goana mașinilor e greu de deslușit îmbrăcămintea domnilor și toaletele doamnelor, totuși se poate ghici că majoritatea bărbaților și-au uitat pălăriile acasă, iar majoritatea cucoanelor și a domnișoarelor — cât pe-aci să-și uite și cămășile, cu toate că nu e cine știe ce căldură.

Pentru urechile lui Iliuță, sgomotul făcut de tramvae și de mașini vine dela butcile și caleștile care troncănesc pe la Capul Podului. El vede trecând boeri cu jupânesele lor, legănați violent pe pernele cu arcuri ale butcei, perne înalte și late cât jumătatea unei pietre de moară. Sau feciori de boeri îmbrăcați în anterie de șevaiu, cu ișlice sau cu fesuri și cu papuci galbeni sau roșii, jupânițe cu coadele atârnând pe sub tistimel, sau cu căciulițe pe sprânceană, îmbrăcate în conteșe sau în malotele și cu cosițele pline de trandafiri, de tămâioare și de busuioc. Vizitiii, îmbrăcați în dulamă încrețită, încinși cu brâu de boccea, cu căciulă înaltă, neagră și cu mijlocul încărcat de cuțite, țipă sălbatic, dau bice cailor și se iau

la întrecere, punând în primejdie viața celor din caleașcă sau din butcă...

Pe subt ochii lui Iliuță mai trec și tineri boeri, pe armăsari ce merg în buestru. Călăreții sunt îmbrăcați în anterie care aproape le acopere picioarele vârâte în scări de argint. Pieptul cailor numai șiroae de curele colorate, cu ținte de argint, alternând cu canafuri de culori deschise. Mândri ca niște războinici și ca niște Feți-Frumoși, silesc caii să alerge vijelios sau să se ridice în două picioare și să necheze, ca să-i vadă cucoanele și jupânițele și să le cadă cu tronc la inimoară..

— Să ne urcăm într'o... birjă, — propuse Iliuță, fără să fie sigur că trăsurile de piață de pe vremea lu Grigorie Ghica Vodă se numeau birji sau altfel. Și, fără să aștepte trecerea vreunei trăsuri, opri un șofer și se suiră câteșitrei într'un splendid „Ford", tras de 70 de armăsari.

— Ne duci în pădurea banului Ghica, adică a bănesei, — porunci Iliuță... vizitiului; dar bagă-de-seamă să nu dai prin gropi și să nu mâi caii nebunește, că n'avem nicio grabă ca să înghițim praf și să ne punem viața în cumpănă.

Șoferul zâmbi ca de-o glumă reușită și dădu slobod motorului, luând rând în șiragul de limuzine care țintesc șoseaua lui Kiseleff. Când

ajunseră în dreptul Monetăriei Statului, Iliuță arătă turlele bisericii „Izvorul Tămăduirii", ctitoria lui Niculae Mavrogheni. Iar până la Băneasa nu-i fu vorba decât de domnia și de pandaliile fanariotului. Că-și făcuse aci, adică lângă biserică, un chioșc în care își lua adesea cafeaua și ciubucul, în sunetul tobelor și al meterhanelei. Că umbla în caleașcă trasă de doi cerbi mari, cu coarnele aurite, iar pe capră ținea două tunuri mici, unul în dreapta și altul în stânga vizitiului, gata încărcate, numai să le dea foc. Că se purta în ileac cusut cu fir, iar șalvarii îi ajungeau numai până la genunchi, încât i se vedeau pulpele goale și păroase. Pe cap purta cealma turcească, verde, iar ca încălțăminte avea iminei roșii, în care își vâra picioarele goale. Că a luat bani dela boeri și dela episcopi ca să meremetisească Curtea Veche, dar n'a mișcat nicio cărămidă din loc. Banii i-a băgat în buzunar, iar ruinele fostei Curți Domnești au rămas potrivit cântecului din vremea aceea:

Vai de mine,
Nu-i la mine,
Ci-i la Vodă'n București,
Unde ouă rațele,
Unde fată vacile...

Ajunseră la Băneasa într'un minunat amurg de Mai. Frumusețea Șoselei, pitoreasca îmbulzeală de pietoni, de călăreți, de ciclişti şi de automobile, rânduiala fără greș a circulației, povestirea cu mireasmă istorică, a lui Iliuță, transportaseră pe ignoranții fălticeneni într'o feerie de vis. Geaba își trudi părintele Ermolae mintea ca să găsească în Scripturi un temei care să bagatelizeze ceeace îi fericea ochii şi-i încălzea inima. Toată educația lui de negare cu orice preț a ceeace poate constitui un pic de plăcere pentru această vremelnică existență, nu-l ajută să arunce un cât de mic sloi de ghiață peste bucuria pe care o simțea în toate mădularele De aceea se văzu nevoit, poate pentru prima oară de când e monah, să renunțe la legea Sfinției Sale de a vedea peste tot numai păcate şi păcătoşi. Şi de a cugeta de-o sută de ori înainte de a face un pas care l-ar putea duce la osânda cutărui paragraf din pravilele şi din tradițiile în care stă încătușat, nesilit de nimeni, de treizeci de ani şi mai bine. Acceptă fără nicio opoziție invitația lui Iliuță de a intra într'o cârciumă, mai ales că domnul cu ochelari îl amuza mereu cu rătăcirile lui prin alte veacuri.

In această cârciumă, pe care Iliuță o ştia probabil mai dinainte, nu găsiră decât trei sau patru muşterii, căci era ceasul prea devreme, şi

trei muzicanți, suficient de tuciurii pentru a-și trăda origina, cloncănindu-și sculele în așteptarea unui mare număr de clienți.

Trecură într'o cămăruță de lângă prăvălie și porunciră, adică porunci Iliuță, muche de burtă cu mușdei de usturoi, o oca de vin de Dealu-Mare și lăutarii pentru dânșii. Iar ca o prefață și până să se pregătească friptura, luară mastică grecească și saramură de obleți.

— Ceva pe gândul meu! — porunci Iliuță lăutarilor. Țiganii, care îl salutaseră la intrare, se înțeleseră din priviri și își acordară instrumentele: unul dibla, altul cobza și al treilea basul.

— Ăsta e vestitul Nae Gușă, — șopti Iliuță la urechea tovarășilor, arătând pe viorist. A cântat și lui Iancu Jianu și lui Ioniță Tunsu, în pofida poterelor care îi urmăreau, și nu odată și-a arătat meșteșugul în fața cutărui vornic sau cutărui logofăt, veniți aci să-și răcorească năduful veacului...

Arcușul lui moș Nae, timid la început, alunecă din ce în ce mai sigur pe notele unui cântec scos din vraful celor prăfuite. Iar în clipa când bătrânul muzicant a descoperit făgașul cel bun, arcușul scoate un țipăt de bucurie și de-acuma conduce el mâna uscată și noduroasă a stăpânului.

Iliuță ascultă transportat, Iancu Pană nerăb-

dător să audă și cuvintele, iar bunul călugăr, cu nădejde că Dumnezeu nu-i va socoti abaterea ca un păcat pentru care va trebui să dea socoteală.

Deodată arcușul își îmoae entusiasmul, lăutarul tușește... „a groapă", cu repetiție, își ridică mustățile de pe buze și-și descopere un glas de privighetoare în convalescență. Dar moș Nae nu cântă numai cu organul vocal ci cu toată pământeasca lui ființă iremediabil îndrăgostită de ceeace nu mai e la modă. De fapt, guristul micului taraf este cobzarul, dar doine căpăcite de mersul vremii și de nestatornicia gusturilor, numai moș Nae știe să cânte...

Foicică de pe lac,
Du-mă, roibule pribeag,
Să mănânc frunză de fag
Și să iubesc ce mi-e drag...
Du-mă roibule'n colnic,
Să port arme de voinic.
Du-mă roibule'n păduri,
Să port arme de panduri...
. . . . . .

Când toca la Radu-Vodă,
Eu stam cu puica de vorbă.
O țineam pe pajiște
Și-i vorbeam de dragoste.

O ţineam de cingătoare
Ş'o juram pe sfântul soare:
Spune drept cin'te-a făcut,
Că frumos te-a zugrăvit!
Limbă'n gură de zahar,
Dinţii de mărgăritar,
Ochişori de chihlibar,
Faţă albă, de tulpan...

. . . . . .

Foicică foae fragă,
De cine doru se leagă —
Nu-i pară lucru de şagă.
Că de mine s'a legat
Şi nu e lucru curat...

. . . . . .

XIII

A ZECEA ZI IN BUCUREŞTI. — SEMNE RELE

La al şaptelea etaj al hotelului „Union", într'o cameră spaţioasă, cu vederea spre biserica Enei, Irimia Bostan asudă la birou, întru deslegarea unor socoteli care nu pot fi deslegate. El ştie bine că nicio regulă de aritmetică nu-i de folos şi totuşi umple coală după coală de adunări, de scăderi, de înmulţiri şi de împărţiri. Totul se bazează pe... blana ursului din pădure, dar omul speră că va pune mâna pe urs şi de aceea vrea să afle mai dinainte cât îi va aduce norocul scontat cu un optimism ce nu cunoaşte oboseală.

Trebue să recunoaştem că „ursul" amicului nostru nu-i tocmai cel din proverb. Adică nu e chiar în pădure. Il ţine omul de coadă, ceeace, la drept vorbind, mare scofală tot nu înseamnă, având în vedere că ursul nu prea are cine ştie ce podoabă la spate. I-a rupt-o Sfân-

tul Petru când l-a prins la stupul cu miere și încă nu i-a crescut lucru mare. Dar jupân Irimia e fericit că-l ține cât de cât în mână și dorește neapărat să ghicească, mai băbește, mai negustorește, ce pricopseală l-ar lovi în caz că fiara i-ar cădea deabinelea în capcană și i-ar vinde blana. E așa de cufundat în minciuna amăgitoare a cifrelor, care joacă după cum le cânți, că nici n'auzi bătăi în ușă și nici nu simți intrarea institutorului.

Văzându-l așa asudând cu stiloul în mână și cu vraful de hârtie lângă el, Iancu Pană făcu ochii mari, dar n'avu vreme să ghicească pricina, că Irimia îi strică șirul gândului.

— Cucoane Iancule, eu îți spun dinainte că dijaba ai să te ostenești matale și tot așa părintele Irmulae, că eu nu mă înapuez diseară la Folticeni. Eu am dat cincizeci de mii de lei și până nu iese păcură nu plec. Eu am luat banul dela gura cupiilor și fără păcură nici nu mă gândesc să mă urc în tren. Ce?

Iancu Pană, care și el avea argumente mai puternice pentru rămânere decât pentru plecare, ar fi vrut totuși să afle ce-i cu această păcură care de vreo două zile nu-l lasă pe Irimia să se odihnească și nici să mănânce cum trebue. A cumpărat vreun teren petrolifer? Are de gând să se lase de lopeți și de melestee

și să vândă păcură? Sau vre-o doagă i-a sărit din loc și vorbește ca și când ar visa?

— Dragă prietene, nu știu ce-i cu păcura de care tot aduci cuvântul, dar nu uita că în patru zile ai primit patru telegrame dela cucoana Savasta, — încercă Iancu Pană să afle adevărul fără să întrebe deadreptul. Dar îi fu osteneala în zadar căci Irimia Bostan ocolește cu răspunsul chiar și când n'ar vrea să ocolească. Așa-i e sadul și a doua oară nici un om nu se mai naște.

— Patru telegrame, zici mata, cucoane Iancule? Și crezi oare că pe mine nu mă doare inima pentru atâta cheltuială, dar ci vrai să fac? Am dat patruzeci de mii de lei ca să iasă păcură și eu nu plec până nu iese. Eu trebue să câștig cinci sute de mii și dacă nu câștig cinci sute de mii, însamnă că am noroc dar nu-i mare. Par'că-i așa o sumă grozavă cinci sute de mii? Dar dacă iese păcură multă nu-i de mirare să câștig un milion... Atunci pot să zic că am mare noroc; iar dacă nu zic, eu nu mint înaintea lui Dumnezeu, fiindcă alții câștigă o harabà de milioane... Și ce-i un milion pe lângă o harabà plină? Și chiar pe lângă un sac? Mata râzi, cucoane Iancule, dar eu nu glumăsc. Eu zic așa că nici norocul și nici Dumnezeu nu se încurcă de-un fleac de milion... Ori îi dă omului măcar două milioane,

ori nu-i mai dă nimic! Eu am să cunosc numai decât cum stau cu astă. Dacă iese păcură multă şi iau două milioane, am să zic aşa: Ai noroc, boule! Iar dacă iese mai puţină şi nu iau două milioane, am să zic tot aşa, dar nu din toată inima... Un milion nu e două milioane... Ce ?

— Nemulţumitule! — îi strigă părintele Ermolae, care, auzind vorbă înăuntru, intrase fără să mai ciocănească în uşă. O viaţă întreagă ai îndurat sărăcia şi mizeria şi niciodată n'ai mâniat pe Dumnezeu ca în clipa asta. Nu îţi ajunge, lacomule, că ai scăpat de lipsuri fără să te osteneşti întru nimic, iar acum se cheamă că ai o avere cu ajutorul căreia poţi să-ţi măreşti afacerile şi să-ţi pui copiii şi ziua de mâine la adăpost de orice griji? Nu se cheamă această fericită întâmplare, noroc? Şi norocul nu vine el prin buna rânduială a lui Dumnezeu? Ce mai vrei acuma, omule cu mintea întunecată de dracul lăcomiei? Vrei numaidecât alte milioane? Ţi-ai răscumpărat, prin sfântul botez, greşala Iscarioteanului şi acum vrei să te întorci iarăşi la păcatul cel mai mare al fiilor lui Israil, care este iubirea de argint? M'am pus chezaş pentru domnia ta, în faţa lui Dumnezeu şi în faţa oamenilor, precum că botezul îţi va fi punte de trecere dela cele rele la cele bune, adică dela cel poruncite

de glasul sângelui, la cele scrise în sfânta Evanghelie, — și acum iată că încrederea mea și rugăciunile mele întru necazul și întru întristarea mea se întorc.

Ce îndreptățire vei găsi în fața nemitarnicului judecător, pentru călcarea juruinții, adică pentru închinarea la dracul jidovesc al lăcomiei de bani? Și ce vei răspunde la mustrările smereniei mele, când nici făgăduința pentru biserica din Prasada nu ți-ai împlinit-o încă?

De ai îndrăzneală, vorbește și te apără; iar de nu ai, adică îndrăzneală, plânge-ți rătăcirea și întoarce-te până nu e prea târziu...

Irimia Bostan se făcu, la statură, mai mic decât era, la față mai galben decât arăta și mai nervos ca de obicei. Inchise ochii-i mici, îi deschise, îș frământă mâinile-i păroase și uscate, își mută picioarele ca femeea la țesut, înghiți în sec și căută cuvinte ca să se desvinovățească.

— Dumneata, părinte Irmulae, zici așa... dar eu n'am făcut... iar dacă a fost... și dacă ar să fie... eu m'am botezat... și eu sunt creștin, dar dumneata, părinte Irmulae, nu vezi decât păcate și păcate peste tot și la toată suflare... Că dacă e cineva creștin, asta nu însamnă că n'are drept să ia un milion când iese păcură... Și chiar două milioane dacă ia, nu însamnă că s'a făcut iar uvrei.... Eu am băgat în ală trei-

zeci de mii de lei... şi dacă iese un milion... şi chiar dacă iese două... eu tot creştin rămân şi mai dau încă cinci mii pentru biserică din Prăsadă... Dar întâi să iasă păcură... că eu am luăt pâinea dela gura copiilor şi am cumpărat acţiuni pentru cincizeci de mii de lei... şi dacă nu iese păcură, eu nu dau la Prăsadă atâta cât am spus, iar dacă iese eu dau cu totul zece mii de lei... Ce?

Cuviosul călugăr ascultă tânguelile şi răţoelile lui Bostan, cu scârbă amestecată cu revoltă, şi nu ştia ce atitudine să ia. Dacă n'ar fi monah şi dacă n'ar fi însuşi răspunzător pentru sufletul fostului Iţic Goldenberg, ca unul ce i-a înlesnit trecerea la ortodoxism, l-ar ignora pur şi simplu, mărginindu-se să facă haz, aşa cum face institutorul şi cum ar face şi Iftodor dacă ar fi de faţă. Dar fiind şi monah şi chezaş pentru statornicia Irimiei în credinţa adoptată, îşi stâlci pornirea către cuvinte tari, hotărîndu-se să caute boala şi s'o doftoricească, iar nu să alunge pe cel bolnav.

Simţind cam ce gânduri se frământă în capul călugărului şi binefăcătorului său, Irimia Bostan ar fi preferat de-o mie de ori să sară pe fereastră, decât să asculte toate sfaturile, toate ameninţările şi toate blestemele, pe care buna memorie a părintelui Ermolae, le poate scoate de prin cărţile bisericeşti. Dar fiindcă

nu se afla la subsol și nici măcar la parter, ca să sară pe fereastră, ci tocmai la al șaptelea etaj, se pregăti să înfrunte fulgerile mâniei de care e capabil **bunul și blândul** călugăr, când e silit să mustre și să condamne păcatul. Dealtfel, ovreiul, tare pe speranța milionului așteptat, se simțea în măsură să mestece și Legea Vechea și cea Nouă, și proorocii și psalmii lui David. Ba chiar și artileria grea, a Apocalipsului Sf. Ioan. Iată însă că Ifrim Iftodor, care de patru zile nu-și mai arătase fața, intră la vreme ca să scape și pe Bostan de judecata neîndurătoare a călugărului și pe acesta de-a osândi greșala fără să scormonească mai întâi în adâncul sufletului celui ce a greșit.

— Bonjuur! — zise Ifrim Iftodor, jumătate ironic, jumătate cu oarecare sfială. Dacă nu chiar cu rușine. Prietenii îl priviră o clipă, ca pe un străin, apoi scoaseră exclamații ca în fața unui ins care s'a schimbat în patru zile aproape de nerecunoscut. A venit dela Fălticeni cu capul pe jumătate alb, cu mustața numai în dreptul nasului și fără vreum ciob de geam la ochi; acuma însă nu mai are fir de argint pe cap, iar acolo unde atâția amari de ani a hălăduit un boț de mustață, a rămas locul neted ca'n palmă. La Fălticeni, șeful de birou n'a folosit niciodată ochelari, cu toate că vârsta i-ar fi mai putut pretinde încă doi

ochi, dar acuma poartă monoclu la ochiul stâng, ca și când acest ochiu i-ar fi slăbit, netam nesam, mai mult decât celalt. E ras proaspăt, pudrat ca o brunetă exagerată, cu pantalonii la dungă și cu pantofii oglindă. Parcă ar fi ieșit din cutie.

— Bonjour, monsegniore! Bonjour, messieurs! — repetă Iftodor, de data aceasta mai cu îndrăzneală, lăsând monoclul să-i cadă în palmă.

— Bonjăr! — îi răspunde Bostan, îndoindu-și spinarea ca înaintea unui om de care s'ar putea să aibă nevoe. Era sigur că Iftodor a fost numit prefect al județului Baia...

— Ce-i cu dumneata, dragă Iftodore, de te arăți așa de rar? — luă institutorul vorba înaintea părintelui Ermolae. Am fost foarte îngrijați din cauza lipsei dumitale. Ne temeam să nu fi pătimit vreun rău, mai ales că nu ești destul de familiarizat cu viața și cu moravurile din Capitală... Și ce înseamnă, mă rog, această grozavă schimbare? Umblă vorba, în provincie, că în București albește omul înainte de vreme, dar văd că dumneata — dimpotrivă: ai înegrit și pe unde erai alb... Și numai în câteva zile! Și nici mustăți nu mai ai! Nu era cine știe ce de ele, căci le tot scurtaseși, dar o podoabă sub nas tot aveai. Le-ai ras de bunăvoe, sau silit de vreo împrejurare cu totul ne-

plăcută?... Spune drept! In tot cazul, noi ne bucurăm pentru că te vedem viu și... mai mult sau mai puțin nevătămat...

Ifrim Iftodor le strânse mâna cu oarecare solemnitate, evitând privirea părintelui Ermolae, apoi își prinse geamul la ochi, cu stângăcia începătorului, își aprinse o țigară de foi, nefiind tocmai sigur că n'a aprins capătul care trebuia pus în gură, își duse o mână la spate și cuvântă ca în fața unui juriu de onoare, dar ca un acuzat care nu are nimic pe conștiință.

— Prea cinstite și prea cuvioase părinte Ermolae, stimate domnule Pană și iubite domnule Bostan, regret din tot sufletul că v'am dat motive de îngrijorare, cu lipsa mea de patru zile, și vă cer mii de scuze pentru neglijența de a nu fi telefonat sau de a nu fi lăsat măcar un rând pe hârtie; dar tocmai faptul că ați fost atât de neliniștiți îmi dovedește încă odată și cu incontestabilă prisosință, că dragostea și prietenia pe care mi-ați arătat-o totdeauna n'a fost vorbă deșartă și floare care se trece. Vă mulțumesc din toată inima.

Aci, Iftodor făcu un compliment și mai solemn decât salutul cel dintâi, înțepeni monoclul mai bine și trase de două ori din țigară. Irimia Bostan îi răspunse printr'o nouă în-

doitură a şalelor, necăjit că nu găseşte şi vreo două cuvinte potrivite.

— Cât despre schimbarea mea, reluă Iftodor vorba, fiţi încredinţaţi că nu e la mijloc vreo siluire oarecare, ci totul s'a făcut de bunăvoe şi după matură chibzuinţă. Şi chiar dacă mă chibzuiam mai puţin, tot aici ieşeam. Nu m'a zăpăcit nici banul şi nici plăcerile pe care un oraş mare le oferă mai ales celui cu punga plină. Adevărul este că abia acum am intrat pe făgaşul destinului meu... Sunt născut pentru a trăi brambura şi altul din mine nu pot să fac. Mintea mea nu poate să conceapă un Ifrim Iftodor, şef de familie în Fălticeni şi om cu viaţă regulată. Şi fiindcă sunt aşa cum sunt şi altfel nu-i chip să fiu, m'am hotărît să părăsesc Fălticenii pentru totdeauna... Nu vreau să mai trăesc într'un mediu care mă sufocă... Indivizi ca mine nu-şi pot afla largul de care au nevoe decât într'un oraş mre. De pildă... în Bucureşti. Un oraş mare îţi oferă toate posibilităţile să trăeşti după plac, mai ales dacă dispui şi de gologani, fără să te ştie tot târgul când ai băut un pahar mai mult, când ţi-ai întors buzunarele la o partidă de poker, sau când ai dat ori ai primit o palmă din pricina unei femei...

M'am amorezat de jazz, de curse, de barurile din centru, de cârciumile din Tei şi de pe

calea Griviței, de frivolitatea Căii Victoriei și de savoarea anonimatului. Umbli o săptămână fără să întâlnești o ființă care să te cunoască. Deci, în București e locul meu, nu într'un orășel de provincie. Prea puțin îmi pasă că într'o zi voiu ajunge iarăși în situație să cer avansuri din leafă, și chiar să-mi amanetez paltonul sau să mă isgonească proprietarul ca pe un rău platnic. Toate acestea intră în legile firii mele și deci sunt cum nu se poate mai normale într'o viață trăită din bucăți.

Așa că... adio Fălticenii și trăiască Bucureștii! Cele dintâi demersuri pentru transferare, le-am și făcut. Regret din suflet că mă despart de domniile voastre, dar zarul a fost aruncat. Cererea este în mână sigură. Peste câteva zile, Fălticenii va avea un burlac mai puțin; domnul Iancu Pană, înțeleptul și mult stimatul institutor, nu-și va mai pierde vremea să facă un burghez dintr'un individ care iubește viața fără prea multe hățuri; iar părintele Ermolae, sfântul dela mânăstirea Slatina, pe care n'am avut cinstea să-l cunosc de prea multă vreme, va găsi pământ mai bun pentru sădirea învățăturilor din cărțile sfinției sale...

Terminându-și sincera-i spovedanie, Iftodor lăsă geamul dela ochi să-i cadă în palmă, își încrucișă brațele și așteptă cuvântul cuviosu-

lui Ermolae. Ar vrea să dea dovadă de curaj, căci cunoaşte felul de a dojeni, al călugărului, dar paloarea feţei şi mobilitatea genunchilor, dovedesc contrariu. Căci, Iftodor, deşi are scăderi care dau ocol târgului, şi cu toate că şi-a dat osteneala să lupte împotriva acelor scăderi, nu rămâne, totuşi, nesimţitor la dojana unor oameni ca Ermolae şi ca Iancu Pană. Se pare însă că monahul nu prea are poftă de harţă duhovnicească. A ascultat pe şeful de birou, cu vădită amărăciune, dar fără să se arate prea mult surprins, iar acuma îl priveşte cu ochi-i mari şi veşnic senini, ca şi când ar căuta cuvântul de dojană pe însăşi faţa celui păcătos.

Iancu Pană, de obicei adversar al mustrărilor în stil pedagogic şi într'o atmosferă care n'ar ajuta la îndulcirea lucrurilor, ar vrea să plaseze o glumă dar se teme că părintele Ermolae n'o va primi cu plăcere; iar Irimia Bostan, care ţine pururea o frază în vârful limbei, gata să-i dea drumul, simţindu-se pe jumătate îndepărtat din inima călugărului, se retrase puţin câte puţin în spatele cuviosului, şi tăcu chitic.

— Iubite domnule Iftodor, — grăi întru sfârşit părintele Ermolae, — dacă ar fi să cinstim învăţătura unde e mai multă, nu smerenia mea ci bunul creştin, care este cuconul

Iancu, ar fi în drept să-ți dea un sfat și chiar să-ți facă o mustrare, de e locul, mai cu seamă că te cunoaște de mai multă vreme — și mai des vi se încrucișează drumurile. Dar fiindcă se păstrează încă vechiul obicei, ca să vorbească mai întâi fața bisericească, atunci când e prezinte, mă supun rânduelii. Să știi însă că prea mult nu-mi voiu bate capul, fiindcă, după cât îmi dau seama, e vorba să mut Ceahlăul și să sucesc curgerea Bistriței. Dracul care te muncește pe dumneata, nu poate fi îndepărtat cu mai multă ușurință. Dar ce cuvinte voiu găsi eu, din cele ce am cetit și s'au prins în mintea mea, ca să te încredințez că nu faci bine și că omul nu trebue să stăruiască pe drumul pierzării?

Indreptățire pentru aceasta însă voiu găsi în dragostea cu care m'ai întâmpinat totdeauna și în încrederea cu care domniile voastre m'ați cinstit atunci când m'ați ales să vă fiu călăuză sufletească, în drumul acesta pe care n'aș fi mai plecat. Să te cert însă nu am putere, iar să te sfătuesc n'am pricepere și nici înțelepciune câtă trebue.

Am plecat din Fălticeni în urma unui noroc, care, să dea Dumnezeu să nu se prefacă în niscai necazuri, — am plecat să vedem cum arată orașul cel mare al țării, apoi să ne în-

toarcem la treburile noastre, mulțămind lui Dumnezeu pentru milostivirea lui cea mare.

Ce se întâmplă, însă? Aceea ce smerenia mea, așa prost și neînvățat cum sunt, am bănuit dintru început. In Pateric și în Limonar, cărțile de căpătâi ale monahilor, am cetit multe istorisiri în care se vorbește despre căderea unor frați și chiar călugări, de îndată ce au părăsit pustia și s'au dus cu oarecare trebuințe la Alexandria Eghipetului sau în alte orașe cu suflare multă și cu stricăciune la fel. Deci, cu atât mai vârtos eram în drept să mă aștept la slăbiciune din partea unor oameni care nu poartă rasă de călugăr. Iar frica mea cea mai mare, era pentru prietenul nostru Ifrim, care nici în Fălticeni nu s'a prea ferit de cursele satanei.

Iată însă că întristarea mea a venit mai întâi și în deosebi din drăcească schimbare la față a fratelui Irimia, pentru al cărui suflet m'am pus chezaș înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Cât a fost sărac și chip de scăpare din sărăcie n'a văzut, s'a arătat a fi așa cum l-am dorit: cinstit, bun creștin, bun prieten, bun soț și tată de copii — și cu totul smerit în viața cea de toate zilele. Nu mai avea asemănări cu cei din semințiа lui Israel, decât în stricăciunea graiului și în strămoșeasca înclinare către cele negustorești. Iată însă că dra-

cul banului a pus stăpânirea pe el și acum nu-i mai e gândul decât la îmbogățire. In locul ascultătorului și smeritului și șăgalnicului Irimia, a cărui prietenie ați primit-o și domniile voastre fără să țineți seamă din ce neam se trage, avem în fața noastră un domn arțăgos și urâcios, cu totul de nerecunoscut.

Dar smerenia mea am zis așa: că de ispita dracilor care sălășluesc în orașele cele mari, greu de scapă cineva, au mirean de-ar fi, au călugăr de s'ar chema. Incât, păcat mare aș săvârși dacă n'aș arăta înțelegere și îngăduință. Mai cu seamă că eu însumi, monah îmbătrânit în cetirea scripturilor și în războiul cu dracii, m'am abătut din slova pravilelor și am mâncat ca un lacom și am intrat în cârciumă, ca să ascult lăutari și cântece de lume. Vai mie păcătosului și netrebnicului!

Și nici bunul nostru prieten, domnul Iancu Pană, care ne întrece în știință de carte și în minte înțeleaptă, n'a scăpat cu obraz curat din atingerea cu viața acestui oraș viclean... L-am văzut însumi cum îi sticleau ochii după femei și cu câtă ușurință primește băutura bețivă, pe care nici odinioară n'a iubit-o. Și cetesc în sufletul domniei sale, cât de bine se simte în București! A fost la teatru și s'ar duce într'una; a fost la cinematograf și s'ar duce în fiștecare zi; a văzut muzee, a ascultat o con-

ferință, a ascultat și cântece vechi, precum și altele mai noui; a dat zece mii de lei pe cărți și nu s'ar mai sătura cumpărând și scotocind prin librării și pe la anticari. Acestea nu sunt păcate osândite de vreo lege, dar sunt semne care nu suferă tăgăduială, că și inima domniei sale s'a cam lipit de București și că, de-ar fi cu putință, ar rămâne aci mult și bine...

Dar cine sunt eu, fraților, și ce drepturi am să vă judec și să vă osândesc? Iacă, un călugăr smintit, care în loc să-și vadă de a lui spășenie, se frământă și se tânguește pentru păcatele altora. Am plecat însă cu toții la drum și răspundere mi-am luat pentru buna petrecere în cetatea ispitelor, încât, să nu fie cu supărare dacă vă rog să căpătați amânare dela diavolii care vă șoptesc la ureche și vă trag de mânecă și să vă întoarceți degrabă la Fălticeni. După aceea, veți reveni singuri la București și veți face după îndemnul lor și după cum veți avea plăcere. Pe domniile voastre, cucoane Iancule și jupân Irimia, vă așteaptă familiile îngrijorate de prea multa zăbavă, după cum mărturisesc depeșile și scrisorile care sosesc în fiecare zi, — și nu-i lucru cinstit, să le mai măriți încă temerile și firească nerăbdare.

Acum e ceasul la zece. Până la patru după amiazi avem vreme să mai umblăm și să mai privim, fiecare după cum îl va îndemna sau

după cum îl vor duce picioarele. Iar la patru să ne întâlnim la „Luna Bucureștilor", fiindcă se cade să vedem și această „lună". La șase ne întoarcem la hotel, iar cu acceleratul de opt plecăm spre Fălticeni. Aceasta este rugăciunea smeritului ieromonah Ermolae, sluga Domnului și sluga voastră. Slobozi sunteți s'o ascultați și slobozi sunteți să n'o țineți în seamă. Dar oricare vă va fi gândul și hotărîrea cea din urmă, eu tot voiu pleca în seara acesta. N'am sub ascultarea mea copii mici, de care să dau socoteală părinților și nici călugări pentru care să răspund în fața starețului. Amin!

Niciunul n'avu curajul adevărului, ca să răspundă părintelui Ermolae. Călugărul ghicise întocmai ce le frământă gândul, — și, în fața sincerității și înțelegerii pe care o arătase cuviosia sa, nimeni nu putea să tăgăduiască realitatea, dar nici s'o confirme.

Plecară câteșitrei, adică Pană, Iftodor și Bostan, în trei vânturi, cu o speranță că diseară vor lua trenul spre Fălticeni, măcar așa ca să facă pe voia bunului părinte, și cu două — că se va întâmpla ceva, fie chiar și un cutremur care să dărâme gara de Nord, și deci să aibă motiv de amânare. Cei doi slujbași ai statului, cu toate că depășiseră și ultimele concedii, acestea obținute dela autoritățile centrale,

puteau să mai zăbovească încă douăzeci şi patru de ore, fără teamă de consecinţe, iar Bostan n'avea să dea socoteală decât cucoanei Savasta. Şi cucoana Savasta n'avea cum să-l sancţioneze. Dimpotrivă: cu cât Bostan va zăbovi mai mult la drum, cu atât bucuria întoarcerei va fi mai mare. Acelaş lucru se poate spune şi despre cucoana Raliţa, tovarăşa institutorului.

Părintele Ermolae, care n'avea nici slujbă plătită cu luna, nici familie care să se teamă de soarta sfinţiei sale, putea să rămână în Bucureşti cât de multă vreme. De când trăeşte în sfânta mânăstire Slatina, n'a bătut decât drumul Fălticenilor, dar nici pe acesta mai des de trei sau de patru ori într'un an, încât, omeneşte, i se cuvine şi sfinţiei sale îngăduinţa unei lipse mai îndelungate din mânăstire. Şi apoi, un călugăr atât de cuvios, mai ales când apropie şi vârsta de ani şaizeci, nu dă stareţului nicio grijă, chiar dacă acest călugăr zăboveşte într'un oraş de faima Bucureştilor. Şi nici părintele Ermolae nu se teme că maimarele cuviosiei sale îi va găsi vină şi-i va da canon. Grija cea mare îi este pentru tovarăşii de drum. Toată viaţa ar regreta dacă n'ar face tot ce-i stă în putinţă ca să-i scoată cu câteva ceasuri mai degrabă din acest oraş ispititor. Se teme, în primul rând, ca rătăcirea lui Irimia Bostan,

să nu fie mai mare și mai grea de înlăturat decât își închipue sfinția sa. L-a creștinat și l-a îmbrățișat fără să țină seamă de gura lumii, ci numai de glasul Evangheliei, care zice că „bucurie se face în cer pentru un păcătos pocăit". A izbutit să aducă în obștea creștină un evreu, adică tocmai pe unul din neamul care, mai mult decât altele, s'a încăpățânat să nu creadă în dumnezeirea lui Iisus, și n'ar vrea cu niciun chip să-l vadă căzând în păcatul iubirii de argint, care păcat aduce altele după sine.

— Dar poate că n'or fi stând lucrurile chiar așa de rău, — se mângâe în cele din urmă părintele Ermolae. Și nădăjduind în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, cât și în judecata cea din urmă a prietenilor, care sunt bărbați în toată firea, își făcu trei cruci mari, călugărești, și părăsi și sfinția sa hotelul, cu destinație neprecisă.

XIV

INTRE IRIMIA ŞI IŢIC

Inainte de a veni în Bucureşti, Irimia Bostan n'a cunoscut binefacerile ascensorului. A urcat pe scări şi a coborît tot pe scări. Din ceasul, însă, în care a gustat senzaţia urcuşului şi coborîşului fără eforturi fizice, are oroare de scări. Nu mai vrea să urce cu piciorul nici până la primul etaj. Şi nici să coboare. Atât de mult s'a boerit, că pretinde să fie ascensoare şi la... tramvaie. Iată însă că după discuţia avută cu părintele Ermolae, sau mai bine zis — după mustrările primite dela cuviosul monah, a uitat de ascensor, cu toate că are şapte etaje de coborît. Işi mută picioarele la vale, aşa cum şi le-a mutat o viaţă întreagă, fără să protesteze cu risipă de gesturi şi fără să sune după lift la fiecare etaj.

Dar mersul lui nu e de om împăcat cu sine. Se clatină, păşeşte neregulat, când drept înainte, când în zig-zag-uri. Uneori iuţeşte pasul

şi calcă bărbăteşte, alteori ezită şi parcă ar prefera să se înapoeze.

Din toată atitudinea lui se observă că se găseşte în preajma unei mari hotărîri şi caută să câştige timp.

Pe uşa hotelului, iese, ca de obicei, grăbit şi înfrigurat. Işi închee nasturii dela haină, îşi îndeasă pălăria pe cap şi face un gest, că parcă ar fi vrut să-şi ridice gulerul.

Traversează strada Academiei, strecurându-se ca o vârlugă, printre vehicule şi pietoni, dar când ajunge la intrarea restaurantului „Continental", se întoarce brusc şi apucă pe strada Enei, către bulevardul Brătianu.

După ce examinează statuia lui Mihai Viteazul — şi din faţă şi din profil şi din spate, ca un expert sau ca un patriot, ar vrea, se pare, să se înapoeze pe unde a venit. Face chiar câţiva paşi către bulevardul Elisabeta, dar nu-l traversează. Mai dă un târcol statuii eroului dela Călugăreni, apoi o croeşte cu hotărîre spre biserica fostă rusească.

Se opreşte în faţa Bursei, după ce îşi încetinise paşii mai dinainte, dar ezită să intre. Priveşte cele două trepte pe care urcă sau coboară publicul „bursier" şi aşa strâmbă din nas că parcă ar fi mâncat mere acri. Sau ar dori ascensor.

In cele din urmă se hotărăşte şi le urcă. Apoi

le coboară scrâșnind din măsele. Iar le urcă, iar le coboară, repetând acest exercițiu de patru sau de cinci ori, până renunță definitiv să mai păşească înăuntru.

Traversează strada şi se poticneşte în palatul Creditului Urban. Citeşte câteva afişe de ziare, agățate la intrarea debitului din apropiere, examinează cutiile de țigări, revistele şi cele câteva lulele, care decorează vitrina tutungeriei, apoi face stânga 'mprejur, ca la comandă, şi porneşte ca din puşcă — drept la Bursă. Dar apriga-i hotărîre e frântă brusc de apariția unui şir de camioane-automobile. Bolboroseşte câteva cuvinte, ca un protest sau ca o înjurătură şi se înapoiază în colțul „Creditului Urban". Când îşi aduse aminte că trebue să se ducă la Bursă, autocamioanele trecuseră, dar strada era ocupată de o lungă coloană de soldați în marş.

Işi scoase pălăria, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi dela ceafă şi oftă adânc, dela ficați. Simțind că în cap s'a produs oarecare senin, profită de ocazie şi-şi lăsă gândurile să se deşire fără dificultăți

De unde vine această turburare în sufletul, nu prea complicat, al lui Irimia Bostan? Din două pricini, amândouă destul de importante ca să-i dea senzația unei dublări sau unei despicări a ființei sale şi să-l silească la o grab-

nică alegere. Trebue să opteze pentru păstrarea şi mai departe a prieteniei părintelui Ermolae, sau pentru pasiunea tot mai puternică a gheşeftului cu orice preţ.

Sufletul, şlefuit de îndelunga sărăcie şi umilinţă, dar mai cu seamă de dragostea cu totul desinteresată pe care i-a arătat-o bunul călugăr, fericit c'a înmulţit turma Mântuitorului, îl îndeamnă să se întoarcă la Fălticeni şi să profite acolo, în marginile omeniei şi ale poruncilor Evangheliei, de norocul pe care i l-a adus — nu numai întâmplarea, ci şi legăturile cu cei trei tovarăşi de drum. Pe de altă parte, vocea sângelui îi strigă pe toate tonurile, să nu se lase condus de sentimentalism, ci să se închine, de aci înainte, celui mai puternic dumnezeu pe care îl recunoaşte şi de care se teme seminţia lui Israil: **Banul.**

Cea de a doua alternativă îi surâde şi îl atrage mai mult decât cea dintâi. Simte aceasta prin toţi porii, şi are impresia că toţi trecătorii aparţinând rasei sale, îi reproşează că mai stă la gânduri. Intervine, însă, în orice clipă, chipul serafic al monahului şi mustrarea grea de sinceritate, a privirei şi a vocei sale ca din alte vremuri.

In cele din urmă socoti că e prematur să ia o hotărîre definitivă, până a nu consuma experienţa începută la Bursă. A cumpărat cinci

sute de acțiuni ale societății „Petrolul Adevărat", și a angajat alte o sută de-ale societății „Brad și Stejar". Pe cele dintâi le-a luat dela un consângean care se grăbea să plece în Palestina. Societatea în chestiune se găsea pe pragul lichidării. Unica nădejde a conducătorilor și a acționarilor rămăsese într'o norocoasă exploatare a unicei sonde ce se află în sapă.

Bostan a primit toate aceste informații, și deci a fost prevenit că riscul e mare. Cum însă acțiunile i-au fost oferite la cincizeci de lei bucata, dela șase sute cât valoraseră cu vre-o trei luni în urmă, și cum el nutrea o speranță oarbă că norocul nu-l va părăsi așa de curând, a pus la bătae douăzeci și cinci de mii de lei, pe trei sferturi convins că va da o lovitură. L-a ademenit, ca pe orice începător, și pachetul mare al acțiunilor și valoarea lor nominală.

Celelalte o sută de bucăți, „Brad și Stejar", au fost angajate, cu termenul de predare astăzi, dela un prieten din copilărie, tot evreu, acum remizier, pe care îl întâlnise în localul Bursei, după aproape douăzeci de ani de zile.

— Dragă Bercule, a zis Irimia, dacă tu crezi că am să câștig, le cumpăr, dar dacă tu nu crezi...

— Dragă Itic, i-a răspuns Bercu ridicând din umeri, astă se cheamă joc de bursă, ca și când s'ar chema joc de cărți... Dacă tu ai noroc, si-

gur că ai să câştigi; iar dacă ai noroc mai puţin, eu nu ştiu ci ar să fie. De-un singur lucru te pot încredinţa, şi anume că riscul e foarte mic. Societatea are şi brazi, are şi stejari — şi mai are un proces care se va judeca chiar astăzi. In tot cazul, nici câştigul n'are să fie mare şi nici paguba... Iar procesul ar să se mai amâne.

Simţindu-se oarecum descătuşat de gândurile care i se ciocneau în cap, Irimia Bostan traversă strada şi intră în hall-ul Bursei. E tot nervos, dar de data aceasta pentru soarta celor o sută de acţiuni „Brad şi Stejar". Nu dăduse niciun ban pe ele, dar ştia că va trebui să le achite imediat. Sau numai diferenţa dintre preţul cu care le angajase şi cel de astăzi, în caz de scădere. Ce surpriză îi va aduce debutul lui, la jocul de bursă? Va câştiga? Va pierde?

Işi deschide haina, îşi mai lărgi cravata şi tot i se păru că nu respiră cumsecade. Iar strigătele agenţilor şi hărmăiala din jurul lor, îi măreau neastâmpărul şi teama.

— Cumpăr două sute „Brad şi Stejar", cu o mie de lei bucata! — anunţă vocea puternică a unui agent.

— Ce? Ce? icni Bostan ca de-o lovitură primită în creştet.

— Cumpăr trei sute „Brad și Stejar", cu o mie și o sută bucata!

— Ce? Cum se poate? Ce-a zis ală? Cum se poate o mie și o sută? Ce?

— Ai dat lovitura! — i se adresă remizierul dela care cumpărase acțiunile, strângându-i mâna fără prea mult entusiasm.

— Ce? Cum se poate lăsa să se urce?

— A câștigat procesul... Era în litigiu o pădure de cincizeci de mii de hectare...

— Ci spui? Cu siguranță c'a avut avocat bun! Poate chiar doi!

Realizase un câștig de cincizeci de mii de lei, fără să fi scos vreun ban din buzunare.

Trebuia acum să afle ceva și despre soarta rezervată celor cinci sute de acțiuni „Petrolul Adevărat", cumpărate dela consângeanul grăbit să plece în Palestina.

Cu mâinile la spate și cu mutră țanțoșă, aproape agresivă, se propti în fața primului întâlnit și-l întrebă cu aere de coleg sau de vechi prieten:

— Ce s'aude cu „Pătrolul Adevărat"? Iese păcură? Sau dija a ieșit?

Domnul cel întrebat îl privi ironic, apoi compătimitor, și-i răspunse scurt.

— Probabil.

Irimia cântări cuvântul și se declară nemul-

ţumit. Apoi îl cântări din nou şi se declară mai puţin nemulţumit.

— Ci crezi mata, ar să iasă păcură? Eu am cumpărat o mie de acţiuni de-ale „Petrolului Adevărat", — şi aş vrea să ştiu dacă iese păcură...

Noul întrebat, un domn scurt şi pe jumătate chel, ridică din umeri fără să-l onoreze măcar cu un cuvânt sau cu o privire. Era preocupat, nervos şi grăbit. Bostan privi duşmănos în urma lui, dar nu renunţă să afle ce dorea. Dar cui să se adreseze? Jumătate din bărbaţii de aci par a fi turbaţi, iar restul tâmpiţi. Cei dintâi se frământă fără să-şi găsească loc, gesticulează şi vorbesc singuri, de mii şi de milioane, iar ceilalţi stau încremeniţi şi ascultă sbieretele agenţilor, sau privesc în vid şi nu văd, nu aud nimic.

— Ce zici mata? — îndrăzni Irimia să strice solemnitatea unuia care îşi ţinea nasul ridicat la nivelul frunţii, fără să dea impresia că vede sau că aude.

— Nu zic absolut nimic! — îi răspunse acesta apăsând pe fiecare silabă şi privindu-l crunt. Bostan se depărtă repede şi se hotărî să caute un ovrei.

— Mă recumand Iţic Goldenberg, — se adresă el unui tânăr roşcovan şi cu părul creţ,

făcând totodată și un compliment aproape amical.

— Scărlătescu.

— Ce? Da? Chiar domnul Scărlătescu? Imi pare bine. Vă salut! Bonjăr!

Insfârșit dădu peste doi domni vorbind în idiș — și aștoptă până se despărțiră, socotind că e mai bine să discute chestiunea numai cu unul din ei. Când sosi momentul. se agățâ de cel mai încărcat de osânză, bănuit că e și cel mai ghiftuit la buzunar.

— Am cumpărat două mii de acțiuni ale „Putrolului Adevărat", cu o sută de lei bucată... Mi-a spus acela că se găurește o sondă și că ar să iasă o gârlă de putrol și acțiunile ar să se urce de zece și de douăzeci de ori, fiindcă lumea nu știe că putrolul ar să iasă așa curând. Eu l-am crezut fiindcă spunea că trebuie să plece la Palestină și că vaporul așteaptă la Custanță... Ce?

Domnul cel pântecos își dădu numai decât seama că jeluitorul este novice în ale bursei și-i ceru o acțiune de-ale „Petrolului Adevărat".

— Cincizeci de lei spuneai că te-a custat bucată?

— Și dacă m'ar fi custat cincizeci și nu ieseală, parcă e mai mare chilipir?

— E mai mare, fiindcă în loc să pierzi atât, pierzi numai pe jumătate...

— Crezi mata că am avut afaceri cu un pungaș?

— Eu nu zic astă, dar acuma, ca să-ți scoți banii trebue să le vinzi, și ca să le poți vinde trebue să găsești pe unul mai prost decât dumneata...

— Dar cum crezi mata, că am să găsesc un bou și chiar un prost, mai mare decât mine?

— Iți ofer șaptezeci de lei, deci douăzeci de lei câștig la bucată...

— Ce? Astă 'nsamnă că nu mai e nevoe să caut pe unul mai prost ca mine...

— Mi le dai cu o sută bucata? — insistă domnul cel pântecos, de data asta serios și grăbit. Irimia îl privi lung și bănuitor.

— Da ce ai să faci mata cu ele, dacă nu iese păcură?

— Am să le pun în cassă de bani și am să aștept până iese păcură...

— Dacă iese ar să-ți fie bine, dar dacă nu iese, ce ai să faci? — insistă Irimia ca un mare diplomat.

— Dacă nu iese păcură, ceva tot are să iasă! Măcar apă caldă pentru bae...

Irimia cugetă câteva clipe și găsi că e locul să țină la preț.

— Dacă e pentru bae, eu nu vrau să fiu

păcălit. Pentru păcură le vând cu o sută și chiar cu cincizeci și cu douăzeci, dar pentru bae nu le dau fără două sute. Dar dacă-mi dai o sută cincizeci, eu nu mai pierd vremea că trebue să plec la Fălticeni. Am acolo magazin mare și sunt angrosist de manufactură și nu face să-mi pierd vremea cu astă și cu ală. Ce?

Convenirà la prețul de o sută de lei acțiunea.

Cu șaptezeci și cinci de mii de lei în buzunar, bani câștigați prin jocul capricios al hazardului, Irimia Bostan părăsi Bursa aproape năuc de fericire. E așa de convins că nu va mai vinde mături și oale în Fălticeni, cum era sigur că se află în București și că merge pe propriile-i picioare. Calcă neregulat, când prea des, când prea rar, când prea repede, când prea domol; își duce mâiniile la spate, ca îndată să le vâre în buzunare — și viceversa; trece de pe un trotuar pe celălalt, suspectează pe toată lumea cu care se întâlnește — și vorbește singur.

— Ce? Poat' să se supere părintele Irmulae, da' ci să fac dacă nu gândim la fel? Eu îl iubăsc și eu cred în Hristos, da' ci vrai să fac dacă sunt uvrei? Poate să se supere părintele Irmulae și poate să se supere și Hristos, dar butezul face pe uvrei numai creștin, nu-i schimbă sângele și nici nu-i dă alt cap cu care să judece.

Imi pare foarte rău pentru supărare, dar un uvrei nu poate să trăiască dacă nu se gândește la bani — și nici banii nu-l lasă să se mai gândească și la altceva. Ce? Eu am să dau zece mii pentru biserică din Prăsadă, și poate chiar mai mult am să dau, dar eu n'am ci să mai caut la Folticeni. Eu am să iau pi Savastă și cupiii și am să mă mut la București. Dar fiindcă mă mut și asta ar să coste, eu nu dau pentru biserică din Prăsadă mai mult de cinci mii de lei. Și chiar mai puțin dacă dau, părintele Irmulae n'are se se supere și nici Hristos n'ar să se supere... Ce?

XV

RENDEZ-VOUS. LUNA BUCUREȘTILOR

Părintele Ermolae a sosit cu douăzeci de minute mai înainte de ora fixată, deoarece sfinția sa nu se învrednicise încă să viziteze expoziția întocmită de primărie, pentru atracția și pentru distracția provinciei. Iancu Pană își făcuse drum pe aici de două ori; iar Ifrim Iftodor și-a împlinit datoria câteva seri la rând, dar nu ca să viziteze pavilioanele și obiectele expuse, ci pentru a cunoaște restaurantele și cârciumile de pe marginea lacului.

In situația părintelui se găsea și Irimia Bostan. Din ziua în care a făcut cunoștință cu bursa, a declarat fără înconjur că altceva nu-l mai interesează. „Nici chiar Monetăria Statului".

Institutorul a sosit la patru fix, probabil mai mult ca să nu-și desmintă reputația de cel mai punctual slujbaș din Fălticeni. Altfel, din toată atitudinea domniei sale, se cunoaște că-l roade

ceva la inimă şi că s'a deranjat până aci, numai ca să se ţină de cuvânt.

Irimia Bostan, zărindu-i de departe — pe monah şi pe institutor — aşteptând la intrarea pavilionului cărţii, ezită să intre. Conştiinţa lui e şi mai încărcată ca a lui Iancu Pană şi se teme că părintele îi va citi păcatul în ochi şi-l va certa în plină expoziţie. Dar dacă se înfăţişează odată cu Iftodor, care e posibil să vie puţin „dispus", va scăpa mai neobservat. Şi într'adevăr că nu socoti greşit. Şeful de birou e aşa de vesel, încât se molipsi şi el. Văzându-i bine dispuşi, părintele Ermolac crezu că din pricina apropierii ceasului de plecare arată aşa de vorbăreţi şi de râzători.

Vizitară Pavilionul Cărţii, apoi satul, şi se declară obosiţi. E drept că pe călugăr nu-l interesau alte lucruri, iar Iancu Pană vizitase toate pavilioanele. Şi fiindcă era cald şi le era sete, intrară într'o cârciumă din acest sat, pentru a se răcori — fiecare cu băutura care-i procură mai multă plăcere. Şi, cum se întâmplă, că se potriviră cu toţii la gust, şi toţi băură bere.

O barcă cu motor, ce tot bufnea şi răbufnea aproape de malul lacului, le făcu poftă de-o mică plimbare care să le dea iluzia că se află la Constanţa sau la Mangalia. Şi fiindcă părintele Ermole era hotărît să consimtă la toate do-

rințele celorlalți, numai și numai ca să nu se mai ivească vreo piedecă în calea plecării, se urcară într'o astfel de barcă și porniră pe lac.

După un ceas de plimbare plăcută, debarcară în satul Herăstrău, la propunerea institutorului, care dorea să vadă cum arată un sat din marginea Bucureștilor. Dar când își dădură seama că acest sat nu se deosibește întru nimic de alte sate, li se făcu iarăși sete și iarăși intrară într'o cârciumă. De data asta însă nu mai băură bere, ci pelin, după recomandația cârciumarului. Și mâncară covrigi. Iar când se făcu ceasul șapte, plecară grăbiți ca să nu piardă acceleratul de 9.20...

Cel cu adevărat grăbit era părintele Ermolae, bineînțeles, că ceilalți cugetau mereu la un nou pretext, pentru o „ultimă amânare". Și întrucât cel mai hotărît să rămână, chiar dacă tovarășii vor pleca, era Bostan, pretextul îl găsi el. Dar numai pentru o amânare de două ceasuri.

Treceau prin fața restaurantului „Pescăruș". Iftodor, care se ospătase aci în două rânduri, începu să laude orchestra și arta bucătarilor. Bineînțeles, această laudă își avea tâlcul ei. Bostan găsi prilejul binevenit, ca să dovedească precum că e mai galanton decât îl socoteau prietenii.

— Eu, să vă spun drept, am așa o foame,

că simt leşin la stomac... Parcă era să mă satur cu un covrig — şi chiar cu doi? Şi parcă domniile voastre v'aţi săturat dija cu un covrig — şi chiar cu doi? Eu zic să lăsăm accelerat de 9... să plece fără noi. Dacă plecăm la 11, ajungem cum nu se poate mai bine şi nu pleecăm cu foame în stomac...

— Lacomule! — îi strigă părintele Ermolae, amărât că nu-i chip să se mai înţeleagă cu aceşti oameni, altădată atât de docili. Ai mâncat şapte covrigi şi o ridiche, şi ai băut cinci pahare de pelin — şi tot simţi leşin la stomac? Mai mâncăm în gară.

— Şi chiar dac'ar fi aşa, parcă e lucru mare şapte covrigi? Şi parcă n'am şi eu drept să fac o leacă de cinste? Intrăm aci şi mai mâncăm câte-un covrig şi chiar câte-un cârnat... Şi chiar dacă doi mâncăm, tot Irimia plăteşte. Şi chiar un litru de pelin dacă mai bem, tot Irimia plăteşte. Parcă o să fie aşa de scump? Şi dacă e scump, am să rămâi sărac dintr'un litru?

Propunerea Irimiei stârni entusiasm general. Pană întrevedea posibilitatea mult doritei amânări a plecării; Iftodor, care cunoştea preţurile restaurantului, vrea să vadă mutra ovreiului, când o citi lista, dar mai ales când i s'o prezenta nota; iar părintele Ermolae, care se temea ca Irimia să nu cadă în patima iubi-

rii de argint, nu putea decât să se bucure de această propunere cu totul neașteptată.

După ce ocupară o masă mai lăturalnică, Iftodor solicită pentru el onoarea de-a întocmi menu-l. Și-l întocmi, fără să-l pună pe Bostan în curent cu prețurile de pe listă. Ca surpriza să fie mai mare, pentru cel care plătea, dădu comanda în scris:

Icre negre, moi
Cegă meunière
Chateaubriand
Salată de roșii
Roquefort cu unt
Budincă
Salată de fructe
Marghiloman

Când sosiră icrele negre, Iftodor pândi cu coada ochiului să vadă mutra lui Bostan, dar acesta, în loc să sară în sus de pe scaun, rânji cu satisfacție și mai comandă o porție — pentru el.

Foarte impresionați de atmosfera din sală, de muzica aleasă, de bogăția menu-ului, nu se mai gândiră la acceleratul de 11, cum nu s'ar fi gândit să moară în toiul mesei. Insuși părintele Ermolae se lăsă, fără rezistență, acaparat de plăcerea prietenilor. Cunoștea viața lor din

Fălticeni şi deci găsi că e foarte firesc să caute a se despăgubi cât mai mult cu putinţă. In ce-l priveşte pe sfinţia sa, va avea timp destul la mânăstire, să se pedepsească pentru călcarea pravilelor. Şi e sigur că nici în cer nu i se va socoti că a făcut un păcat prea mare, mâncând atâtea bunătăţi, care dela Dumnezeu sunt, şi ascultând o muzică frumoasă... Iar mai la urmă, după ce goli vrea două păhăruţe cu vin, işi aduse aminte că în scripturi se găsesc temeiuri şi îndreptăţiri pentru abateri mult mai grele decât o îndestulare vremelnică a pântecului şi a urechilor.

Nota de plată era pe cale să le strice tot cheful, dar întrucât numai unul plătea, adică Bostan, urma ca tot el să-şi asume şi dreptul de a critica şi de-a ofta.

Ştiind de unde i se trage necazul, Irimia Bostan nu vru să facă pe placul lui Iftodor, să se tângue, adică, pentru aşa cheltuială. Dimpotrivă. Se arătă mirat că aşa mâncare şi aşa băutură, costă „numai zece mii de lei pentru patru persoane", — şi se prefăcu că aruncă banii cu mare dispreţ pentru ei. Dar nu izbuti să-şi împiedice ochii-i verzi a se decolora şi nici buzele a tremura ca după auzul unei sentinţe de condamnare. Părintele şi institutorul se oferiră îndată să contribue în părţi egale, dar Bostan se declară ofensat şi îi refuză net.

— Fiecare om face o prostie în viața lui, dar eu n'am făcut o prostie. Eu am făcut cinste unor prieteni adevărați și nu se cade să damblagesc pentru astă. Chiar dacă am făcut o prostie. Ce? Eu am noroc și Dumnezeu ar să-mi ajute să mă despăgubesc, fiindcă eu nu i-am dat la mueri păcătoase și nici la caii care fug la Băneasa...

Ieșiră din restaurant la 12 fix, adică în clipa când acceleratul care urma să-i ducă spre fundul Moldovei, a poposit în gara cea mare a Ploeștilor...

Erau dispuși să judece toate păcatele, cu multă îngăduință, să glumească și deci să râdă, să inhaleze cât mai mult din văzduhul acestei minunate nopții de Mai și să reformeze toate sentințele prin care condamnaseră Bucureștii...

Numai în privința plecării, hotărîrea monahului era de fier și de oțel: vor porni a doua zi, dimineața, cu rapidul de 9.20...

— In caz că domniile voastre veți găsi alte pricini de rămânere, eu voiu pleca singur! — își amenință sfinția sa prietenii, pe un ton și cu gesturi care nu mai îngăduiau speranțe protivnice.

XVI

OMUL PROPUNE ŞI... MORFEU DISPUNE.— DEZERTAREA LUI IRIMIA BOSTAN

Părintele Ermolae s'a deşteptat la nouă fără un sfert, deci cu prea puţin timp înainte de plecarea trenului. Iancu Pană făcu haz — mai mult pentru bucuria de a mai zăbovi o zi pe malurile Dâmboviţei, decât pentru festa jucată de zeul somnului.

Iftodor, la fel. Ba bine că nu!

Părintele Ermolae oftă lung şi îşi făcu o cruce ca în postul cel mare. Nu mai încăpea nici un pic de îndoială, pentru cuvioşia sa, că un drac viclean a fost trimis special de către Scaraoschi, ca să le împiedice mereu plecarea.

Dar unde să fie Irimia Bostan?

După ce îl aşteptară în camera Sfinţiei Sale, preţ de douăzeci de minute, miraţi că zăboveşte în pat mai mult chiar decât Iftodor şi mai mult decât îi este obiceiul, fură cuprinşi de prietenească nelinişte şi bătură la uşa lui. Ne

primind răspuns, apăsară pe clanță și constatară că zăvorul nu e pus. Din această clipă, neliniștea se transformă în teamă, căci Bostan nu stătea în cameră nicio secundă cu ușa descuiată. Și nu ieșea nicio secundă fără să învârtească cheia de două ori.

Dar Bostan, nicăeri. Și nici valiza sau altceva din îmbrăcămintea și din pachetele cu târgueli. Semn de netăgăduit că dispăruse fără urmă. Părintele Ermolae, ostaș credincios al Mântuitorului, și deci în permanență dușmănit de diavolul, înclină către închipuiri foarte grave; dar institutorul, care niciodată n'a crezut că dracu are timp să se amestece în toate celea, mai ales că omul e în stare să facă prostii și din propria lui inițiativă, puse mâna pe receptor ca să cerceteze la poarta hotelului. Iată însă că Iftodor descoperi un plic mare, cu adresa părintelui Ermolae, și Pană așează receptorul la loc, pentru a lua mai întâi cunoștință de ceeace ascundea plicul.

Ceti Ifrim Iftodor, cu monoclul înțepenit la ochiul stâng și cu drăcesc surâs pe buze.

Dragă Părinte Irmulae,

Eu am găsit la București ocazia să scap de sărăcie și să nu mai vând lopeți și ală pi stradă Butnarilor. Îți mulțămesc foarte mult pentru

bunătate care ai avut cu mine și cu familia mea și te rog să spui la Savastă că am rămas la București să caut apartament în bloc și că îndată ce găsesc apartament în bloc, am să mă înapuez la Folticeni pentru a lua pi Savastă și cupiii. Salutări d-lui Pană și d-lui Iftodor, iar pentru biserică din Prăsadă las în plic două mii de lei și restul după ce am să mai câștig. Nu face să arunc banii fără sucuteală și pentru astă te rog să nu te superi; și nici Dumnezeu n'ar să se supere. Sărutări de mâini cucoanii Raliții și te rog să nu te superi că am plecat așa ca un hoț.

Cu stimă, **Irimia Bostan**

Părintele Ermolae lăsă capul în jos și nu izbuti de îndată a-și deslega limba. Sau poate că nu găsea de trebuință să și-o deslege, deoarece epistola celui pe care îl îmbrățișase cu toată dragostea creștinească de care era capabil, îl scutea să mai adaoge vreun cuvânt. Luă cele două bancnote de câte-o mie, bucuros că fiul duhovnicesc al sfinției sale nu și-a uitat cu totul făgăduința, le păturі frumos și le vârî cu grijă între filele unui carnețel. Ifrim Iftodor încercă să plaseze o glumă, iar Iancu Pană crezu că gestul Irimiei trebuie criticat și înfierat cu toată asprimea. Dar părintele Ermolae

le făcu semn să lase sfinției sale dreptul de a categorisi fapta dezertorului.

— „Fiștecare e slobod să-și aleagă singur locul pentru mântuire", — grăi cuviosia sa, din scripturi, așa cum ar grăi un stareț înțelept, pentru un călugăr care vrea să treacă în altă mânăstire. Dacă fratele Irimia socotește că banii câștigați dela Loterie nu-i sunt deajuns ca să urnească sărăcia din casă și că în această cetate care se cheamă București, va avea putința să dobândească atâta aur cât să-l îndestuleze, n'are decât să-și aleagă drumul către care îl îndeamnă inima. Poate că eu sunt vinovat, căci nu voiu fi lucrat din toate puterile pentru a-l oțeli cu duhul Evangheliei. Sau poate că voiu fi făcut tot ce mi-a stat în putință, dar învățătura a căzut ca o semință într'un pământ îndărătnic la rodire. Așa de vor fi stând lucrurile, sau într'alt chip, pe care mintea mea nu poate să-l priceapă, eu rog pe Dumnezeu să-i îndrepteze pașii pe cărări lesnicioase și să-l ferească de rele. Amin!

Nici Iancu Pană și nici Ifrim Iftodor nu socotiră că mai e trebuință și de părerea lor. Cel dintâi privi pe fereastră, dealungul străzii Academiei, pe când șeful de birou se uita în jos, caș când el însuși ar fi pricinuit amărăciunea bunului călugăr. Iar părintele Ermolae, după ce își mută ochii, de câteva ori, dela Pană la

Iftodor și dela Iftodor la Pană, gândind, poate, că nici cugetul lor nu e prea senin, mai ales al lui Iftodor, se spălă cu apă pe mâini, ca odinioară Pilat din Pont, după ce nu i-a izbutit să scape pe Iisus dela răstignire.

In cele din urmă hotărîră să plece câteșitrei în oraș, fiecare pe alte străzi, ca să dea de urma celui rătăcit. Ideea porni dela Iancu Pană, căpătă încuviințarea promptă a lui Iftodor, iar părintele o acceptă ca să le facă pe plac. Și placul celor doi, pe care și un copil l-ar fi citit în ochii lor, era să nu se urce nici în acceleratul de unu și patruzeci și cinci...

XVII

OSCILAŢIILE INSTITUTORULUI

Dintre toate parcurile bucureştene, Iancu Pană şi-a lipit inima de cel care poartă numele răposatului rege Carol I. L-a vizitat, prima dată, în orele de după masă, când frumoasele alei pot fi admirate fără ca privirea să se împiedice de mulţimea care forfote aci — mai ales înainte de amiazi şi către seară. Şi i-a plăcut ca un poem al primăverii şi ca un basm cu castele fermecate. Şi arborii şi florile şi lebedele de pe lac, i-au şoptit frumos şi stăruitor, că nicăieri pe lume nu se poate citi mai cu plăcere, chiar o carte proastă, ca pe băncile umbrite de castani, de tei şi de sălcii, ale acestui parc. Şi în niciun colţ al ţării, orcât ar fi de pitoresc, nu-şi va purta pensionarul plictiseala şi reumatismele, mai uşor, ca în cea mai frumoasă grădină, din mijlocul celui mai mare oraş.

Din ceasul acela, Iancu Pană începu să se

considere cetățean al Capitalei. Descoperise aci trei mari bunuri, pentru care făcea să părăsească Fălticenii, fără prea multă părere de rău: Biblioteca Academiei Române, „Universul" proaspăt ieșit dela tipar și acum o grădină minunată în care putea să-și facă lecturile, să se aerisească, să întinerească, să viseze, să-și rumege pensia și să-și aștepte moartea — fără să regrete că s'a născut. Și n'a fost chip să-și mai statornicească gândul la Fălticeni. A făcut repetate apeluri, la atâtea lucruri care îl leagă de târgul în care și-a petrecut cei mai frumoși ani ai vieții și cea mai mare parte dintr'un apostolat în adevăratul înțeles al cuvântului, dar n'a izbutit decât să se înduioșeze. Aleele Parcului Carol, Biblioteca Academiei, ziarele cu cerneala încă neuscată, erau chemări mai puternice decât toate amintirile depănate pe sucala unui târgușor, în care nu poți avea decât somn liniștit, foști elevi care te salută, rațe proprii și prieteni care se ostenesc să-ți trimeată pălăria, atunci când ai uitat-o la cafenea sau în altă parte.

O hotărîre definitivă însă nu luase. Ar fi vrut să ceară și părerea cucoanei Raliță, cu toate că o știa mai dinainte; ar fi vrut să se obișnuiască mai bine cu ideea transferării; ar fi vrut, mai cu seamă, să supere cât mai puțin pe părintele Ermolae. Erau prieteni de ani de

zile și avea pentru el, adică pentru acest monah necărturar, o stimă de nemăsurat cu cântare obșinuite. Incât, nici măcar să-l mintă n'ar fi putut.

Astăzi, înainte de a pleca la Fălticeni, căci o nouă amânare n'o mai credea posibilă, trebuia să ia hotărîrea cea mare. Termenul pentru înaintarea cererilor de transferare a expirat de mult, așa că, numai intervenind personal și cât mai repede, avea șansă să i se mai primească jalba. Cel puțin așa spera domnia-sa. Socoti însă că n'ar strica să mai vadă odată Parcul Carol. Căci frumoasa grădină îl îmbia mai mult decât orice. Parcă a făcut-o primăria, sau cine o fi făcut-o, într'adins pentru îndulcirea vieții pensionarilor fără moșii, fără ferme și fără vicii.

Incredințat că invitația părintelui Ermolae, de a-l căuta pe Irimia, a fost numai pentru a-i face d-sale și lui Iftodor plăcerea unei noui amânări, dela hotel a venit direct la Parcul Carol.

Iată însă că, spre nedumerirea lui, minunata grădină nu-l mai invită cu atâta stăruință ca în ziua când au făcut cunoștință. Dimpotrivă: ar vrea parcă să-i spună că un pensionar s'ar simți mult mai la locul lui citind ziare și ascultând palavre, într'o cafenea,

decât încurcând poeţii şi tineretul, pe aleele unui parc.

Işi aminti că nici vizita a doua, la Biblioteca Academei, nu l-a entusiasmat la fel cu cea dintâi. Şi conveni că nici al doilea „Univers", care i se va vârî pe sub uşă, cu cerneala neuscată, nu-l va încânta ca primul. Este drept că la Fălticeni citea ziarul cu multe ceasuri în urma bucureştenilor, dar tot proaspăt se chema că este. Apoi, conveni că o cafenea, în care să tocească ziarele, se găseşte şi la Fălticeni. Cât pentru cărţi — şi-a procurat să citească un an. După ce le va termina pe acestea, se va osteni până la Iaşi, sau chiar până la Bucureşti, şi va cumpăra altele. Ori le va comanda prin poştă.

Aşa dar, pentru care motiv să schimbe Fălticenii pe Bucureşti? Când ai bani şi te ajută sănătatea, poţi să trăeşti bine şi să-ţi procuri ce poftesti şi într'un oraş dela capătul ţării.

Ieşi repede din parc, pentru a încerca să dea peste Irimia. Poate că părintele Ermolae s'a gândit într'adevăr serios, că Bostan ar mai putea fi găsit şi sfătuit să se reconvertească. In tramvai, însă, îşi luă seama fără multă tocmeală cu sine. Simţi că Bucureştii l-ar atrage chiar şi fără Academie şi fără splendidele-i parcuri. Are, aci, prilejul să asculte conferinţe interesante, concerte, teatru; să viziteze expoziţii de pictură, să se plimbe necu-

noscut și nesalutat de nimeni. Să hălăduiască în casă cu bae și cu calorifer. Să vadă filme interesante în condiții optime. Să...

Dar, parcă fără să asculte concerte, conferințe, teatru; să meargă la cinematografe de talia celui din palatul „Aro"; să se plimbe în taxi-uri și să mănânce după liste întocmite în franțuzește, n'a trăit atâția amar de ani?

Nu se opri însă la hotel, ci la... Ministerul Educației Naționale. Își dădea seama că n'ar mai putea hălădui la Fălticeni... Bucureștii, cu atâtea posibilități de viață civilizată, îi intrase în sânge și nu vedea deloc pentru ce s'ar căsni să-l scoată. La Fălticeni are numai prieteni, elevi și foști elevi. Deci, nici proprietăți, nici rude și nici morminte scumpe. Și chiar dacă ar avea, proprietățile le-ar vinde, mormintele le-ar lăsa în seama rudelor, iar de rude nu-i prea greu să te desparți fără lacrămi.

XVIII

CEDĂRILE MONAHULUI. — HAMLET

Se regăsiră la hotel, fără nicio ştire despre Irimia. De fapt, niciunul nu încercase să-l descopere.

— Fraţilor, grăi părintele Ermolae, Sf. Apostol Pavel, într'o epistolă a sa, aduce următoarea preţioasă mărturisire: „M'am făcut tuturor, toate, ca pe toţi să-i dobândesc..." Luând pildă dela Apostolul Neamurilor, gata sunt şi eu să trec peste unele temeri şi să neseeotesc unele porunci, pentru a redobândi prietenia domniilor voastre, pentru Fălticeni şi pentru smerenia mea. Căci, să nu vă fie cu supărare, eu simt cu duhul precum că înclinaţi mai vârtos către această cetate mare şi plină de ispite, decât pentru o întoarcere iubitoare la, Fălticenii fără bulevarde, fără tramvae, fără biblioteci şi fără cai de curse. Vă rog dar să spuneţi pe faţă ce aţi dori să mai vedeţi, să mai mâncaţi şi în ce fel să vă mai

distrați înainte de plecare. Sunt gata să mai primesc încă o amânare, numai să vă știu urniți de aici fără regrete că acest lucru v'a scăpat nevăzut și acela nemâncat...

Iftodor privi la Pană și ridică din umeri, ca omul sătul de toate. Iar Pană întoarse privirea lui Iftodor și ridică și el din umeri, probabil pentru aceeași pricină. Dar, fiindcă un răspuns verbal trebuia dat, minți întâi Iftodor.

— Intru cât mă privește... slavă Domnului că nu mai am ce să mai doresc! Nici măcar banii pe care i-am „împrumutat" escroacei...

— Iară eu, minți și Pană, nu mai am altă dorință decât să văd cum se tipărește un ziar mare, iar după aceea să mă urc în primul tren și să nu mă mai opresc până la Fălticeni...

Dar părintele Ermolae, citind pe fața lor teama de adevăr, își făuri pe loc un plan, care, după părerea sfinției sale, urma să-i sature oarecum de București. Sau, în cel mai rău caz, să ia de pe cugetul sfinției sale regretul că n'a făcut tot ce a crezut posibil pentru a-i feri de rătăcire.

Dela hotel porniră drept la Teatrul Național, de unde părintele Ermolae cumpără o lojă de rangul al II-lea, spre uimirea și satisfacția lui Pană și a lui Iftodor. Ii tot auzise sfinția sa vorbind cu patimă despre teatru, mai ales pe institutor, și hotărîse să-i mai ducă odată, ca

să le țină mai multă vreme, și să vadă însuși ce se petrece în dosul acelor ziduri înalte și cu boltă mare deasupra. De va fi lucru diavolesc, se va ruga lui Dumnezeu pentru iertare; iar de va fi mai puțin diavolesc, va lua seama să vază dacă nu cuprinde și un grăunte pentru hrana sufletească a celor ce-și pierd vremea ascultând.

Urma să se reprezinte **Hamlet**, adică cea mai celebră piesă, a celui mai celebru autor dramatic. Acest nume nu-i spunea nimic părintelui Ermolae. Sfinția sa bănuia că trebue să fie vreo jivină din Apocalips, sau vreun antipat din fosta împărăție a Râmului. Nefiind întrebați, Pană și Iftodor nu-și îngăduiră să dea vreo lămurire. Sau poate că nici ei nu erau mai luminați decât părintele Ermolae.

Dela Teatrul Național purceseră drept la „Universul". Cuviosul monah nu se îndeletnicește cu cetirea gazetelor decât foarte rar și mai dinainte încredințat că lumea ar putea să trăiască și fără ele. Și poate chiar mai fericită. Dar ceilalți doi, care mai degrabă s'ar lipsi de pâine decât de gazeta lor preferată, erau mai curioși să vadă la fața locului în ce chip se scrie și se tipărește această gazetă.

Când păşiră în holl-ul cel de jos al palatului „Universul", dădură cu ochii de-o expoziție de pictură și intrară, aproape involuntar și fără

să se invite, în sala cu tablouri de vânzare. Părintele Ermolae contemplă îndelung imaginea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, apoi un tablou care înfățișa un schit părăsit, înconjurat de câțiva arbori aproape uscați de bătrânețe. Iancu Pană se oprea mai ales în fața unui buchet de trandafiri sau de liliac, a unui pod rupt, a unei case țărănești, iar Iftodor zărise dela început două nuduri de femei și nu-și mai lua ochii dela ele. Când văzu și părintele Ermolae aceste trupuri goale, se miră că se găsesc femei să pozeze în costumul Evei, că pictorul a avut curajul să le expună într'o astfel de sală, că lumea le privește fără să protesteze, că Dumnezeu le tolerează în loc să dărâme tavanul sălii peste ele. Nădăjdui însă că tovarășii cuviosiei sale se vor scârbi la fel și deci nici pentru București nu vor mai avea atâta prostească evlavie. Dar în loc să se împlinească gândul monahului, Ifrim Iftodor cumpără, cu bani grei, pe cel mai nerușinat dintre cele două goliciuni. Așa, ca tot necuratul să iasă biruitor.

Părintele Ermolae se turbură cu duhul și se scârbi fără cuvinte. La urmă însă își zise că poate e mai bine să aibă, acest nesățios Iftodor, imaginea unei femei goale, pe perete, așa cum unii călugări au pe necuratul. Tot văzând trupul nerușinat, va ajunge să-l dorească mai

puțin, în carne; după cum călugării, având chipul satanei mereu în fața lor, nu vor uita nicio clipă să-l batjocorească și se vor teme mai puțin în luptă.

După ce ieșiră din expoziția de pictură, vizitară cu amănuntul și cu timiditatea provincialului, redacția „Universului", tipografia unde scrisul redactorilor ia forma scornită de mintea lui Gutenberg, apoi sala cu uriașele mașini, care trag patruzeci de mii de „Univers"-uri pe ceas, gata păturite și numerotate. Și mult se minunară cei trei provinciali, de toate cele auzite, dar mai vârtos de cele văzute.

Apoi, după dorința părintelui Ermolae, se urcară într'un automobil de piață și porniră să viziteze Bucureștiul dela periferie. Nădăjduia cuviosul monah, că, văzând și partea cea fără palate, a Capitalei, se va mai domoli entusiasmul tovarășilor și deci vor cugeta mai serios înainte de a hotărî și ei, ca Irimia Bostan, condamnarea definitivă a Fălticenilor.

Vreme de patru ceasuri și mai bine, colindară ei cartierele mărginașe ale Bucureștilor, unde se află adăpostită și sărăcime și golănime, ba chiar și țigănime, făcând mereu comparații între bogăția din centru și mizeria din unele colțuri ale periferiei. Iar părintele Ermolae nu mai contenea aducând dovezi din

scripturi, precum că porţile Raiului se deschid mai cu uşurinţă săracilor decât bogaţilor.

Vizitară şi mulţime de cârciumi, în care scop, cuviosul monah îşi procurase în taină o pălărie, încredinţat că Dumnezeu îi va cântări fapta laolaltă cu gândul cel curat. Dar ce să vadă în cârciumile dela hotarele unui oraş aşa de mare? In unele murdărie, în altele bătăi, iar în cele mai multe — şi murdărie şi bătăi. Toate însă pline de lucrători săraci şi de inşi fără căpătâi, ameţiţi de otrava din sticle, sau pe cale de a se îmbăta.

— Vai mie păcătosului! — ofta mereu părintele Ermolae. Unde vezi aşa ceva în Fălticeni?

Dar sfinţia sa făcea adesea armăsar din ţânţar, crezând că va izbuti să scârbească pe cei doi prieteni, în special pe Iftodor. Iftodor însă tot mai vârtos se bucura de cele văzute, negreşit că nu cu bucurie drăcească, găsind foarte firesc ca într'un oraş aşa de mare să-şi afle sălaşul toate cele bune şi cele rele ale lumii aceştiea.

La ceasurile opt, au păşit în mare grabă pe uşile Teatrului Naţional, cu teama în suflet că loja lor va fi fost ocupată de alţii şi că spectacolul va fi început mai înainte de vremea anunţată pe afiş.

Tragedia lui Hamlet, nefericitul prinţ al

Danemarcei, l-a întărit și mai mult pe monah în credința că totul e deșertăciune pe lumea aceasta. Și s'a bucurat cuviosia sa la gândul că și Pană și Iftodor vor fi copleșiți de aceleași simțăminte. Intr'adevăr, și Pană și Iftodor au fost copleșiți, dar nu de zădărnicia vieții pământești, ci de regalul unei seri de mare artă. Și amândoi au ieșit din teatru convinși definitiv și fără leac, că tot mai bine e în București decât în Fălticeni...

XIX

DEZERTAREA LUI IFRIM IFTODOR. — AU VENIT PATRU ŞI SE INAPOIAZĂ DOI...

In această ultimă noapte bucureşteană, părintele Ermolae n'a mai vrut cu niciun chip să doarmă la hotel. Cum au sosit dela teatru, au achitat notele prezentate de portar şi s'au cărăbănit la gară. Atâtea piedici întâmpinaseră în calea plecării, că sfinţia sa nu mai credea în putinţa grabnică a întoarcerii. Douăzeci de ani s'a căsnit un călugăr din vechime, să plece din Alexandria Egiptului, pentru a se întoarce la peştera din pustiul Tebaidei! Şi abia a izbutit. Il ţinea diavolul pe loc sub fel şi chipuri de pretexte.

S'au aşezat în sala de aşteptare, luându-şi părintele sarcina să nu aţipească un pic, cu toate că rapidul pleca abia dimineaţa, îndată după al nouălea ceas. Dar moleşeala somnului l-a cuprins şi pe cuviosia sa, către răsăritul soarelui, nu de alta dar fiindcă diavolul avea

să tragă foloase din această dormitare. Zece minute au fost deajuns, ca ucigă-l crucea să-şi bată joc de toată osteneala monahului, făcută în scopul mântuirii lui Iftodor. Când s'a deşteptat sfinţia sa, amărât că n'a putut să privigheze măcar o noapte, iar nu câte şapte în şir, ca marii pustnici de prin cărţi, a găsit, în locul lui Iftodor, un plic pe care acesta îl pregătise pe semne mai dinainte. Iar în plic, un bileţel scris cu plaivasul:

Iubite Părinte Ermolae,

Rămân în Bucureşti, pentru a mă interesa personal de chestiunea transferării. Sper că dracu are să-mi fie de mare ajutor... Sfinţia ta ai să te superi, dar eu simt că nici poliţia n'ar izbuti să má mai despartă de... apa cea „dulce" a Dâmboviţei. Norocul Fălticenilor să scape de un cetăţean care-i tocea caldarâmurile de pomană.

Blagoslovește și iartă,
Ifrim Iftodor

Iancu Pană socoti că e locul să facă haz, dar părintele Ermolae, pe deplin încredinţat că n'are într'însul stofă de misionar, îi tăie îndată pofta de râs:

— Cucoane Iancule, dacă şi domnia ta so-

cotești că n'ar fi chip să-ți mai lungești această viață vremelincă, fără apă din Dâmbovița, nu-i nevoe să mai aștepți o nouă lenevire a genelor smereniei mele... Mă voiu întoarce singur, ca un netrebnic lipsit de darul sfinților care făceau noroade întregi să le asculte cuvântul, iar la mânăstire mă voiu ruga lui Dumnezeu pentru ajutorul și mântuirea tuturor...

Iancu Pană lăsă capul în jos, răspunzând, adică, fără cuvinte. Iar părintele Ermolae înțelese că Fălticenii vor rămâne în curând și fără acest cetățean și dascăl de ispravă.

Au ocupat locuri de îndată ce trenul a fost adus la peron. Dar părintele Ermolae, cunoscând puterea și stăruința în cele rele, a satanei, nu și-a făcut cruce de ușurare decât în clipa când carul de foc a trecut de Buzău...

EPILOG

După unsprezece luni...

Părintele Ermolae fu nevoit să urce nouă etaje, pe scări, deoarece ascensoarele blocului nu funcționau. Era lipsă de curent electric.

— Mai cu ușurință am urcat Ceahlăul, — grăi sfinția sa, către cucoana Raliță, după ce i se deschise ușa dela apartamentul 187.

— Pentru fericirea de a locui într'un bloc, la etajul nouă, ni se întâmplă și nouă, uneori, să facem această plăcută ascensiune, — răspunse cucoana Raliță, mai mult scrâșnind decât râzând. Și, fără altă vorbă, începu să se vaete că, în răstimp de-o săptămână, adică dela ultima vizită a sfinției sale, două mari nenorociri s'au întâmplat în casa dumnealor. Au pierdut pe Andrei, cotoșmanul adus din Fălticeni, și pe unul din cei doi papagali pitici, care le mai alungau dorul de pasări și de crâng. Bietul Andrei, zărind o pisică pe stradă, probabil prima de când a devenit bucureș-

tean, a uitat o clipă că se află la cucurigu și a sărit din balcon...

— Nenorocirea s'a întâmplat chiar subt ochii mei! — precizează cucoana Raliţa, bocindu-se ca după un copil drag. Și fără să-i pot da o mână de ajutor. Parcă-l văd învârtindu-se în aer ca o minge și căzând drept în drumul unui automobil. Praful s'a ales de el. Bietul Andrei! Am plâns ca după un copil, că-l crescusem de mic, cu biberonul, și-l ţineam ca pe un membru al familiei. Că pe altcineva nu aveam. Nu mai e raţă, nu mai e găină, nu mai e bibilică, nu mai e cocoș, nu mai e nimic. Că d'aia cumpărasem și cele două păsărele. Nu cântau, dar cât e ziulica de mare nu le mai tăcea guriţa. Vorbeau, se jucau, se certau, se sărutau — și mereu își curăţau fulgișorii. Când le auzeam, îmi mai trecea dorul de Fălticeni... Că aici, unde Dumnezeu să vezi sau să auzi o pasăre? Și le ţineam mai mult pe afară decât în colivie. Azi dimineaţă, însă, după ce a plecat Iancu la școală, am deschis ferestrele fără să mă gândesc că mititelele sunt libere, și când mă întorc dela bucătărie — găsesc numai una. Bărbatul ieșise pe fereastră — și dus a fost! Am plâns de m'am prăpădit, fiindcă știu că are să moară de foame sau o să fie prins de vreo pisică, pe acoperișul vreunei case. Că

păsărelele acestea, crescute în colivie, nu știu nici să sboare și nici să-și caute hrană.

Părintele Ermolae se înduioșă la fel cu madam Pană, mai ales pentru soarta lui Andrei, de care îl lega o veche și sinceră prietenie. Dar nu insistă prea mult asupra gestului nesocotit care-i fusese fatal cotoiului, întrucât sfinția sa, în cailtate de adevărat călugăr, nu putea nici să discute acest gest și nici să-l înțeleagă.

Și fiindcă institutorul întârzia, iar cucoana Raliță își găsise de ceartă, în bucătărie, cu servitoarea, ieși sfinția sa în balcon, ca să privească orașul și ca să îmbrățișeze soarele de April, dela înălțimea etajului al 9-lea. Dar după ce văzu aproape jumătate din București și zâmbi filosofic furnicarului de pe bulevardul Brătianu, îi veni dor de primăvara dela mânăstire, ce-i drept mai puțin dulce ca în București, dar din zi în zi mai încărcată de verdeață și de bucuria naturii reînviate. Și simți cum i se destramă în mii de firicele hotărîrea de a rămâne până la sfârșit în micul sobor al schitului Darvari. Așa cum i s'a destrămat voința de a-și continua viața la ctitoria Lăpușneanului, în ziua când a cerut starcțului blagoslovenie pentru plecare. Il chema atunci, nu marele oraș, cu cele bune și cu cele rele ale lui, ci dorința de a sluji lui Dumnezeu și

în alt chip decât făcând metanii, citind Psaltirea și admirând natura. Socotise că părinții dela schitul Darvari, trăind în mijlocul Bucureștilor viața dela Atos, erau mai de folos Bisericii și chiar sufletelor lor, decât călugării nevoitori în mânăstiri și schituri izolate de lume. Și nu i-a părut deloc rău că a venit în București. Când și când, însă, îl năpădește dorul de pădurea înfrunzită, de stâncile pleșuve, de pâraele șușuindu-și mersul printre pietre și printre brazi, de talăncile turmelor de oi, de răsunetul toacei dela miezul nopții. Și acest dor e așa de puternic acum, în plină primăvară, că nu-l poate domoli decât vărsând șiroaie de lacrămi și puindu-și înainte suferințele apostolilor și ale mucenicilor...

Iancu Pană sosi gălăgios. Cea mai plăcută zi, dintr'o săptămână, pe care el și cucoana Ralița o au în acest oraș imens și nepașnic, e aceea în care bunul călugăr vine să ia masa la dânșii. Ceasuri întregi vorbesc numai de cele părăsite la Fălticeni și la mânăstirea Slatina. Părintele Ermolae își amintește, rând pe rând, de toți frații lăsați acolo, fiecare cu cele bune și cu cele rele ale lui. De plimbările pe care le făcea zilnic prin împrejurimi, de cura pe care o făcea la două zile, umblând cu picioarele desculțe prin rouă, de frumoasele slujbe în sobor, de ceasurile petrecute printre

ciobanii dela stâni, de clopotul care sună altfel decât în București...

Cucoana Raliţa vorbeşte de plăcerea cu care se scula dimineaţa, până în zori, ca să-şi îndestuleze pasările de curte şi să ude florile, de discuţiile avute de zece ori pe zi cu vecinele, peste gard, de vizitele pe care le făcea soţiei directorului şcoalei la care Pană îşi avea catedra, şi de atâtea lucruri mărunte, care atunci o plictiseau iar acum o amuză şi o stârnesc mereu să şi le amintească şi să le dorească...

Institutorul, de felul lui nevorbăreţ, devine din ce în ce mai ursuz. Numai când discută cu monahul despre cele care n'au vreo legătură cu Bucureştii, se înviorează la faţă şi la limbă. In Fălticeni era o personalitate... Nu făcea douăzeci de paşi fără să fie salutat de un fost elev, fără să schimbe două cuvinte cu un prieten... Era poftit la diferite festivităţi oficiale... Păhărelul de vin, pe care îl golea când şi când în crâşma murdară a lui Moişă Negru, în tovărăşia unui coleg sau a unui prieten, i se pare acum mai delicios decât şampania... Plimbările pe care le făcea dincolo de barierele oraşului, îi prelungeau viaţa şi îi dădeau poftă de mâncare... Dar cea mai mare mândrie pentru el, era atunci când i se aducea pălăria uitată cine ştie pe unde. Atât de mult

îl măgulea această amuzantă atenţie a foştilor concetăţeni, că de multe ori îşi lăsa singur pălăria, bineînţeles acolo unde era mai sigur că n'o va pierde deabinelea. Pe câtă vreme, în Bucureşti, nu numai că nu-şi face pălăria uitată, dar chiar s'a obişnuit să fie mai puţin distrat decât în Fălticeni.

Intâmplarea cu micul papagal, adusă imediat la cunoştinţa lui Pană, de către cucoana Raliţa, dar mai cu seamă vestea prea puţin plăcută, pe care cuviosul o primise dela Ifrim Iftodor, le strică oarecum pofta de mâncare şi de vorbă.

— La urma urmei, zise cucoana Raliţa, e vorba de o sărmană păsărică, a cărei soartă nici aşa nu era de invidiat, dar mai rău îmi pare de bietul Iftodor. Eu am spus din capul locului că omul acesta n'are să sfârşească bine în Bucureşti. Intr'un oraş mic, unde te cunosc şi câinii ,te mai ruşinezi de lume şi te mai abţii dela rele; dar aici, unde nici vecinii nu se cunosc între ei, ba nici la faţă nu se văd, un om vicios alunecă fără nicio putinţă de îndreptare. I-am dat sfaturi, l-am certat, i-am deschis ochii în toate chipurile, dar în zadar. Ceeace se poate prinde în Fălticeni, n'are nicio baftă în Bucureşti. Noi i-am vrut mereu numai binele, dar el, în loc să ne asculte, s'a

supărat și n'a mai dat pe-aici. Sunt aproape trei luni de când nu i-am mai văzut fața...

Vorba de Iftodor înțepeni aci. Prostii mari a săvârșit șeful de birou din Ministerul de Interne, dar se pare că nici Pană și nici Ermolae nu se simt prea îndreptățiți să-i arunce piatra. Iftodor și-a pierdut banii la curse, la jocuri de cărți și în tovărășia femeilor, iar acum e în primejdie să rămână și fără slujbă. A săvârșit, adică, fapte care erau de prevăzut. Dar ce s'a ales din frumoasele planuri cu care institutorul a venit în orașul cel mare al țării? Praf și pulbere. Nici Biblioteca Academiei Române n'o frecventează, nici în Parcul Carol nu se duce, și nici acasă nu se prea îndeletnicește cu cititul. A îndrăgit cafeneaua, mai mult chiar decât școala, și acolo își petrece timpul liber. Ba nici din fața unei halbe cu bere nu se prea ferește. Din care pricină, s'a buhăit la față, și-a pierdut vioiciunea mișcărilor, iar voia-bună de altădată nu și-o mai regăsește decât în tovărășia părintelui Ermolae. Iar părintele Ermolae a călcat multe articole din pravilele adevăratului călugăr. Și-a retezat părul, poartă pălăria mai des și poate chiar mai cu plăcere decât potcapiul, se plimbă pe străzile pline de femei împopoțonate și ispititoare, iar utrenia dela miezul nopții și-o face după răsăritul soarelui.

Drept este că în tot Bucureştiul nu s'ar găsi o femee care să-l poată ispiti pe cuviosul nostru, dar nu-i mai puţin adevărat că ochii văd şi inima nu vrea să ştie de pravilele ticluite prin peşteri şi prin locuri neumblate. Vine însă vârsta când inima se pune de acord cu pravila, şi anii părintelui Ermolae sunt destui la număr. Incât, nici satana, oricât ar fi de iscusit şi de stăruitor, nu mai poate agonisi nicio bucurie. Şi deci nici nu se mai osteneşte.

Intoarcerea la Fălticeni şi la mânăstirea Slatina, a fost chibzuită şi hotărîtă în fiecare săptămână, adică în ziua când soţii Pană şi părintele ospătau laolaltă. Dar, îndată ce a sosit Aprilie, Iancu Pană, care obţinuse numai detaşarea la Bucureşti, a făcut cerere să fie transferat. Iar părintele Ermolae a scris stareţului dela Slatina, să nu-i mai păstreze chilia, căci „Dumnezeu e pretutindeni şi mântuirea sufletului se poate căpăta în orice loc". Deci şi în Bucureşti...

Ceeace nu-i împiedică să chibzuiască mai departe pentru întoarcere, să ofteze pentru locurile părăsite şi să regrete ceasul când au ales Bucureştii. Dar, în acelaş timp, să caute a se înrădăcina cât mai temeinic în Bucureşti. Căci nu degeaba a zis — cine -a zis:

Dâmboviţă, apă dulce,
Cin'te bea nu s'ar mai duce...

De Irimia Bostan, nu mai au nici o ştire. Şi-a lichidat dugheana din Fălticeni şi şi-a adus familia la Bucureşti. Vreun semn de viaţă, de când s'a mutat în cetatea de pe malurile Dâmboviţei, n'a mai dat, nici măcar pentru părintele Ermolae.

SFÂRŞIT

TABLA CAPITOLELOR

TABLA CAPITOLELOR

Pag.

CAP. I. — Noroc întârziat 7

„ II. — Cetățenii din Fălticeni și norocul celor patru. Pregătiri de plecare. 35

„ III. — Primăvară răcoroasă. Un tren care nu știe unde merge. Sosîrea în Gara de Nord 43

„ IV. — Nemernici în Ierusalim. Șoferii bucureșteni. Capernaume, Capernaume 53

„ V. — Un schit de călugări în mijlocul Bucureștilor. Lăcomia cea după sărăcie 65

„ VI. — Pe străzile Capitalei 75

„ VII. — Aventura 91

„ VIII. — Minunile Sf. Dumitru. In frigurile cumpărăturilor 107

„ IX. — O Duminică frumoasă. — Confort. La curse. Chiulul „amirălesei". Borsche d'agneau. La bar. 127

CAP. X. — Bârfeli și minciuni în provincie . 159
„ XI. — După chef. „Ultima" zi din programul prelungit 173
„ XII. — Ar pleca... și n'ar mai pleca. Iliuță. Călătorie prin Bucureștii de altădată 187
„ XIII. — A zecea zi în București. Semnele 223
„ XIV. — Intre Irimia și Itic 243
„ XV. — Rendez-vous. Luna Bucureștilor . 255
„ XVI. — Omul propune și... Morfeu dispune. Dezertarea lui Irimia Bostan . 263
„ XVII. — Oscilațiile institutorului 269
„ XVIII. — Cedările monahului. Hamlet . . . 275
„ XIX. — Dezertarea lui Ifrim Iftodor. Au venit patru și se înapoiază doi... 283
Epilog 289

EXTRAS DIN CATALOGUL LITERAR

EDITURA „UNIVERSUL"

POEZII de MIHAIL EMINESCU
ediție critică de M. Dragomirescu

PE URMELE BOLȘEVICILOR
Reportaj de război
de Valeriu Mardare

TRECUTE VIEȚI DE OAMENI
ȘI DOMNIȚE de C. Gane
(vol. I ed. IV; vol. II și vol. III ed. II)
Operă premiată de Acad. Română

ADEVĂRUL și NUMAI ADEVĂRUL
Roman de Mihail Sorbul

O ULCICĂ LA TAICA. Nuvele
de Nicolae Pora

DOMNIȚA ALEXANDRINA GHICA
ȘI CONIELE D'AUTRAIGNES
de C. Gane

PREDICĂ ÎN PUSTIU de STELIAN POPESCU

VIU DIN SPANIA. Note de călătorie
de Ion Dragomir

UMBRA TIMPULUI. Versuri
de Ion Pillat
(Colecția «Universul Literar»)

BISERICA NEAGRĂ. Nuvele
de Victor Popescu
(Colecția «Universul Literar»)

SORA SAN SULPLICIU. Roman
de Arnoldo P. Valdés — tradus de
Al. Popescu-Telega

DE DINCOLO DE RĂU. Nuvele
de V. Papilian
(Colecția «Universul Literar»)

PE URMELE PAȘTIOR TĂU ISUS
de Olga Greceanu
(Colecția «Universul Literar»)

BIBLIOTECA TECHNICĂ „UNIVERSUL"

Cuprinde lucrări cu subiecte variate, fiind menite să popularizeze o serie de probleme de ordin științific, care interesează pe orice ștuitor de carte.

CĂRȚILE PENTRU COPII ȘI TINERET DIN EDITURA „UNIVERSUL"

Sunt scrise de scriitori de seamă și ilustrate de cei mai buni desenatori

BIBLIOTECA AGRICOLĂ a ziarului UNIVERSUL

este cea mai bogată și completă carte folositoare agricultorilor, fermierilor, moșierilor, etc. Ea apare sub îngrijirea Prof. Dr. GRINȚESCU

Cercetați BIBLIOTECA JURIDICĂ a Ziarului „UNIVERSUL"

Redactori: ION I. NEDELESCU, avocat și M. G. CONSTANTINESCU

DEPOZIT GENERAL

LIBRARIA „UNIVERSUL"

Tipografia „Universul", Strada Brezoianu No. 23—25. — C. 12747

Prețul Lei 130